

GEO mix

Že 20 let!

SREDICA

Destinacija: Slovenija

KOMPAS V ROKE IN ...

Islandija, Ruanda, Portugalska ...

IZ VSEBINE

EGEA novice, geoskop in še veliko več

FRANCIJA, ITALIJA

Vir: Borut Stojilković

Majski ekskurziji 3. letnika

MAKEDONIJA

Vir: Grega Žorž

GEOBASKET

Zabijanje košev in doseganje točk ni značilno zgolj za športno sfero, ampak tudi za strokovna področja. Geografski parket – kot je denimo publikacija, ki jo držite v rokah – je ustvarjen z namenom kaliti slovensko geografsko reprezentanco. Vsem, ki jim je letos uspel veliki met – uspešen zagovor diplomske ali magistrske naloge ali kakšen drug dosežek, iskrene čestitke!

Glasilu mladinske sekcije LGD-ja in kasnejšega Društva mladih geografov Slovenije se je na geografskem parketu obdržalo dvajset let. To je bilo dvajset let izpopolnjevanja, ustvarjanja, nadgrajevanja in iskanja maksime za širši krog bralcev. Lansko leto je nastopila še ena prelomnica: reviji smo z objavo na svetovnem spletu dodali še eno agregatno stanje. Do decembra je spletno stran obiskalo 233 obiskovalcev, zabeleženih pa je bilo 524 ogledov strani.

Žal kar precej študentov in študentk potrebuje večkratne spodbude, da vstane iz varnega zavetja stranske klopi. Mogoče na prvi pogled ni videti, da bi lahko članke, ki so prispeli na naslov uredniškega odbora do prvega roka za oddajo prispevkov, prešteli na prste ene roke. Na srečo so se tudi tokrat biceps, triceps in prsti piscev nato vendarle ogreli, tako da smo na koncu prejeli več kot dovolj kvalitetnih prispevkov za pripravo publikacije.

O geografiji Slovenije je bilo prelitega že veliko črnih. Kljub temu pa vsaka reinterpretacija že napisanega oziroma vsaka nova raziskava svojevrstno prispeva k akademskemu diskurzu. Ker gre za dvajseto obletnico izhajanja glasila, je tokratni GEOmix obarvan domovinsko – objavljamo prispevke študentskih del, ki obravnavajo Slovenijo s problemskega stališča, aplikativno ali iz regionalne perspektive.

Naj novo leto prinese čim več zadetih košev, čim več točk in čim več dobrega tudi v zasebnem življenju!

Borut Stojilkovič, odgovorni urednik

UVODNIK	1
BESEDA PREDSEDNIKA	3
DROBTINICE	
DMGS kotiček.....	4
EGEA kotiček.....	4
17. geografski raziskovalni tabor v Škofji Loki.....	7
Poročilo s 4. mednarodne poletne šole geografije GEOREGNET v okviru programa CEEPUS.....	9
Letni kongres EGEE v Wasilkowu na Poljskem.....	11
Mednarodna poletna šola LAURIN v nemški zvezni deželi Brandenburg.....	13
Četrty geološko-geografski tabor.....	15
EUROMED Regional Congress 2013.....	17
IDEA seminar 2013.....	20
Osvojiti Transilvanske Alpe.....	22
EGEA izmenjava med Ljubljano in Marburgom.....	24
TRN V PETI	
Ne sežigalnicam!.....	26
STROKA	
Dostopnost vrha Šmarne gore za različne skupine obiskovalcev.....	28
SREDICA	
Prostorske strukture vsakdana študentov geografije	34
Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp	38
Sodobno spreminjanje podnebja na Gorenjskem in njegove pokrajinske posledice	41
Kozjansko – pokrajina tam nekje na vzhodu, ob meji	48
Prostorski vidiki razvoja naselja Ptuj v času gospodarske krize	51
Geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem	56
STROKA	
Olimpijske igre – investicija v dolgoročni ali kratkoročni razvoj mest?.....	61
Civilno gibanje Matere Majskega trga med zadnjo argentinsko diktaturo.....	64
KOMPAS V ROKE IN ...	
Ruanda: Dežela tisočerih gričev.....	67
Norveška: InterRail potovanje po Skandinaviji in Baltiku.....	70
Islandija: Dežela ognja in ledu.....	73
Makedonija: Ajvar za zajtrk - 2. del izmenjave z EGEA Skopje.....	78
Irska: Štirideset odtenkov zelene.....	81
Portugalska Express.....	85
NOVOLETNI GEOSKOP	90

GEOMix, Glasilo Društva mladih geografov Slovenije, letnik 20, številka 1, december 2013

ISSN: 1580-6987

E-pošta: geomix.dmgs@gmail.com

Naslov: DMGS – GEOMix, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik: Borut Stojilkovič

Uredniški odbor: Miha Brkinjač, Tina Krošelj, Maja Lupše, Valentina Pajk, Borut Stojilkovič, Suzana Vurunič

Oblikovanje in računalniški prelom: Miha Brkinjač

Lektoriranje: Mateja Berlot, Ana Marija Lednik, Maja Lupše, Sara Žibrat

Avtorji besedil: Teja Anderlič, Nejc Bobovnik, Lucija Gartner, Davor Grabar, Nela Halilović, Kristijan Horvat, Janja Jeznik,

Ajda Kafol Stojanovič, Miha Klemenčič, Nika Knez, Tjaša Kodela, Lena Kropivšek, Tina Krošelj, Erik Logar, Živa Novljan, Jasmina Obrstar, Valentina Pajk,

Katja Polc, Estera Popovič, Maja Sirše, Anja Šmit, Tanja Tomič, Peter Tratnik, Eva Ulčnik, Tjaša Vezovnik, Suzana Vurunič, Urška Žibert

Oblikovanje naslovnice: Miha Brkinjač

Tisk: Birografika BORI d.o.o.

Naklada: 500 izvodov

Prispevki v GEOMix-u niso honorirani. V kolikor želijo avtorji prispevkov v GEOMix-u članek objaviti v drugi publikaciji, naj se pred tem posvetujejo z uredništvom GEOMix-a.

BESEDA PREDSEDNIKA

Ali si lahko predstavljate, da naše društvo deluje že kar petnajst let? Ponosen sem, da je prav našo generacijo doletela čast obeležiti petnajsto obletnico društva. V okviru tridnevnega mednarodnega dogodka z naslovom »Summerfest 2013«, ki je junija potekal v Rakovem Škocjanu, smo se s slikami in mislimi sprehodili nazaj vse do začetka in se spomnili nekaterih pomembnejših dogodkov ter obrazov, ki so skozi vsa ta leta krojili razvoj društva in ga peljali po poti, ki ji sledi še danes.

Tudi letos bo izvedenih kar nekaj izmenjav in ekskurzij, pomemben del naših druženj so četrtki, rezervirani za geografske večere. Vsak četrtek zvečer naši člani pripravljajo potopise, predavanja, posvete in podobne oblike geografskega udejstvovanja. Na tem mestu je treba prav posebej omeniti našo novo pridobitev – društveni čajnik, ki bo prav tako spremljal omenjene dogodke. Zato si le brž rezervirajte omenjene termine! Toplo vabljeni tudi tisti, ki bi želeli tovrstne aktivnosti organizirati. Vsebine vseh večerov namreč še niso dorečene, zato vas lepo vabim, da prispevate kakšno izmed svojih lastnih idej.

S pričujočo revijo pa so prišle tudi dolge noči. A nič ne de, saj se nahajamo tudi okoli zimskega solsticija, kar pomeni, da se dan ponovno začneja daljšati. Skoraj vzporedno z najkrajšo nočjo pa bo, zanimivo, nastopila tudi najdaljša. Vsak hip bomo namreč vstopili v leto 2014. Če še niste kupili novega koledarja, naj povem, da lahko uporabite tudi tistega iz leta 2003 ali pa 1986, le letnico morate spremeniti in stvar bo delovala.

Želim vam, da bi nastopilo leto, polno geografskih spoznanj in idej ter začinjeno s pravo mero dobre volje in smeha.

Jurij Krajčič, predsednik DMGS

DMGS KOTIČEK

Izvedene in predvidene aktivnosti Društva mladih geografov Slovenije (maj 2013-december 2013 / december 2013-maj 2014)

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENE	28.–30. junij	Summerfest (15. let DMGS)
	6.–14. julij	17. geografski raziskovalni tabor Škofja Loka
	25. julij	DMGS pohod na Debelo peč
	4. oktober	Predstavitel 17. geografskega tabora na Zborovanju geografov, Bled
	24. oktober	Predavanje – Kaj je Komisp?
	27. oktober	Ekskurzija na Goričko
	8. november	Potopisno predavanje Portugalska
	14. november	Potopisno predavanje ZDA in Kanada
	21. november	Potopisno predavanje Islandija
	28. november	Predstavitel EGEE dogodkov
	11. december	Študentski božični bazar
PREDVIDENE	20. december	Od štanta do štanta/Ljubljana v lučkah (geografi iz Ljubljane, Maribora, Kopra)
	januar, marec, april	Potopisna predavanja ob četrtkih
	21.–23. februar 2014	Motivacijski vikend
	marec/april	5. geografsko-geološki tabor
	april	Kolesarjenje po Krasu
maj	Summerfest vol. 2	

Za dodatne informacije glede aktivnosti DMGS, ali če se želiš preizkusiti kot organizator, kontaktiraj odgovornega za notranje zadeve, Simona Koblarja, na: koblar.simon@gmail.com.

EGEE KOTIČEK

Ker je DMGS oziroma EGEE Ljubljana tudi del združenja EGEE (European Geography Association for students and young geographers), vam v EGEE kotičku predstavljamo prihajajoče »EGEE aktivnosti« ter aktualne »EGEE novice«.

Izvedene in predvidene aktivnosti EGEE (maj 2013-december 2013 / december 2013-maj 2014)

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENE	9.–12. maj	Bukarešta city break, EGEE Bucharest, Romunija
	23.–27. maj	Izmenjava z EGEE Marburg, Nemčija (2. del – oni pri nas)
	17.–20. maj	Nemški vikend, EGEE Augsburg, regija Allgäu, Nemčija
	23.–26. maj	Tatra seminar, EGEE Krakow, Poljska
	30. maj–2. junij	Jadranje na Nizozemskem, EGEE Utrecht, EGEE Amsterdam, EGEE Groningen, Frizija
	28.–30. junij	Summerfest (15. let DMGS), EGEE Ljubljana, Slovenija
	10.–16. julij	IDEA seminar, Zagreb, Hrvaška
	30. junij–2. julij	Post-Summerfest, EGEE Koper, Izola, Slovenija
	5.–7. julij	Baltic weekend, EGEE Riga, Latvija

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENE	1.–10. avgust	Osvoji Transilvanijske Alpe, EGEA Timisoara, Romunija
	18. avgust–1. september	Angleška poletna šola na Malti, EGEA Malta
	28. avgust–1. september	Urban jungle madness, EGEA Berlin, Berlin, Nemčija
	17.–22. september	Letni kongres, EGEA Warszawa, Wasilkow, Poljska
	28. september–5. oktober	FINE vol. 3, EGEA HR and Training Com, Dunaj, Avstrija
	30. september–4. oktober	Balkanijada, EGEA Zagreb, Sv. Filip i Jakov, Hrvaška
	11.–14. oktober	Bunker vikend, EGEA Bern, Švica
	16.–20. oktober	Balaton seminar 3.0, EGEA Budapest, Madžarska
	17.–22. oktober	Izmenjava z EGEA Skopje (2. del – mi pri njih)
	7.–11. november	Karst seminar, EGEA Timisoara, Apuseni, Romunija
	29. november	Marburg by night, EGEA Marburg, Nemčija
	5.–8. december	EGEA Fundraising training, Fundraising Committee in DMGS – EGEA Ljubljana, Elerji, Slovenija
PREDVIDENE	31. december–2. januar	Novoletno rajanje v Groningenu, EGEA Groningen, Nizozemska
	januar/februar	Izmenjava z EGEA Zagreb
	31. marec–4. april	Kongres vzhodne regije, EGEA Brno, Zderaz, Češka
	april	Izmenjava z EGEA Zürich
	april	Izmenjava z EGEA Utrecht
	april	Kongres severne in baltske regije, EGEA Kaliningrad, Kaliningrad, Rusija
	maj	Kongres evromediteranske regije, EGEA Izmir, Izmir, Turčija
3.–8. maj	Kongres zahodne regije, EGEA Bern, Sigriswill, Švica	

Če želiš biti mednarodno aktiven/a, postani član/ica društva oz. podaljšaj članstvo. Ker vse načrtovane aktivnosti še niso javno objavljene, lahko spremljaš njihove objave in si prebereš podrobnosti o vseh aktivnostih na www.egea.eu, kjer lahko izveš več tudi o samem združenju EGEA. Če imaš kakšno vprašanje, pa ga naslovi na odgovorno za zunanje zadeve v DMGS-ju Tanjo Tomić na: tanja.tom@hotmail.com.

EGEA novičke

>>> EGEA bo kmalu dobila novo moderno spletno stran! Website Committee neutrudno dela na tem, da bo stran po godu čim širšemu krogu članov EGEE, vsekakor pa bo z njo komuniciranje v EGEl prešlo na nov nivo, ki bo več kot v koraku s časom.

>>> Na letnem kongresu EGEE na Poljskem so se mednarodni družini pridružile tudi nove članice, teh deset novih entitet bo precej obogatilo obstoječi zemljevid entitet:

- **VZHODNA REGIJA:**
  - EGEA Wroclaw (Poljska)
  - EGEA Olomouc (Češka)
- **SEVERNA REGIJA:**
  - EGEA Tallinn (Estonija)
  - EGEA Bergen (Norveška)
  - EGEA Oslo (Norveška)
- **ZAHODNA REGIJA:**
  - EGEA Zürich (Švica)
  - EGEA Leicester (Velika Britanija)
  - EGEA Ghent (Velika Britanija)
- **EVROMEDITERANSKA REGIJA:**
  - EGEA Banja Luka (Bosna in Hercegovina)
  - EGEA Minho (Portugalska)

>>> V kratkem bo izšla tudi nova, dvanajsta številka poljudnoznanstvene mednarodne publikacije European Geo-

grapher (EG) na temo »Mountains« (gore), kjer bodo objavljeni tokrat bolj fizičnogeografski prispevki. Revija bo v celoti dostopna preko Dropbox-a, lahko pa si naročite tudi svoj tiskani izvod.

Ker je to revija, ki jo ustvarjamo člani EGEE, ste tudi DMGS-jevci lepo vabljeni, da obiščete spletni naslov

<http://www.egea.eu/entity/European%20Geographer>, se seznanite z revijo, preverite najnovejše novice, napišete članek ali prispevate tematsko obarvano fotografijo za naslovnico. Avtorji člankov ali fotografije z naslovnice so upravičeni do brezplačne tiskane izdaje EG. Vaši članki pa so lahko objavljeni tudi v sistemu COBISS. Lahko se pridružite tudi uredniškemu odboru revije, mednarodni ekipi geografov, ki jih družijo veselje do ustvarjanja publikacij in skupinskega dela.

>>> V EGEE deluje 8 komitejev, to so skupine, ki jih tvorijo člani EGEE in ki delujejo na različnih področjih ter tako skrbijo za uspešno delovanje in razvoj te velike mednarodne organizacije. Ti so:

- Activities and Events Committee
- Communication & Media Committee
- Entity Support Committee
- Fundraising Committee
- Human Resources & Training Committee
- Scientific Committee
- Website Admin Team
- European Geographer

Ob delu v komitejih člani pridobivajo dragocene izkušnje na področju mednarodnega sodelovanja in strokovnega dela. Slednje štejejo vse več pri iskanju zaposlitve, zato ne izpustite te priložnosti! O komitejih se lahko pozanimate na spletni strani EGEE ter razmislite, kateremu bi se pridružili. Lepo vabljeni v osrčje EGEE.

>>> V EGEE smo pripravili tudi nov koledar za leto 2014, tokrat na temo arhitektura. DMGS-jevci vabljeni, da si naročite svoj EGEE koledar ali pa prispevate svoje fotografije, ko bo objavljena tema koledarja za prihodnje leto.

Upravni odbor DMGS z novo podpredsednico društva Urško Žibert

17. GEOGRAFSKI RAZISKOVALNI TABOR V ŠKOFJI LOKI: »SREDNJEVEŠKO MESTO V DUHU PROSTORA IN ČASA«

Slika 1: Študenti na ekskurziji (foto: Marjan Luževič).

Kdaj: **6.–14. 7. 2013**
Kje: **občina Škofja Loka, Slovenija**

Društvo mladih geografov Slovenije je tudi letos organiziralo geografski raziskovalni tabor, ki se je odvijal v škofjeloški občini, natančneje v kraju Reteče. Tabor je bil 17. po vrsti, potekal pa je pod geslom »Srednjeveško mesto v duhu prostora in časa«. Udeležilo se ga je 26 študentov z dodiplomskega in podiplomskega študija, vključno s 4 organizatorji.

Tabor se je, kot se za geografe spodobi, začel s spoznavnim večerom, kjer so se različne generacije med seboj bolje spoznale. Pred začetkom dela so se morali študentje iz vseh koncev Slovenije čim bolj seznaniti z naravnogeografskimi in družbenogeografskimi značilnostmi škofjeloške občine, pomembnejšimi projekti ter aktualnimi problemi. Pestremu večeru sta sledili dve celodnevni ekskurziji. Družbenogeografska ekskurzija je bila izpeljana pod vodstvom prof. Marjana Luževiča, upokojenega profesorja geografije in nekdanjega ravnatelja Gimnazije Škofja Loka, fizičnogeografska pa pod vodstvom dr. Karla Natka z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in absolventa geologije, Roka Brajkoviča.

Pri prvi so bili študenti seznanjeni z osnovnimi družbenimi ter naravnimi značilnostmi občine Škofja Loka. Ogleдали so si staro industrijsko cono na Trati, problematiko gradnje poljanske obvoznice, smučarsko središče Stari vrh, staro mestno jedro in dvorec Visoko, ob enem pa so se seznanili tudi z zgodovinskim ozadjem in kolonizacijo Škofje Loke.

Fizičnogeografsko obarvana ekskurzija se je naslanjala na problematiko poplavno ogroženih območij in območij, ogroženih z zemeljskimi plazovi. Študenti so iskali dejavnike na terenu, ki določajo stopnjo ogroženosti pred naravnimi nesrečami ter se podrobneje seznanili z geološko sestavo in geološkim razvojem območja okoli Lubnika.

Po zanimivih ekskurzijah je sledil drugi del tabora, ki je obsegal delo v skupinah v sklopu štirih delavnic. Na prvi delavnici so se študentje posvetili problematiki lokalne samooskrbe s hrano v občini Škofja Loka, pri čemer so se najprej posvetili analizi kmetijske dejavnosti in pregledali ukrepe lokalnih akterjev, nato pa stopili v stik z lokalnimi ustanovami ter pobrskali za podatki o deležu in izvoru hrane za zelena javna naročila. Spoznali so, da visoko produktivno kmetijstvo ni možno, kar v prvi vrsti preprečujejo naravne danosti, zato je v Škofji Loki ponudba lokalno pridelane hrane nižja od pričakovane. Z namenom, da bi se spodbudilo lokalno pridelavo hrane, je bilo izvedenih mnogo projektov, ki so bili tudi uspešno

Slika 2: Delavnice smo predstavljali v Sokolskem domu, Škofja Loka (delavnica 2) (foto: Simon Koblar).

zaključeni. Lokalna akcijska skupina Loškega pogorja in razvojna agencija Sora sta dve izmed pomembnejših nosilcev teh projektov, med katere spadajo tudi: Ko vem, kaj jem; Okusi loškega podeželja; Moj eko vrt. Razvojna agencija Sora predstavlja tudi blagovni znamki z imeni Babica Jerca in Dedek Jaka, nastali z namenom zagotavljanja razpoznavnosti visoko kvalitetnih, naravnih izdelkov iz škofjeloške regije na trgu in s tem posredno tudi promocije tega območja.

Na drugi delavnici so se študentje posvetili naravnim nesrečam v škofjeloški občini s poudarkom na poplavah in zemeljskih plazovih. Na občini so si priskrbeli karte ogroženosti pred poplavami in plazovi, s pomočjo katerih so lahko ugotovili, katera območja spadajo med bolj ogrožena in si le-ta nato na terenu tudi ogledali ter razmislili o morebitnih sanacijskih ukrepih. S pomočjo katastra stavb iz leta 2013 so določili število prebivalcev in stavb, ki so prisotne na območju, ogroženim s poplavami ali zemeljskimi plazovi. Z analizo starosti stavb so ugotovili, da je bila večina ogroženih stavb zgrajenih po drugi svetovni vojni, kar kaže na ugotovitev, da namenska raba prostora predvideva širjenje stavbnih zemljišč v poplavno ogrožena območja. Zaključili so, da so obstoječe karte ogroženosti dober prikaz dejanskega stanja na terenu ter da najvišjo stopnjo ogroženosti v škofjeloški občini povzročajo hudourniške poplave.

Na tretji delavnici so preučevali geografski vidik prostorskega širjenja mesta Škofja Loka. Mesto je nastalo z gradnjo novih stavb okoli obstoječih prometnic, kar je povzročilo, da so se novi objekti s časom združili s sosednjimi vasi. Nastala je urbana aglomeracija s primarnimi, sekundarnimi in terciarnimi dejavnostmi, ki so vezane na gosto mrežo prometnic. Študentje so želeli prostorsko širjenje mesta opredeliti še časovno. Izgled hiš je prvi vidni element, ki kaže na starost le-teh, vendar se nikakor

ne moremo zmeraj zanesti nanj, saj je nemalo hiš tudi že obnovljenih. Zatorej so kot geografi pristopili k problemu s strokovne plati. Zagotovili so si vpogled v stavbni kataster, ki vsebuje letnice gradenj večine hiš. Na podlagi teh podatkov in ostale literature je bila narejena razdelitev prostorskega širjenja Škofje Loke na 4 obdobja: freisinško obdobje (10. stoletje–prva polovica 19. stoletja), obdobje začetka razvoja industrije (druga polovica 19. stoletja–konec 2. svetovne vojne), socialistično obdobje (konec 2. svetovne vojne–osemdeseta leta 20. stoletja) in prehod v tržno gospodarstvo (osemdeseta leta 20. stoletja–danes). Zaradi lažje predstavnosti je bila izdelana prostorska karta, na kateri so označene prej omenjene 4 faze mestnega prostorskega razvoja, še nazorneje pa ta proces prikazuje videoanimacija, ki kaže dinamiko širitve mesta.

Na četrti delavnici so se ukvarjali z možnostmi razvoja trajnostne mobilnosti v Škofji Loki, s poudarkom na kolesarjenju. Delavnica je v večjem delu obsegala terensko delo: anketiranje in kartiranje. Študentje so zaključili, da je Škofja Loka z vidika ravninskega reliefa primerna za mestno kolesarjenje ter da ima dobre možnosti za nadaljnji razvoj intermodalnega prometa, pri čemer igra ključno vlogo dobro locirana železniška postaja Škofja Loka. Z anketami pa so lažje dokazali in ugotovili moteče dejavnike, ki zaustavljajo razvoj trajnostnih oblik prometa. Mestno kolesarjenje omejuje slaba prometna infrastruktura (nepopolne kolesarske steze, premalo stojal za kolesa ...), zaradi česar se veliko škofjeločanov kot udeležencev v prometu ne počuti dovolj varno. Poleg kolesarjenja pa si prebivalci Škofje Loke želijo bolj pogosto časovno frekvenco mestnih avtobusnih prevozov.

Ob koncu tabora so udeleženci svoje delo po delavnicah predstavili v Sokolskem domu v Škofji Loki, kasneje pa še na Zborovanju slovenskih geografov 2013 na Bledu. Raziskovalne dneve na taboru je popestril dnevni časopis »Zamorčkova kronika«, imenovan po značilnem simbolu občine. Na taboru ob delavnicah seveda ni manjkalo dobre volje, športnih aktivnosti ter večernega druženja. Tabor se je zaključil s tradicionalnim geografskim večerom (kar naj ostane skrivnost za nadaljnje nove udeležence) ter piknikom. Če želiš sodelovati, razširiti svoje geografsko znanje in ugotoviti, kaj vse te še čaka na geografskih aktivnostih, pa se pridruži še ti ;)

Teja Anderlič

tanderlic@gmail.com

Tjaša Vezovnik

tjasa.vezovnik@gmail.com

Ester Popovič

estera.popovic@gmail.com

POROČILO S 4. MEDNARODNE POLETNE ŠOLE GEOGRAFIJE GEOREGNET V OKVIRU PROGRAMA CEEPUS

Slika 1: Staro mestno jedro v Prešovu (foto: Erik Logar).

Kdaj: **3.–15. 9. 2013**
Kje: **Prešov, Slovaška**

Geograf mora po nove izkušnje in poznanstva tudi na tuje. S tem si ne nabere le novih idej in prijateljstev, temveč uvidi način študija in raziskovanja v geografiji izven svoje domovine, obenem pa promovira sebe in lastno znanje ter kulturo države, iz katere prihaja. Slednje je še posebno pomembno, če je geografova država majhna in neprepoznava, kot je (žal še vedno) tudi Slovenija.

GEOREGNET je mreža, ki združuje raziskovalce, profesorje in študente univerz, ki so večinoma locirane v centralni Evropi. Organizacijo poletne šole je prevzel Oddelek za geografijo in regionalni razvoj, ki deluje v okviru Univerze v Prešovu. V maju 2012 je omenjena mreža razpisala trideset prostih mest za študente partnerskih univerz, kamor so se prijavili študentje iz desetih različnih evropskih, večinoma tranzicijskih držav, med drugim tudi iz Belorusije, Makedonije in nenazadnje tudi Slovenije. Slovenska geografija je bila na poletni šoli od vseh držav številčno najbolj zastopana, saj je bilo slovenskih študentov največ – štirje z Oddelka za geografijo Univerze v Mariboru, sam pa sem zastopal ljubljanski Oddelek za geografijo.

Program poletne šole je bil izjemno pester in zanimiv. Poleg predavanj profesorjev s partnerskih univerz so organizatorji pripravili tudi delavnice o evropski identiteti, regionalnem razvoju in izzivih preučevanja ter upravljanja pokrajin tranzicijskih držav. Rdeča nit vseh aktivnosti na poletni šoli so bila štiri temeljna vsebinska izhodišča: 1. vključevanje novih članic v EU, 2. razlike v smereh in stopnji razvoja različnih evropskih regij, 3. problemi centralizacije in decentralizacije v EU ter 4. aktualna vprašanja o sodobni Evropi: o njenem območju, kulturi in identiteti.

Prešov je mesto na vzhodu Slovaške in predstavlja izvrstno izhodišče za (geografska) raziskovanja ne le vzhodne in osrednje Slovaške, temveč tudi severne Madžarske, južne Poljske in zahodne Ukrajine. Kot se za geografsko raziskovanje spodobi, smo se udeleženci poletne šole odpravili na tri celodnevne ekskurzije: v mesto Užhorod v Ukrajini, v naselja Romov na vzhodnem Slovaškem, obiskali pa smo tudi glavne turistične znamenitosti vzhodne Slovaške (npr. Spiški grad). Ker je bil konec tedna med poletno šolo prost, smo študentje samoiniciativno in v lastni organizaciji obiskali še Tatrate (vas Tatranska Lomnica pod Tatrami ter vrh Skalnaté Pleso) in mesto Bardejov z mestnim središčem pod zaščito Unesca.

Težko je opisati čudovito vzdušje, ki se je razvilo na poletni šoli. Sproščenost študentov in tudi organizatorjev, dobra volja domačinov ter raziskovalni geografski duh so spodbudili nastanek lepih spominov in novih prija-

Slika 2: Idilična podoba slovaškega podeželja (foto: Erik Logar).

Slika 3: Udeleženci poletne šole ob prejemu potrdil o uspešno opravljeni poletni šoli (foto: Darko Stojčevski).

teljskih vezi med geografi v Evropi. Neformalno druženje in živahen klepet ob večerih je zagotovo pospešil mednarodno izmenjavo izkušenj in idej. Slovenski študentje smo poskrbeli, da so naši kolegi geografi iz tujine spoznali ne le razvojne težnje slovenske geografije, temveč tudi slovensko kulturo s slovenskimi pesmimi vred. Želim si, da bi do konca svojega študija obiskal še kakšno poletno šolo ali morda tudi večmesečno izmenjavo, saj sem na tej poletni šoli spoznal velik pomen mednarodnega druženja geografov. Dobro bi bilo tudi, da bi se v bodoče na ljubljanskem Oddelku za geografijo več študentov odločilo za tovrstne izmenjave, saj bi tudi na tak način prispevali k novim razvojnim impulzom v slovenski geografiji.

Erik Logar

logarerik@gmail.com

LETNI KONGRES EGEE V WASILKOWU NA POLJSKEM Europe without borders

Slika 1: Skupinska slika udeležencev kongresa (foto: organizatorji).

Kdaj: 15.–25. 9. 2013

Kje: Wasilkow, Poljska

Kdo: Anja, Urška, Urban, Tadeja, Tanja, Maja, Janja, Veronika (EGEA Ljubljana), Mihovil (EGEA Zagreb), Marko (EGEA Novi Sad), Nemanja (EGEA Beograd)

Letošnji 25. kongres EGEE je bil organiziran s strani EGEE Warszawa v Wasilkovu na Poljskem. Na petdnevno zborovanje se nas je odpravilo šest geografinj iz Ljubljane, na nepozabni vožnji do kongresa pa so se nam pridružili tudi kolegi geografi iz Srbije ter iz sosednje Hrvaške. Potovanja smo se veselili že par mesecev prej, zato smo sklenili, da ga napravimo kar se da zanimivega, najamemo kombi za devet ljudi ter spotoma raziščemo še zanimiva mesta na Češkem in Poljskem. Medtem ko sva se z Veroniko še potili okoli najinih zaključnih seminarских nalog, je našo pot in postanke pripravila Anja, za voznika pa sta se javila Tadeja in Mihovil, ki sta našo veselo družino pripeljala do cilja.

Na pot smo se odpravili zgodaj zjutraj v nedeljo, 15. septembra, iz Ljubljane, kjer smo se polno naloženi ter opremljeni s »party mix CD-ji« odpeljali v smeri proti Brnu. Mesto nam je razkazala domačinka Eliska. Brno je drugo

največje mesto Republike Češke in glavno mesto dežele Moravske. Najbolj zanimiv je bil ogled gradu Špilberk s prečudovitim razgledom na mesto. Pri ogledu se nam je pridružilo še nekaj geografov iz Brna, dan pa smo skupaj zaključili z odličnim češkim pivom ter se odpravili na pot proti glavnemu mestu Pragi. Nočni ogled mesta nas je očaral, naslednje jutro pa so turisti in dež malce razblinili romantiko. Nadaljevali smo v smeri proti največjemu mestu zahodne Poljske Wrocławu. Tam smo si najprej potešili lakoto s tradicionalno zapekanko (zapiiekanka) – neke vrste pica sendvič, nato pa smo poskušali najti čimveč kovinskih palčkov, ki so postavljeni po celem mestu. Naslednje jutro nas je čakala pot do Wasilkova, kjer se je odvijal letni kongres EGEE.

Nahajali smo se v regiji Podlasie, v kraju Wasilkow v bližini mesta Bialystok, ki ni daleč od meje z Belorusijo. Tja smo se pripeljali »v stilu« – z odprtimi okni in balkansko melodijo, kar je navdušilo že prispelle Egejevce. Zbralo se nas je skoraj 200 iz celotne Evrope na največjem dogodku EGEE v celem letu. Nameščeni smo bili v starem socialističnem hotelu z prepisnimi okni in nekaj mesti, kjer prepušča streha, vendar nam to ni pokvarilo vzdušja. Tam sta nas že čakala Urban in Janja.

Kmalu po namestitvi smo začeli z uradnim in slovesnim odprtjem kongresa, kjer nas je nagovoril bivši predsednik EGEE Jirka Konietzny, župan občine in organizatorica letnega kongresa Anna Tołoczko. Že je sledilo prvo preda-

Slika 2: Dmgsjevke na »Cultural fairu« (foto: Anja Šmit).

vanje prof. Mareka Więckowskga o mejah in obmejnosti, ki nam je dalo misliti o temi kongresa »Europe without borders«. Profesor je strokovnjak na področju problematike, povezane s političnimi mejami in čezmejnim sodelovanjem. Tekom kongresa pa smo imeli priložnost poslušati še dve predavanji: Spremembe sub-nacionalnih meja v Evropi ter fizičnogeografsko predavanje o paleogeografiji in kronologiji gorske poledenitve v Evropi.

Na kongresu so potekali tudi treningi, ki jih ne vodijo organizatorji, temveč Egejevci sami. Enega izmed dvanajstih treningov sva vodili tudi jaz in Veronika, in sicer na temo organizacije motivacijskega vikenda po sistemu NAOMIE, kot najboljši recept za motivacijo novincev. Treninga se je udeležilo 13 ljudi in sodeč po pozitivnih povratnih informacijah je bil prisotnim tudi zanimiv in prijeten. Zadnja leta so popularne tudi igre za grajenje tima in »wiseupi« (kratke, zabavne delavnice), ki se jih vedno bolj vključuje v program kongresov.

V okviru raziskovanja Podlasie regije so nam organizatorji pripravili tudi nabor petih različnih ekskurzij. Izbirali smo lahko med ogledom nacionalnega parka Białowieża, mesta Białystok, rokodelskih poti po regiji, predstavitve regionalnih kultur ter kolesarjenjem in splavarjenjem po Biebrza nacionalnem parku. Sama sem se udeležila slednje, ki je bila precej pustolovska. V hladnem in deževnem vremenu smo kolesarili po podeželskih in blatnih gozdnih poteh, kar ni bilo vedno enostavno. Pogumno smo se spravili tudi na konvoj rečnih splavov, ki smo jih krmarili z dolgimi lesenimi palicami. V dežju nam je uspelo tudi zakuriti žar na splavu, kjer smo z nemalo težav spekli okusne klobase, medtem ko smo jih čakali, pa smo lačno hlastali tudi po kruhu, namazanemu z gorčico in ketchupom.

Seveda vsak večer niso manjkale tudi organizirane zabave, nekatere tudi tematske. Slovenci smo uspešno predstavili svoje lokalne dobrote na »Cultural fairu«, vendar pa letos nismo osvojili naslova za »najboljšo mizo«, ta je pripadel Romunom. Imeli smo tudi Podlasie večer, kjer so nas nahranili z lokalnimi dobrotami (na primer pierogi) ter različnimi vrstami vodke, ne smem pa pozabiti tudi na tradicionalen BDC (beer drinking contest – tekmovanje v hitrostnem pitju piva).

Na uradnem delu kongresa smo se udeležili predstavitev komitejev in projektov (na primer EGEA Green, Scientific committee), kariernega sejma ter regionalnega sestanka za evromeditersko regijo. Sledil je še najbolj pomemben del kongresa, generalna skupščina (General Assembly ali GA), kjer smo pregledali delovanje EGEE, volili nov strateški plan, volili nov

upravni odbor EGEE in nove regionalne kontaktne osebe. Član DMGS Urban Furlan je postal regionalna kontaktna oseba za evromeditersko regijo (RCP), na kar smo lahko ponosni, EGEA Ljubljana pa je bila preteklo leto najbolj aktivna entiteta v evromediterski regiji.

Po petih dneh druženja se je bilo težko posloviti, vendar smo se imeli priložnost za en večer družiti še v Varšavi, kjer smo Egejevci napolnili hostel Okidoki. Po večernem ogledu mesta in druženju se je naša devetčlanska ekipa napotila proti Krakowu. To izredno pestro in lepo mesto smo si morali ogledati v dežju, ki je bil nekakšna stalnica na Poljskem. Pozdravit nas je prišel tudi bivši geograf Benjamin, ki sedaj živi v Krakowu, in nas je odpeljal tudi do židovskega predela mesta. Tam smo se zopet mastili z zapekankami ter popili nekaj lokalnih piv v boemsko opremljenem lokalu. Ker smo bili v bližini, smo v našo pot vključili tudi ogled nacističnega koncentracijskega oziroma uničevalnega taborišča Auschwitz-Birkenau. Za spremembo in na srečo takrat ni deževalo. To ogromno območje smo si ogledali sami brez vodiča, medtem pa so nas spreletavali mešani občutki, po poteh smo hodili zamišljeno, predvsem si nismo predstavljali, da je to območje tako veliko. Dokler seže pogled. Zmrdovali smo se tudi nad Izraelskimi obiskovalci, ki so med ogledom skrajno neokusno mahali z velikimi zastavami. Bilo pa je vredno ogleda.

Od Krakowa do Slovenije nismo imeli večjih postankov. Na voljo smo imeli še okoli deset ur skupnega druženja oz. še deset ur do konca »roadtripa«, sklenili smo, da ga obvezno ponovimo. Padla je tudi ideja, da v nagradni igri zadenemo kakšen nov Audi, ga prodamo, kupimo kombi in se odpravimo novim pustolovščinam naproti.

Tanja Tomić

tanja.tom@hotmail.com

MEDNARODNA POLETNA ŠOLA LAURIN V NEMŠKI ZVEZNI DEŽELI BRANDENBURG, POKRAJINA LUŽICE

Slika 1: Nekdanji dnevni kop Großräschen – danes območje nastajanja jezera in intenzivne ekološke sukcesije (foto: Erik Logar).

Kdaj: **6.–20. 9. 2013**
Kje: **Lužice, Nemčija**

Geografove asociacije ob besedah Brandenburg, vzhodna Nemčija oziroma območje nekdanje Nemške demokratične republike (NDR) ter pokrajina Lužice so zagotovo izjemno raznolike in bi med njimi le s težavo našli kakšno skupno lastnost. Običajno v Sloveniji pripisujemo Nemčiji le hitro gospodarsko rast, organiziranost in inovativnost. Malokdo pa ve, da se tudi Nemčija sooča s svojevrstnimi problemi in izzivi razvoja podeželja, ki so še posebno izraziti v vzhodnih nemških zveznih deželah, saj so bile zaradi hladne vojne in blokavske delitve sveta z železno zaveso ločene od ostale (»zahodne«) Nemčije. Poletna šola, ki sem jo obiskal v septembru 2013, je skupini tridesetih študentov iz različnih evropskih držav in študijskih smeri (npr. geografije, regionalnega razvoja, arhitekture) ponudila priložnost, da spoznamo vzhodno-nemško podeželje in uvidimo ne le njegovih problemov in priložnosti, temveč s svojim znanjem in idejami prispevamo k reševanju težav in spodbujanju razvoja.

LAURIN je projekt, ki si prizadeva razvijati regionalno identiteto, kulturno raznolikost in trajnostno usmerjen regionalni razvoj v Lužicah. To je pokrajina ob reki Nisi, ki večinoma leži v Nemčiji, del pa se nahaja tudi na Poljskem in na severu Češke republike. Večina Slovencev je za Lužice slišala pri srednješolskem pouku slovenščine,

kjer se obravnava delitev različnih slovanskih jezikov po Evropi – eden od njih je tudi jezik Lužiških Srbov (lužiška srbščina), ki jo govori približno 60.000 govorcev na tem območju, vendar je njihov jezik – kljub urejenemu pravnemu statusu manjšine – v zatonu zaradi nemškega (in poljskega) jezika, ki ga obdajata. Njihov jezik je slovenščini precej podoben, med drugim je poleg slovenščine edini evropski jezik, kjer se je povsem ohranila slovnična dvojina (kajneda, velika pomenska razlika je, če rečeš »Midva se imava rada« ali pa »Mi se imamo radi«?).

Območje Lužic je vse od industrijske revolucije naprej tudi premogokopno območje. Večinoma se premog koplje na dnevnikih kopih, ki obsegajo več sto hektarov in predstavljajo izrazit poseg v naravno okolje. Ponekod skopljejo v globino površja tudi do tristo metrov, da dosežejo rjavi premog, ki ga po tovornih trakovih transportirajo v bližnje termoelektrarne (in to intenzivno počnejo tudi danes, ko ima Nemčija že precejšen ugled »zelene« države z množico vetrnih in sončnih elektrarn). Degradacijo tamkajšnjega okolja je težko opisati, tudi fotografije ne povedo vsega.

Na tamkajšnjem podeželju so po letu 1945 »družinsko« kmetijstvo začeli opuščati (zemljo so nacionalizirali in uvedli državna kmetijska podjetja po sovjetskem vzoru), večina ljudi se je zaposlila v rudnikih ali termoelektrarnah. Tamkajšnje »vasi« so do danes ohranile svojo agrarno podobo (hlevi, gospodarska poslopja), vendar so tovrstni objekti prazni ali preurejeni v garaže in stanovanja. Tradicionalna podeželska skupnost se je začela razkrajati, saj so se zaradi prostih delovnih mest priseljevali tudi

Slika 2: Tradicionalne noše Lužičkih Srbov (foto: Erik Logar).

iz okoliških mest. V velike težave so Lužice – tako kot vsa območja nekdanje NDR – zašle ob združitvi Nemčije, ko so ukiniли mnogo delovnih mest in začeli gospodarsko ter socialno prestrukturiranje.

Projekt LAURIN je torej namenjen predvsem revitalizaciji tamkajšnjega podeželja. Pokrajino, ki je močno zaznamovana od komunističnega planskega gospodarstva, skuša oživiti na različne načine: na območjih velikih dnevnih kopov, ki jih je zalila voda in so danes jezera, razvijajo turizem, v opuščeni industrijskih stavbah organizirajo različne socialne in ekonomske »eksperimente« (npr. podjetniške inkubatorje, umetniške kolonije, prostore za medgeneracijsko in medkulturno sožitje ipd.). Velik izziv je tudi aktivirati lokalno prebivalstvo, da z lastnimi pobudami in z medsebojnim sodelovanjem samo prispeva k izboljšanju svojega življenjskega okolja.

Študentje smo na poletni šoli prve tri dni namenili predavanjem in teoretičnemu spoznavanju območja (socialna in gospodarska slika pokrajine ter zgodovina, medsebojno spoznavanje študentov in vodij projekta). Nato smo se razdelili v štiri skupine (v vsaki skupini je bilo približno od sedem do osem študentov različnih smeri) in se preselili v posamezna naselja. Vsaki skupini je bilo dodeljeno eno naselje, kjer je

morala na podlagi intervjujev, aktivne vključitve v lokalno skupnost in navsezadnje tudi razgovora s strokovnjaki oblikovati nekakšen program razvoja naselja za prihodnost. Celostno smo morali ovrednotiti slabosti in prednosti naselij ter njihove priložnosti. Vsaka skupina je deset dni namenila raziskovanju v naselju, na koncu smo rezultate svojih raziskav predstavili tudi lokalni skupnosti. Sklepne slovesnosti s predstavitvami raziskav vseh štirih skupin so se udeležili tudi predstavniki vlad nemških zveznih dežel Brandenburga in Saške.

Poletna šola je bila izvrstna priložnost, da se geograf izpopolni v svojem terenskem raziskovanju in oblikovanju ugotovitev na podlagi vseh informacij, ki jih je na poletni šoli pridobil iz intervjujev, predavanj in teoretičnih smernic tamkajšnjega regionalnega razvoja. Inovativne

ideje smo študentje prinesli tudi z matičnih univerz in iz domačega okolja. Ker je poletna šola potekala v nemškem jeziku, je bila to za nenemško govoreče študente odlična vaja v govorjenju nemščine in širjenju strokovnega izrazja. In navsezadnje, mreženje in nova prijateljstva ter kroženje inovativnih idej so dokaj zahtevnemu raziskovanju dodala prijetno in sproščeno ozračje.

Erik Logar

logarerik@gmail.com

Slika 3: Orjaška rudarska mehanizacija v dnevnem kopu rjavega premoga Welzow (foto: Erik Logar).

ČETRTI GEOLOŠKO-GEOGRAFSKI TABOR

Slika 1: Udeleženci pod Najevsko lipo (foto: Matej Blatnik).

Kdaj: **5.–7. 4. 2013**
Kje: **CŠOD Peca, Mežica, Slovenija**

Med 5. in 7. aprilom letošnjega leta je v Mežici potekal že 4. geološko-geografski tabor. Lahko bi rekli, da je bil to šele drugi tovrsten tabor, kajti dve leti so sodelovali tudi študenti krajinske arhitekture. Letos pa smo bili samo geografi in geologi, toda smeha kljub temu ni manjkalo.

V petek, 5. aprila, ob 9.00 se nas je 16 geografov in prav toliko geologov zbralo pred TIC Topla. V njihovih prostorih nam je asist. dr. Uroš Herlec, univ. dipl. inž. geol., ki je eden najbolj priznanih stratigrafov v Sloveniji ter največji strokovnjak za rudno geologijo v JV Evropi, podal uvodno predavanje o geološki zgradbi širše okolice. Ker Mežica spada v strukturno enoto Vzhodnih Alp, se njen razvoj razlikuje od preostalega dela Slovenije. Preko tega območja poteka tudi Periadriatski prelomni sistem, ki je najmočnejša tektonska deformacija v Sloveniji. V strukturnem smislu razdeli ozemlje na južne in vzhodne Alpe, katerih razvoj se močno razlikuje. Po predavanju smo se odpravili v rudnik Topla. Pot do njegovega vhoda pa ni bila nikakor v skladu z njegovim poimenovanjem, saj smo morali 20 minut gaziti v hrib po snegu, ki nam je segal do pasu. V njem smo si ogledali fosilne alge ter žile

galenita in sfalerita. Nato smo si v muzejski zbirki v Lešah pogledali lani odprto muzejsko zbirko in izvedeli nekaj novega o zgodovini rudarjenja v Mežici. Za lažjo predstavitev vsega slišanege pa smo se nato odpravili še v podzemlje Pece. Opremljene s čeladami in svetilkami nas je vlakec odpeljal 3 km pod površje na osmo od štiriindvajsetih nivojev rudnika v Mežici. Rudo so začeli kopati že v 15. stoletju. Do zaprtja rudnika leta 1994 so izkopali 1 mio ton svinca in 0,5 mio ton cinka.ocene pa navajajo, da naj bi bile zaloge še trikrat večje. Za zaključek prvega dneva smo si v muzeju ogledali še razstavo kamnin, ki so jih v tem rudniku kopali.

Naslednji dan je teren vodil izr. prof. dr. Karel Natek. Izhodiščna točka je bila cerkev sv. Pankracija na Grajskem griču nad Starim trgom. S te lokacije smo si ogledali poplavno ravnico potoka Suhodolnica in prostorsko širjenje Slovenj Gradca. Nato smo si na primeru podjetij Johnson Controls in Prevent ogledali posledice neupoštevanja poplavnih voda pri prostorskem načrtovanju. Ti dve podjetji imata velike težave s poplavno vodo, kajti zgrajeni sta direktno na poplavni ravnici Suhadolnice. Zadnje poplave so ju prizadele novembra 2011. Nato smo si ogledali posledice poplave hudournika Globoščica v Bukovski vasi. Naslednji postanek je bil pri Dravogradu. Povzpeli smo se na eno izmed dravskih teras, ki je visoka kar 50 m. V njenem profilu smo opazili zelo različno sortiran material, kar je pokazatelj pestrih in

Slika 2: Jemanje vzorca prsti na igrišču (foto: Simon Koblar).

mirnih obdobjih voda Drave. Z vrha terase smo imeli lep razgled na hidroelektrarno Dravograd in še sedaj vidne posledice zadnjih poplav. Pri Trbonjah smo si ogledali še en profil, v katerem se je drobnnozrnati material menjaval z ogromnimi kamnitimi bloki, kar nam pove, da so se v preteklosti tukaj dogajali večji dogodki, kot je npr. blatni tok, k čemur pripomore tudi hudourniški potok v zaledju profila.

Zadnji dan tabora smo pričeli kar v CŠOD Peca. Asist. mag. Marko Zupan nam je naprej predaval o pedologiji in degradaciji tal v Mežici z okolico in o sanacijskih ukrepih ter njihovih rezultatih. Prva točka terenskega dela pa je bila ekološka kmetija Končnik. Pred leti so med kontrolo travinja ugotovili, da ima preveliko vsebnost svinca, zaradi česar so jim odvzeli certifikat za ekološko kmetijo. Njihovo posestvo pa se nahaja visoko v hribih, na samotni, oddaljeni lokaciji, zato so bili takšni rezultati precej

presenetljivi. Razlog za tako nenadno onesnaženje pa je bil v tem, da so makadamsko cesto utrdili s peskom, ki je vseboval preveč svinca in ta se je prenesel na okoliške travnike. Ko so ugotovili, v čemu je vzrok, so z asfaltiranjem ceste onesnaženje odpravili in ponovno pridobili certifikat. Gospodinja nam je pokazala tudi staro kaščo in mesene izdelke ter nas tudi postregla z domačimi dobrotami. Naslednji postanek je bil na turistični kmetiji Smrečnik, kjer smo se okrepčali z domačimi salamami, skuto in jabolčnim zavitkom. Sledilo je fotografiranje vseh udeležencev ob Najevski lipi, ki je v bistvu lipovec. Pot smo nadaljevali v Črni, kjer smo naredili nekaj vzorcev prsti. Eden izmed sanacijskih ukrepov je bil tudi, da so na javne površine navozili 20 cm prsti. V vzorcih, ki smo jih vzeli, so se dobro ločili različni horizonti ter degradirana prst. Na otroškem igrišču v Žerjavu, ker smo tudi vzeli vzorec, se nam je pridružil še domačin Matej Ivartnik, zaposlen na Zavodu za zdravstveno varstvo, in z nami podelil še svojo plat zgodbe.

Tako se je 4. geološko-geografski tabor zaključil. V teh treh dneh smo izvedeli veliko novega o območju, ki je večini ljudi nepoznano. Glavni poudarek je

bil na tem, kakšne hude posledice ima lahko delovanje človeka na naravno okolje. Hkrati pa lahko sedaj na dejanskem primeru opazujemo naravo pri svojem delu, ko poskuša ponovno vzpostaviti prvotno stanje pred onesnaženjem. Seznanili smo se tudi z zanimivo geološko sliko tega območja, ki je po novem tudi del Geoparka Karavanke (za več informacij: <http://www.geopark.si/>).

Valentina Pajk

pajk.valentina@gmail.com

EUROMED REGIONAL CONGRESS 2013

Living the borders

Slika 1: Značilnosti španske kulture lahko srečamo na vsakem koraku (foto: Urška Žibert).

Kdaj: **1.–5. 5. 2013**

Kje: **El Bosque, Cádiz, Španija**

Kdo: **Neža, Tina, Vane, Lea (EGEA Koper); Anita, Anja, Eva Marija, Suzana, Urban, Urška, Veronika (EGEA Ljubljana)**

V nedeljo, 28. aprila zvečer, smo se skupaj s kolegi iz EGEE Koper srečali v Divači, natovorili kombi in se odpeljali proti Španiji. Pot je bila polna veselja in smeha, zato smo že na začetku vedeli, da nas čaka nepozabno potovanje. In res nas je naslednje jutro vse, ki smo brezskrbno uživali v šumenju dežja oziroma spali, predramila pesem *Welcome to Saint-Tropez*, ki so jo izbrali voznik in kopiloti. Saint-Tropez je bil naša prva turistična postojanka, vendar smo se zaradi dežnega naliva hitro odpeljali naprej in zvečer prispeli v Valencio, kjer smo se malo sprehodili, pojedli tradicionalne tapase ter odšli spat.

V torek, 30. aprila, smo nadaljevali pot proti Seville. Med vožnjo smo občudovali pokrajino in spreminjanje le-te nam je dalo vedeti, da se približujemo andaluzijskemu predelu Španije.

Sevilla je s svojim starodavnim mestnim jedrom na nas naredila prav poseben vtis in zato smo med sprehajanjem in ogledovanjem mesta posneli veliko norčavih fotografij, ki nam še danes v misli prikličejo lepe spomi-

ne. Srečali smo tudi kolega iz EGEE Zagreb in kolegico iz EGEE Skopje, s katerima smo se kot pravi geografi takoj ujeli.

Prišel je 1. maj, od kraja kongresa pa nas je ločilo le še dobrih 100 km. Kljub temu smo se na pot odpravili zgo-daj, saj so imele kontaktne osebe iz posameznih entitet srečanje še pred samim prihodom ostalih udeležencev, poleg tega pa smo se vsi razveselili tudi Urbana in Anje, ki nista potovala z nami. Ob 18. uri smo imeli uvodno proslavo in z njo otvorili EUROMED 2013, sledila je večer-ja in nato spoznavna zabava.

Letošnji kongres evromediterranske regije, ki so ga organizirale štiri španske entitete (EGEA Barcelona, EGEA Madrid, EGEA Sevilla, EGEA Valencia), je potekal v kraju El Bosque. Zaradi same lokacije kongresa je bila izbira njegove teme jasna – z naslovom *Living the borders* so želeli, da občutimo in izkusimo to periferno območje, ki je blizu tako Afriki kot čezmorskemu območju Velike Britanije. Takoj se namreč srečamo z vprašanji kot na primer: kje so meje, zakaj so prav tam, kaj sploh pomenijo ...

V četrtek, 2. maja, smo imeli na programu delavnice. Izbrali smo lahko med devetimi naslovi, vsi pa so bili povezani s celotno temo kongresa.

Naslovi delavnic:

- Artificial borders: Retirement migration in the South of Spain.
- B&B: Barriers and Behaviours – physical vs. mental.

- Beyond the borders – Permeable borders.
- Cultural borders? What, Why, When, Where, Who, How and So What ...? A critique of national culture, pre-judgments, stereotypes, within other.
- Europrojecting: EU cross-border cooperation tools.
- GIS is crossing borders.
- Okkupy Google Maps! How to grass-root activists use geomeia to convey their beliefs.
- Species breaking borders – Biogeographies of Invasive Species.
- When everyone is segregated, is it called homogenous? Invisible border in the city – concepts of integration.

Sama sem se udeležila delavnice "B&B: Barriers and Behaviours – physical vs. mental", ki sta jo vodili Kristine Krumberga (EGEA Riga) in Veronika Sorčan (EGEA Ljubljana). Delavnica se je ukvarjala z raziskovanjem povezav med fizičnimi in psihološkimi mejami. Spraševali smo se, kako jih obravnavamo v različnih situacijah in kako so predstavljene v naravi, kasneje pa smo spregovorili tudi o romski etnični skupini v Evropi ter situaciji, v kateri se trenutno nahaja.

Po prvem delu delavnic je bil čas namenjen predavanju; izbirali smo lahko med dvema, in sicer "Physical Geography of Spain. Climate change as sociated risks in the Andalusian coast" (predavatelj Pablo Fraile, PhD, lecturer

in US) in "Visualisations of the symbolic and territorial margins of the EU on the Strait of Gibraltar" (predavateljica Keina Espiñeira, PhD, student in UCM). Sama sem se udeležila fizičnogeografskega predavanja, pri katerem smo najprej govorili o splošnih geografskih značilnostih Andaluzije, kasneje pa smo se osredotočili na njeno obalo, ki združuje tako Sredozemsko morje kot Atlantski ocean, peščene sipine ter klife.

Sledil je drugi del delavnic, srečanje komitejev ter "Wise up!", kjer so organizirali osem delavnic, s katerimi so zapolnili naš prosti čas, nas zabavali in marsičesa tudi naučili.

Wise up delavnice:

- Introducing Andalusian cooking.
- Watching landscape from Google Earth?
- ¿Balilas?
- (De)Constructing (Euro)Mediterranean entity(ies).
- Crossing the border: travel documents and customs control.
- ¿Hablas español?
- English for geographers.
- ArcGis online.

Večer je bil obarvan v andaluzijsko rdečo barvo, tradicionalne obleke, dolga krila in flamenko.

V petek, 3. maja, smo se takoj po zajtrku odpravili na ek-

Slika 2: Skupinska slika udeležencev evromediteranskega kongresa v Španiji (foto: Hans-Christian Höpcke).

Slika 3: Postanek v Sevilli (foto: Veronika Sorčan).

skurzije; organizirane so bile štiri zelo zanimive, in sicer:

- Natural Park »Sierra de Grazalema« – A forest of 20 millions of years.
- Bay of Algeciras – Understanding geopolitics in Mediterranean sea.
- Arcos de la Frontera, Jerez de la Frontera, Cádiz – Landscape and historical urbanization.
- Straits of Gibraltar – The most southern spot of Europe.

Udeležila sem se ekskurzije "Straits of Gibraltar – The most southern spot of Europe", na kateri smo obiskali mesto Tarifa, najjužnejšo točko Evrope in tako kraj, ki se najbolj približa Afriki.

Po vrnitvi z ekskurzije je sledilo srečanje entitet posameznih regij, "Wise up!", večerja in "Cultural fair". Predstavitve slovenske kulture in njenih dobrot smo pripravili tako dobro, da smo bili deležni nepopisnega navdušenja soudeležencev kongresa in tudi zmage.

Sobota, 4. maja, je bila zopet namenjena delavnicam. Kot sem že omenila, sem se udeležila delavnice z naslovom "B&B: Barriers and Behaviours – physical vs. mental". Po teoretičnem delu, ki smo ga opravili v četrtek, smo se tokrat odpravili v mestece Villamartín, kjer smo izve-

dli nekaj poskusov, s katerimi smo raziskovali obnašanje ljudi ob mejah, ki smo jim jih postavili sami. Tako smo na primer na najbolj turistično točko v mestu postavili napis "Ne fotografiraj!" ter in ugotovili, da večina ljudi zato še raje pritisne na sprožilec.

Po vrnitvi v naš novi dom je sledila predstavitev delavnic, večerja, nato pa smo se udeležili cirkuške zabave in BDC-ja (beer drinking contest).

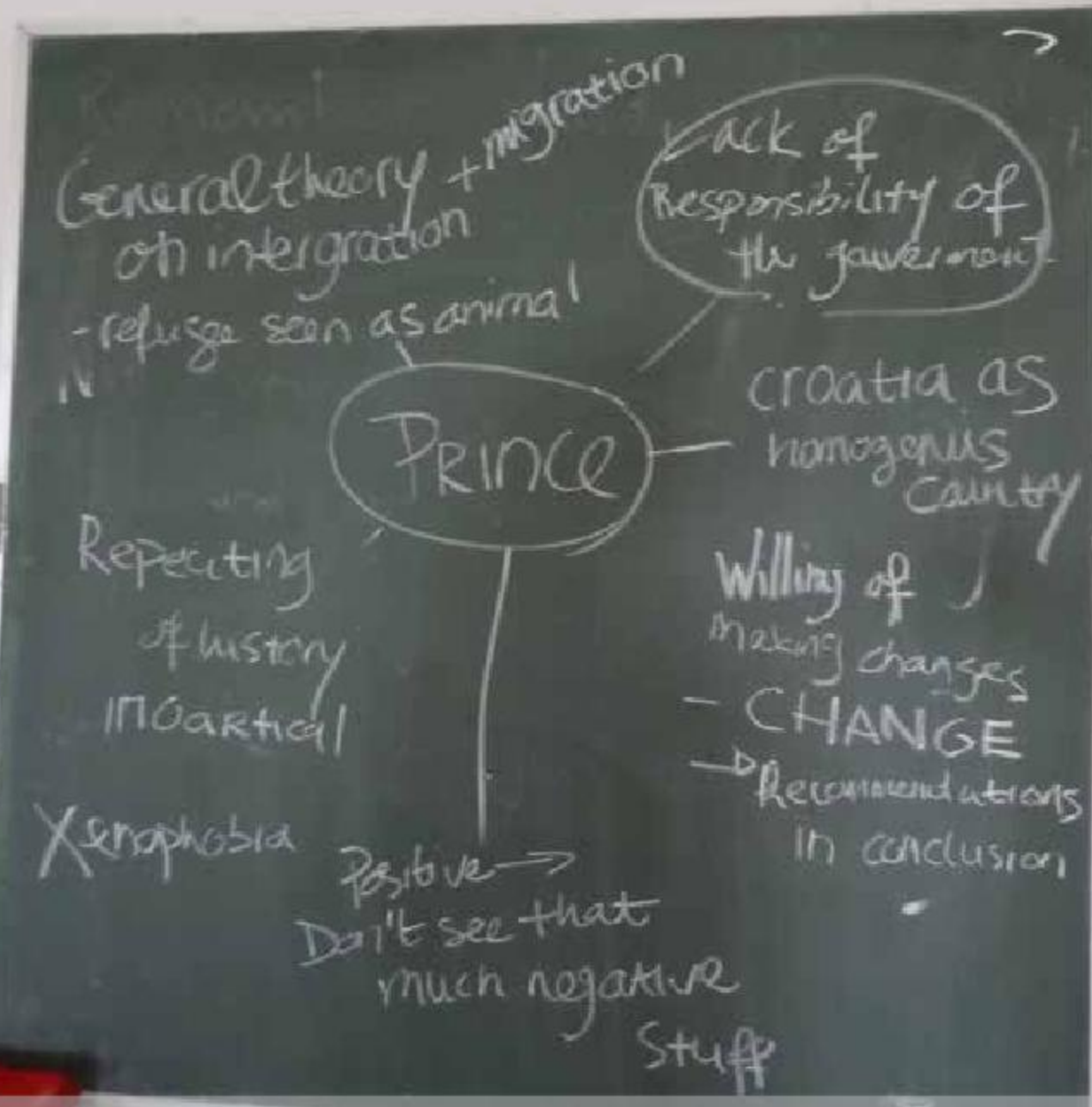
Zadnji dan so nas prebudili sončni žarki, ki so bili pravo nasprotje našemu duševnemu stanju – vsi smo bili namreč potrti, da se je kongres že zaključil. Po poslavljanju od številnih novih prijateljev smo se odpravili proti domu, na poti pa že kovali načrte o obisku naslednjega EGEA-dogodka.

Urška Žibert

zibert.urska@gmail.com

08

IDEA SEMINAR 2013

Slika 1: Začetna faza pisanja članka (foto: Anja Šmit).

Kdaj: **10.–16. 7. 2013**
 Kje: **Zagreb, Hrvaška**

Zaradi navdušenega pričevanja udeležencev lanskoletnega kulturnega seminarja v Franciji sem se odločila, da moram izkoristiti priložnost bližnje lokacije letošnje različice dogodka. Zato sem se polno zaposlenemu poletju navkljub odpravila v prestolnico najnovejše članice Evropske unije.

IDEA (Intercultural Dialogue – a European Adventure) seminar je bil namenjen medkulturnemu dialogu med samimi udeleženci seminarja in tudi med nami in lokalnimi prebivalci. Seminar je bil finančno podprt s strani Evropskega sveta, zato je bila cena za en teden izobraževanja, ekskurzij, prenočevanja in hranjenja smešno nizka. Povrnili so nam tudi potne stroške, zato pomanjkanje denarja vsekakor ni bil izgovor za neudeležbo.

Zbralo se nas je 50 geografov iz 19 držav. Sama sem imela družbo še dveh rojakov iz Kopra. Po začetnih spoznav-

nih igrah smo se srečali z vsemi deležniki pri projektu, ki so Center za mirovne študije, Nansen center za dialog v Osijeku in Združenje IKS, ki promovira informacijsko tehnologijo, kulturo in sobivanje. Nato smo se vpisali v skupine po tematikah glede na naše zanimanje.

Na seminarju smo večinoma delali v skupinah, poslušali predavanja in se skozi različne igre spoznavali med sabo ter učili drug drugega svoje kulture. Vsak večer smo se s svojo skupino dobili na ovrednotenju preteklega dne.

Sama sem bila s šestimi udeleženci seminarja v skupini s Centrom za mirovne študije (CMS). To je nevladna organizacija, ki se med drugim ukvarja s problematiko beguncev na Hrvaškem. Najprej smo se seznanili z našo tematico, nato pa smo se odpravili na prav posebno ekskurzijo. V CMS smo se spoznali z Nigerijcem, ki je dobil azil na Hrvaškem. Njegovo ime je Prince, ki ni naključno, saj izhaja iz kraljeve družine v Josu v Nigeriji. Pripovedoval nam je o svoji zgodbi, kako so mu v verskih nemirih med kristjani in muslimani ubili dva brata, kako je bil prisiljen pobegniti od doma in kako se je odpravil na nevarno pot v Evropo boljšemu življenju naproti. Po naključju je pristal na Hrvaškem, kjer razmere za begunce niso nič kaj

Slika 2: Naša skupina na ekskurziji skupaj s Princem (foto: Anja Šmit).

urejene. Zdaj živi v Zagrebu, kjer v okviru CMS pomaga ostalim beguncem pri pridobivanju azila in pri njihovem vključevanju v hrvaško družbo. Izvedeli smo marsikaj o postopku pridobivanja azila na Hrvaškem, o integraciji azilantov v hrvaško družbo in o odnosu lokalnega prebivalstva do beguncev oz. nasploh do drugačnih ljudi.

Zgodba Princa nas je navdihnila in povezala bolj, kot smo si pred tem lahko predstavljali. Njegov optimizem in entuziazem sta nalezljiva. Zagotovo je bila to ena izmed najboljših ekskurzij, ki sem se jih udeležila, čeprav jih ni malo. Ne samo, da nam je odkritosrčno zaupal svojo zgodbo, predstavil nas je tudi ostalim iskalcem azila na Hrvaškem, pri čemer nam samim zagotovo ne bi uspelo niti navezati stika z njimi. Tako pa so nam zaradi zaupanja Princu tudi oni zaupali svoje zgodbe, kar je napravilo močan vtis na vse nas. Končni produkt našega raziskovanja bo znanstveni članek, objavljen v reviji *European Geographer*.

Slika 3: Posledice vojne v Pakracu (foto: Anja Šmit).

Večeri so potekali družabno v pomenkovanju z ostalimi udeleženci. Kakšnih večjih zabav nismo imeli, saj je bilo bistvo seminarja delo podnevi, za kar smo morali ostati zbrani in spočiti. Smo pa kljub vsemu doživeli hrvaški večer in kulturno tržnico, ki pa je potekala malo drugače, saj je vsak predstavljal drugo državo in ne svoje. Sama sem tako pristala za dansko mizo, kjer sem pripravljala njihovo tipično sladico, predstavljala njihove jedi in pijačo ter se trudila po dansko reči »Na zdravje«. Tako smo se še toliko bolj naučili nekaj od tuje kulture, ki smo se jo trudili čim bolje predstaviti. Zadnji večer je bil v znamenju gala večerje, kjer smo vsi, svečano oblečeni, uživali ob hrvaški hrani in glasbi.

Kljub visokim pričakovanjem pred seminarjem nisem ostala razočarana. Še več, bila sem navdušena in moram reči, da je bil po svoje seminar najboljši EGEA dogodek, ki sem se ga udeležila. Imeli smo več časa, da smo spoznali udeležence in se hkrati z njimi bolje povezali. Teden je minil, kot bi mignil, spomini nanj pa nam bodo ostali za vse življenje.

Anja Šmit

anja.smit2@gmail.com

OSVOJITI TRANSILVANSKE ALPE

Slika 1: Skupaj na vrhu Negoiu (foto: Felix Jeske).

Kdaj: **29. 7. – 7. 8. 2013**

Kje: **Transilvanske Alpe, Romunija**

Kdo? **Lucija Gartner (EGEA Ljubljana)**

Da poleti tistim, ki radi hodimo v hribe ne bi bilo preveč dolgčas, so kolegi iz EGEE Timisoara organizirali treking čez najdaljši greben v Evropi. Pohodniki smo se odpravili v pogorje Fagaras, ki je del Transilvanskih Alp. Transilvanske Alpe, znane tudi kot Južni Karpati, so najvišji in najmasivnejši del romunskih Karpatov. Jedro Južnih Karpatov sestavljajo paleozojske magmatske in metamorfne kamnine, površje pa je ledeniško preoblikovano, saj so bili višji deli v pleistocenu prekriti z ledom. Tako imajo Transilvanske Alpe značilen ledeniški tip površja, katerega del so tudi mnoga visokogorska jezera, ki naredijo pokrajino še bolj slikovito.

Po seznanitvi s terenom smo se študenti iz Avstrije, Nemčije, Norveške, Romunije in jaz iz Slovenije zbrali v mestu Sibiu, kjer smo se spoznali in si ogledali glavne znamenitosti. Tu smo si tudi nakupili vse potrebne kalorije za hojo v gorah, ter se po zadnjih dveh dneh v postelji odpravili proti Turnu Rosu. Tam smo stopili z vlaka, ki je bil za naslednjih sedem dni, zadnje prevozno sredstvo ter, se naprej odpravili peš. Prvi dan smo morali premagati razdaljo do vznožja pogorja Fagaras, kjer smo se utaborili, si zakurili ogenj in se veselili naslednjega dne, ki je pomenil prvi resnejši del poti, ko naj bi prehodili enega daljših delov grebena.

V sredo 1. avgusta pa je šlo zares. Po prvi strmini smo s težkimi nahrbtniki dosegli greben, katerega smo nameravali premagati v naslednjih šestih dneh. Na našo žalost smo morali etapo prvega dne zaradi slabih vremenskih razmer skrajšati in se utaboriti nekoliko prej. Drugi dan nas je pot vodila mimo čred ovac, do prvih sončnih žarkov na grebenu in našega zavetišča, kjer smo prenočili. Na začetku tretjega dne smo se na žalost razšli s tremi člani odprave in tako nas je od štirinajstih ostalo še enajst, ki smo pot nadaljevali po zastavljenem načrtu. Po nekaj vzponih smo tretji dan dosegli drugi najvišji vrh Romunije (Negoiu, 2535 m) in po deset urah hoje dan zaključili na prelazu Fagaras, kjer smo dosegli Transfagaraško cesto, ki povezuje severno in južno stran Transilvanskih Alp. Četrty dan smo osvojili najvišji vrh Romunije (Moldoveanu, 2544 m) in se nato peti ter šesti dan začeli počasi spuščati proti Plaiu Foi, ki je najnižja točka grebena na vzhodni strani. Tam smo po približno 110 prehojenih kilometrih uživali/počivali še en dan ter se nato odpravili do železniške postaje v Zernestih. Od tam smo se odpeljali do Brasova, kjer smo se razšli s študenti iz Romunije, šest pa nas je nato še ostalo v mestu za nekaj dni.

Na koncu lahko še strnem glavne vtise trekinga. Bilo je lepo, prijateljsko, razgledno, tudi težko, predvsem pa nepozabno in vredno vseh pridobljenih žuljev.

Lucija Gartner

luc.gartner@gmail.com

Slika 2: Spust proti jezeru Avrig v Transilvanskih Alpah (foto: Lucija Gartner).

Slika 3: Jezero Caltun (foto: Lucija Gartner).

EGEA IZMENJAVA MED LJUBLJANO IN MARBURGOM

Ljubljanska ekipa obiše Marburg

Slika 1: Fizično-geografska ekskurzija v Marburgu (foto: Janja Jeznik).

Kdaj: 5.-9. april 2013
Kje: Marburg an der Lahn,
Hessen, Nemčija
Kdo: Eva, Janja, Liza, Nina,
Maja, Tadej, Veronika

Tokrat naš potep po Nemčiji ni ostal le pri obisku entitete EGEE Marburg, s katero je potekala izmenjava. Pa tudi začel se ni tam, saj smo se namreč tri udeležence že pred tem teden dni potepale po Berlinu, oziroma natančneje v Werftpfuhlu, kjer je bil s strani EGEE Berlin organiziran WRC – regionalni kongres zahodne regije. Ker pa nepozabnih geografskih dogodivščin nikoli ni dovolj, smo množični dogodek s 120. udeleženci po tednu dni nadaljevali z manjšim dogodkom – z izmenjavo z EGEO Marburg.

SPLETANJE NOVIH PRIJATELJSTEV

Predvsem zanimiva je zgodba o vzklitju ideje za izmenjavo Ljubljana–Marburg. Mestece je za nemške razmere precej majhno in če nas tja ne bi zvalili tamkajšnji geografi, se tam najbrž nikoli ne bi znašli. Poznanstva, ki so se razvila na predhodnih EGEE dogodkih, so namreč obrodila večerni obisk ljubljanske ekipe že nekaj mesecev prej. Vračali smo se z izmenjave z Berlinom, malce zavili proti osrednji Nemčiji in že smo bili v Marburgu, kjer nas je pričakala gruča tamkajšnjih študentov geografije. Bo-

žično vzdušje in neizmerno gostoljubje sta nas dodobra zbližala in že po nekaj urah je bilo odločeno – organizirali bomo izmenjavo. Čeprav smo si mestece za silo že ogledali, smo si želeli nazaj. Želeli smo se družiti, deliti izkušnje in utrditi prijateljstva.

Tako smo se nekaj mesecev kasneje zbrali sredi nemških ravnin. Iz Ljubljane so za nami prispeli še ostale udeležence, Tadej pa se je pridružil iz Tübinga, kjer je ravno preživljal svojo Erasmus izmenjavo. Zasedba je bila super uravnotežena – punce so prevladovale na strani ljubljanske in fanje na strani nemške ekipe. Pravljično mesto v osrčju države nas ni pustilo ravnodušne, najbolj pa smo bili navdušeni nad pristno gostoljubnostjo naših gostiteljev. Očarani smo bili nad skupno kuhinjo in ogromnim kamnito obokanim prostorom za druženje v kleti njihove fakultete za geografijo. Ogromna miza se je ob skupnih zajtrkih kar šibila od dobrot, družno pripravljane večerij pa je nasledilo mlaskanje in atraktivni družabni večeri. Čeprav je nemška prehrana precej podobna slovenskim kulinaricnim navadam, je vsekakor drugače, ko zate dobrovoljno kuhajo geografski kolegi.

Srednjeveška mesta so čudovita – to ve vsak. Skoraj 500 let stara univerza je z množico živahnih študentov ustvarila študentski utrip, ki preko moderne sedanosti ohranja tradicijo. Mesto je razdeljeno na dva nivoja in na hribu lociran stari del mesta je s spodnjim celo povezan z dvigalom. Prav tako se prebivalci lahko pohvalijo z visoko stopnjo zavednosti o trajnostnem pridobivanju energije, saj mnoge strehe pokrivajo solarni paneli. Zaradi v mestu locirane ustanove za slepe in slabovidne je

večina cest tlakovana njim prilagojeno. A pristno tradicionalno vzdušje ustvarjajo ozke tlakovane ulice, ki se vijejo skozi stari center, gotske katedrale in renesančna arhitektura. Mesto pa ni »pravljичno« le v prenesenem pomenu, saj ulice dejansko krasijo kipi likov iz zgodb bratov Grimm, ki sta prihajala iz Marburga. Svoje dodajo tudi mnoge pivnice z lastnimi varilnicami piva. Promet je omejen skozi celotno staro mesto, kar tako obiskovalcem kot tudi domačinom omogoči neokrnjeno doživljajsko pohajkovanje. Preko glavnega trga v starem mestu se neskončne kamnite stopnice vijejo do srednjeveškega gradu, od koder se razprostira razgled preko mesta. Seveda le ob jasnem vremenu, ki pa nam med obiskom grajskega hriba žal ni bilo naklonjeno. A naša dobra volja je kislo vreme popolnoma zbrisala.

STROKOVNI DEL

Kolegi so se za nas s pripravo programa zelo potrudili. Oblaki so se razprli, sonce je pokukalo na plano in bil je čas za uživanje v pomladnih temperaturah. Pot nas je vodila po turi njihovih preteklih terenskih vaj in odkrivali smo fizično geografske značilnosti nemške dežele Hessen. V primerjavi s terenskimi vajami na domačem oddelku se nam je pokrajina zdela še bolj ravninska, kot je v resnici bila. »Povzpeli« smo se na razgledni grič s trdnjavo, od koder se je razprostiral pogled preko celotne doline reke Lahn. V okviru družbeno geografske ekskurzije smo se z vlakom odpeljali v sosednje mesto Wetzlar. Pod vodstvom profesorja naših kolegov smo izvedeli o precej uspešni politiki rekonstrukcije mestne ekonomije – po propadli težki industriji so zaradi potreb po dodatnih delovnih mestih z novimi nakupovalnimi središči vzpodbudili nakupovalni turizem. Prvi pomladni žarki so

nas spodbudili k nakupu sladoleda, ki je bil kot prvi letos še slajši.

Nekaj je stvari, ki jih ne bomo nikoli pozabili. Od našega vse boljšega spoznavanja in naraščanja prijateljskih vezi do učnih ur odpiranja steklenic piva. Seveda so nas gostitelji peljali tudi v bar, kjer smo poskusili lokalno pijačo Rostiger Nagel, katere žgoč in pikanten okus je bilo potrebno hitro oblažiti z vrčkom piva. Slovenska ekipa se je kremžila, nemška ekipa pa je uživala ob pogledu na naše obraze. Skupaj smo preživeli enkratnih pet dni in se ob slovesu že veselili drugega dela izmenjave v Ljubljani, ki je potekal manj kot dva meseca zatem.

A ker geografom potepanja nikoli ni zadosti, smo se na poti ustavili še v Augsburgu na jugu Nemčije, kjer so nas znova pričakali dobrovoljni člani evropskega geografskega združenja – EGEA Augsburg. Primankljaj nočnega počitka izpred preteklih dni se nam je sicer dodobra poznal, a smo vseeno zmogli kratek potep po mestu. Augsburg se lahko vsekakor pohvali z bogato renesančno kulturo in prostornimi mestnimi trgi, kjer se v predbožičnem času gruče ljudi grejejo ob kuhanem vinu, poleti pa uživajo na soncu. Večer se je nadaljeval v baru, kjer smo si znova pridobili nekaj energije, nato pa smo z nočnim vlakom odpotovali nazaj v Ljubljano in v mislih že načrtovali potek sledeče povratne izmenjave, kajti za svoje drage kolege smo želeli, da ob obisku v Ljubljani uživajo vsaj toliko, kolikor smo mi v Marburgu.

Janja Jeznik

janja.jeznik@gmail.com

Slika 2: Kuhinja v kleti geografskega oddelka v Marburgu (foto: Janja Jeznik).

NE SEŽIGALNICAM!

Mestna občina Ljubljana v sodelovanju z Javnim holdingom Ljubljana in družbami Snaga, Vodovod-Kanalizacija, Termoelektrarna Toplarna Ljubljana in Energetika Ljubljana, skladno z evropsko in nacionalno zakonodajo s področja ravnanja z odpadki, že dalj časa pripravlja projekt izgradnje objekta za energetska izraba odpadkov oziroma sežigalnice odpadkov (Energetska izraba odpadkov, 2007). Sama tema je marsikomu izmed nas še precej neznana, veliko pa smo o njej izvedeli v sklopu predavanj iz Geografije sonaravnega razvoja, kjer sta nas obiskala Petra in Janez Matos iz društva Ekologov brez meja ter nam malo bolj jasno opredelila problem gradnje sežigalnice.

Zakaj torej sploh gre? V javnosti odmeva uspešna sežigalnica odpadkov na Dunaju, zdaj pa v medije prihajajo novice o tem, da naj bi takšno sežigalnico zgradili tudi v Ljubljani, natančneje blizu Termoelektrarne Toplarna Ljubljana in velikega stanovanjskega naselja Fužin (Rednak, 2008). Kaj narediti z odpadki, ki nas bodo počasi zasuli, je velik problem, in vsi se lahko strinjamo, da so na tem področju potrebni ukrepi. JP Snaga, Vodovod-Kanalizacija, Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, Energetika Ljubljana in Javni holding Ljubljana rešitev vidijo v tem, da bi odpadke toplotno obdelali in iz njih pripravili gorivo za ogrevanje (Porenta, 2009). Na drugi strani pa smo že sedaj priča praksi ločevanja odpadkov in recikliranja; kako torej, da sploh prihaja do takšnih idej? Pogost odgovor na to se bo glasil, da vseh odpadkov ne moremo ponovno uporabiti in da za ta neobnovljiv ostanek nujno potrebujemo drugačne rešitve, torej sežig (Energetska izraba odpadkov, 2007).

Pa zadeva vseeno ni tako preprosta. Mogoče ne bi bila tako pereča, če bi se za samo gradnjo skrivala zgolj potreba po rešitvi za odpadke, ki jih ne moremo reciklirati. A v ozadju je veliko več. Zavedati se moramo namreč dejstva, da za takšnimi gradnjam stojijo ogromne korporacije, ki v tem ne vidijo ničesar drugega kot dobiček. Zdajšnja zakonodaja določa, da morajo Komunalne službe brezplačno oddati ločene odpadke družbam za ravnanje z odpadno embalažo. Vse skupaj izgleda kot prelivanje javnih sredstev v zasebne žepke (Ozmec, 2013). Dobiček pa je hkrati odvisen od količine odpadkov. Sistem je torej preprost: več odpadkov – večji dobiček. Za svoj obstoj sežigalnice potrebujejo dovolj velike količine smeti, da se jim sama investicija sploh izplača. Glede na količine odpadkov je le-teh premalo in potreben bi bil celo uvoz odpadkov iz tujine (Lokar, 2013). S tem se ne spodbuja prehoda v trajnostno družbo, ki pa je nujen in hkrati tudi eden izmed ciljev Evropske unije (Potočnik v javni ..., 2013). Z sežigom izgubimo oziroma uničimo pomembne naravne in ekonomske surovine (Petra Matos: Ponosna ..., 2012). Poraba le-teh pa že močno presega

regulacijske sposobnosti Zemlje in ogroža zadovoljevanje potreb po naravnih virih prihodnjim rodovom (Razlogi proti sežigu ..., 2013).

Andrej Gnezda iz Umanotere – Slovenske fundacije za trajnostni razvoj pravi, da je izgradnja izredno draga, saj je ocenjena na od 100 do 150 milijonov evrov, kar je po njegovem mnenju najdražji način ravnanja z odpadki (Lokar, 2013).

Nikakor pa ne smemo pozabiti na negativne vplive, tako na okolje kot tudi na zdravje ljudi. Sežigalnice so vir velikih količin nevarnih surovin, kot so težke kovine, policiklični aromatski ogljikovodiki: dioksini in furani (Razlogi proti sežigu ..., 2013). Podatki Evropske okoljske agencije kažejo, da 45 % prebivalstva Slovenije živi na območjih, kjer je zrak že prekomerno onesnažen. Očitno je, da bi postavitve sežigalnice odpadkov v Ljubljani dodatno ogrozila zdravje ljudi. Še bolj je zgovorno dejstvo, da se lahko nevarne snovi, ki nastanejo pri sežigu odpadkov, pojavijo v prehranski verigi. Hrana, ki je pridelana v okolici sežigalnice, vsebuje povečane koncentracije dioksina, ki pride s hrano v naše telo in se nalaga v maščobah. Najobčutljivejši so organizmi v razvoju (Recimo ne sežigu ..., 2012).

V času, v katerem živimo, je pomembno iskati možnosti za večjo zaposljivost. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v juliju 2013 12,9 % (SURS, 2013). Pomembno je omeniti, da sežigalnice ne ponujajo velikega števila delovnih mest, nasprotno pa recikliranje omogoča do 10-krat ali celo 20-krat več delovnih mest (Sežigalnice: miti in ..., 2013).

Lokacija gradnje sežigalnice je popolnoma neprimerna, saj bi bila postavljena v kotlino, v kateri bi se vsi dimi skoncentrirali in ostali v njej. Ljubljana je kot mesto že tako ali tako prekomerno onesnažena (Recimo ne sežigu ..., 2012). Glede na preseganje prašnih delcev in hrup se Ljubljanska kotlina uvršča med degradirana območja, kar pomeni, da dodatna umestitev novih onesnaževalcev okolja ni dovoljena. Evropska okoljska agencija je za tako mesto že razglasila mesto Zagorje ob Savi (Operativni program varstva ..., 2009). Na ministrstvu za kmetijstvo in okolje menijo, da pravilno ravnanje z odpadki ni možno brez sežiga (Ozmec, 2013). A razlogov proti sežigalnicam je veliko. Med bistvenimi so zagotovo neobnovljivi naravni viri in nastanek zdravju škodljivih snovi.

Glaven način reševanja problema odpadkov in alternativa je recikliranje. Primer dobre prakse je občina Vrhnika, ki ji je že danes uspelo reciklirati 70 % vseh komunalnih odpadkov. Na Komunalnem odboru Vrhnika menijo, da je uspeh odvisen predvsem od ozaveščenosti prebival-

stva. Reciklaža prihrani tudi več energije, kot jo sežigalnice lahko proizvede. Raziskave so dokazale, da sežigalnice lahko učinkovito proizvajajo električno energijo le v primeru, da v njih sežgejo odpadke, ločene na frakcije (Razlogi proti sežigu ..., 2013).

Zanimiva je strategija Zerowaste. Govori o družbi brez odpadkov, kar pomeni, da bi bilo vse »smeti« možno ponovno uporabiti. Že danes imamo primere, kjer je recikliranih 75–80 % vseh odpadkov. S tem je potrebno poiskati rešitev le še za ¼ vseh odpadkov. Evropska unija je v svojo zakonodajo že pred leti uvedla načelo podaljševanja odgovornosti proizvajalca. Proizvajalci morajo zagotoviti ustrezno ravnanje z na primer odpadno elektronsko in električno opremo, vozili in odpadno embalažo. V Nemčiji so s tem načelom prišli že do 90% ponovne uporabe (Razlogi proti sežigu ..., 2013). Erika Oblak iz Društva Ekologi brez meja je povedala, da so raziskave pokazale, da z odstranjevanjem 10.000 ton odpadkov ustvarimo eno delovno mesto, med tem ko ista količina odpadkov, preusmerjena v recikliranje, ustvari 4 delovna mesta pri kompostiranju, 18 na področju recikliranja papirja, 93 pri recikliranju plastike in 236 na področju recikliranja računalniške opreme (Razlogi proti sežigu ..., 2013).

Glede na raziskave in dosedanja poročila sežigalnice odpadkov ni rešitev, nikakor pa ni trajnostna. Evropski komisar za okolje Janez Potočnik pravi, da je tranzicija v trajnostno družbo neizogibna in da se z njo tudi odpirajo ekonomske priložnosti. Zato meni, da ima pri tem veliko vlogo država (Potočnik v javni ..., 2013).

Ali bo pri tem pomagal razvoj zelenih tehnologij, obdavčenje plastičnih vrečk, zmanjševanje zavržene hrane, dematerializacija daril in podobni projekti, je mnenje vsakega posameznika. Vsekakor pa so odpadki problem, ki ga je potrebno rešiti v čim krajšem možnem času. Menim, da ne smemo pozabiti na odgovornost, ki jo ima vsak izmed nas, in s tem tudi priložnost ohraniti planet za prihodnje generacije.

Katja Polc

polckatja@gmail.com

Članek odraža osebno stališče avtorja, ki ni nujno povezano s stališčem uredništva glasila GEOMix.

VIRI IN LITERATURA:

1. Energetska izraba odpadkov. TE-TOL. 2007. URL: http://www.te-tol.si/index.php?sv_path=2454,2494,2497 (Citirano 5. 10. 2013).
2. Lokar, S., 2013. Nikoli ni prezgodaj za civilno iniciativo. Dnevnik. URL: <http://www.dnevnik.si/ljubljana/nikoli-ni-prezgodaj-za-civilno-iniciativo> (Citirano 5. 10. 2013).
3. Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaževanjem s PM10. Vlada Republike Slovenije. Republika Slovenija. 2009. URL: http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/zakonodaja/varstvo_okolja/operativni_programi/op_onesnazevanje_pm10.pdf (Citirano, 5. 10. 2013).
4. Ozmec, S., 2013. Sežigalnice kar sredi Ljubljane?. Slovenske novice. URL: <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/sezigalnice-odpadkov-kar-sredi-ljubljane> (Citirano 5. 10. 2013).
5. Petra Matos: Ponosna sem, da znamo Slovenci stopiti skupaj. Bodi eko. 2012. URL: <http://www.bodieko.si/petra-matos-ponosna-sem-da-znamo-slovenci-stopiti-skupaj> (Citirano 5. 10. 2013).
6. Porenta, A., 2009. Ogrevani se bomo z odpadki. TE-TOL. URL: http://www.te-tol.si/index.php?sv_path=2458,2488,3902 (Citirano 5. 10. 2013).
7. Potočnik v javni razpravi o trajnostnem razvoju v EU: V Evropi bomo morali preprosto dojeti, da se svet spreminja. Dnevnik. 2013. URL: <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/eu-si-ti-javna-razprava-o-prihodnosti-eu-z-janezom-potocnikom> (Citirano 5. 10. 2013).
8. Razlogi proti sežigu. Ekologi brez meja. 2013. URL: <http://ebm.si/o/sl/projekti/recimo-ne-sezigu-odpadkov/razlogi-proti-sezigu> (Citirano 5. 10. 2013).
9. Recimo ne sežigu odpadkov. Ekologi brez meja. 2012. URL: http://ebm.si/p/sezig-odpadkov/Gradivo_za_medije_NEsezigalnice_11042012.pdf (Citirano 5. 10. 2013).
10. Sežigalnice: Miti in resnice o »energetski izrabi odpadkov«. Eko krog. 2013. URL: <http://www.ekokrog.org/2013/02/17/sezigalnice-miti-in-resnica/> (Citirano 5. 10. 2013).

DOSTOPNOST VRHA ŠMARNE GORE ZA RAZLIČNE SKUPINE OBISKOVALCEV

SAMOSTOJNI PROJEKT PRI PREDMETU GEOINFORMACIJSKA PODPORA ODLOČANJU

Slika 1: Šmarna Gora (1).

Se vam je že zgodilo, da ste se na sončno poletno jutro odločili, da je dan idealen za pohodniško turo, pa se niste mogli odločiti, kam bi se podali? Mogoče niste vedeli, če ste kondicijsko dovolj pripravljeni za strme vzpone, ki vas čakajo na delih poti, ste bili časovno omejeni, pa niste vedeli, kako dolgo bi hodili, mogoče bi se na pot raje podali s kolesom ali pa del poti preplezali? Kot ljubiteljica gora sem se pri projektu predmeta Geoinformacijska podpora odločanju odločila, da temu poskušam najti rešitev. Pri tem sem vedno znova spoznavala mnoge »sladkosti« in prednosti, kjer smo geografi s svojim znanjem predvsem aplikativno koristni.

NAMEN IN CILJI

Iniciativna želja je bila, da bi poskusila izdelati metodologijo oz. model, ki bi v naslednjih korakih vodil v izdelavo spletne aplikacije. Ta bi različnim skupinam pohodnikov glede na njihove zahteve, želje oz. potrebe (zahtevnost poti, razpoložljiv čas, oddaljenost od izhodišča, možnost prenočitve v koči, možnost parkiranja v dolini, razgledne točke itd.) omogočila izbiro ustrezne poti. A ker bi zgoraj omenjen projekt zahteval preveč nedostopnih podatkov in časa, kot sem ga imela na razpolago, sem se odločila zadevo posplošiti. V projektu sem tako raziskovala poho-

dniške poti – Ljubljančanom priljubljene izletniške točke – Šmarne gore. Pri tem sem zaradi dostopnosti podatkov uporabila zgolj en dejavnik – stopnjo napora. Ocenila sem dostopnost vrha Šmarne gore za tri skupine obiskovalcev: povprečno kondicijsko pripravljenega pohodnika/sprehajalca, povprečno pripravljenega upokojenega starejšega pohodnika/sprehajalca in tekača.

Glavni cilj projekta je bil glede na napor, ki ga posamezna skupina obiskovalcev vložijo v opravljeno pot iz izhodišča do vrha Šmarne gore, predvidevati, katera pot bi bila zanje najprimernejša in jim s tem pomagati pri odločitvi. Izbrala sem 5 različnih izhodišč: Ulica bratov Novak, Kajakaška ulica iz Tacna, Vikrče, Pirniče in Povodje. Končni, sintezni cilj je predstavljal izdelavo množice končnih kart odsekov izbranih poti iz vseh petih izhodišč glede

Slika 2: Preučevano območje (1).

na vloženi napor v odvisnosti od naklona poti za vsako obravnavano skupino obiskovalcev posebej. Poleg tega je bil eden izmed ciljev preučiti možnosti aplikacije te metodologije na ostale pohodniške destinacije oz. možnost prihodnje izdelave celovite planinske aplikacije za celotno Slovenijo. Ker gre za inovativni pristop, je podrobneje predstavljen postopek.

METODOLOGIJA DELA

V raziskavi sem uporabila kvantitativne metode. Večino prostorskih podatkov sem obdelala s geoinformacijskimi orodji (Idrisi in ArcGIS), pri pripravi matematičnih modelov, ki sem jih vključila v analitične postopke, pa sem imela pomoč matematične in fizikalne stroke (Ana in Marko Kozinc). Končni rezultat predstavlja skupno 27 kart.

Postopek je bil zaradi želje po čim večji objektivnosti precej obsežen. Najprej sem s pomočjo aplikacije Gaea+ (2) pridobila glavne vstopne podatke – sloje poti (.kml). Da sem se izognila nesmiselnim in nekrožnim potem, sem v aplikaciji označila maksimalen čas hoje 3 oz. 2 h.

Sledilo je uvažanje poti v Googl Earth in od tam s pomočjo programa ETGW (program, s katerim uvažamo .kml obliko podatkov v ArcGIS) v ArcGIS, urejanje podatkov v SPPS-u in Excelu ter uvoz v Idrisi. Zaradi prekrivanja določenih odsekov različnih poti sem iz vsakega izhodišča izbrala le po dve neprekrivajoči se in čim bolj raznoliki poti (enakomerno vzpenjanje in čim bolj razgiban vzpon). V Idrisiju sem nato iz sloja dmnv 12,5x12,5 m izrisala profile poti glede na spremembo nadmorske višine po določenih odsekih in njihov tabelarni zapis zopet izvozila v Excel ter jih pripravila za nadaljnjo obdelavo. Tabelarni zapis (Preglednica 1) je vseboval podatke o nadmorski višini vsake točke odseka in dolžino istega odseka. V preglednico sem dodala še podatka o razliki nadmorskih višin med dvema točkama in razliko med dolžinama dveh odsekov, ki so bili zaradi velikosti rastrske celice približno

enako dolgi (13,1–13,8 m).

Dolžina* (m)	Nadmorska višina (m)	Razlika dolžin odsekov (m)	Razlika
27.40	330		
41.10	337	13.70	7
54.80	344	13.70	7
68.50	344	13.70	0
82.20	352	13.70	8
95.90	359	13.70	7
109.61	366	13.70	7
123.31	375	13.70	9
...			

Dolžina * – v vsaki celici je seštevek dolžine novega odseka in vsote vseh predhodnjih

Preglednica 1: Primer dela tabele poti iz izhodišča Vikrče_pot 1 (vstopni podatki).

Ko sem pridobila potrebne podatke, sem s pomočjo triangulacijske enačbe (Enačba 1) izračunala naklone odsekov poti.

Enačba 1:

$$\tan \varphi = (\Delta n.v.) / \Delta s$$

kjer je:

$\tan \varphi$ – naklon poti (°)

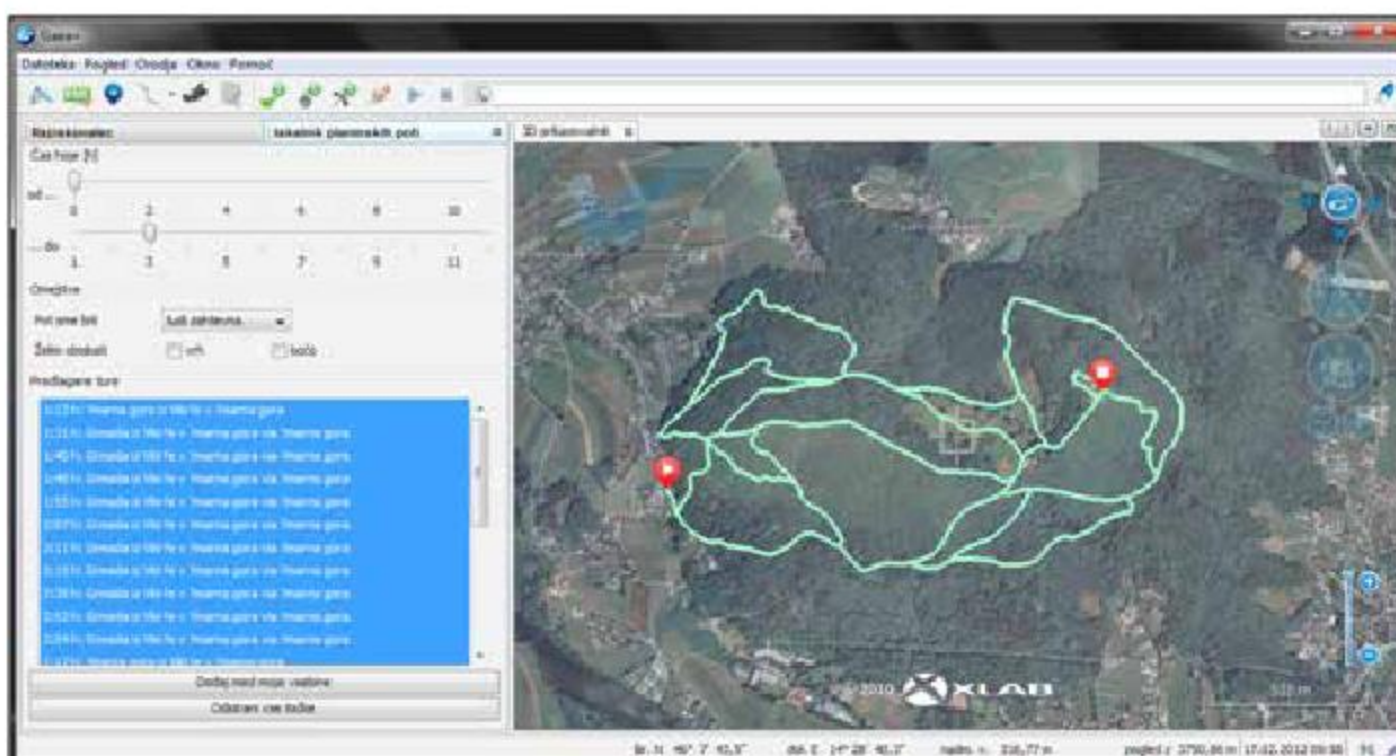
$\Delta n.v.$ – razlika v nadmorski višini (m)

Δs – razlika med dolžinami odsekov poti (m)

V tabelo sem nato za vsako pot dodala še vsoto odsekov, kjer je naklon večji od 10°, kar sem smatrala za naklon, za premagovanje katerega je potreben že precejšen napor. Maksimalni nakloni odsekov poti so se tako pojavili na

poti 2 iz izhodišča Vikrče, in sicer 52,3°, največji naklon odseka navzdol pa na poti 1 iz izhodišča Pirničje z naklonom -47,5°. Največ odsekov z naklonom nad 10°, kar 133 odsekov od skupno 182 (73 %), je imela pot 2 iz izhodišča Vikrče, najmanj pa pot 2 iz izhodišča Povodje, (35 %).

Temu je sledila izdelava matematičnega modela, ki smo ga vgradili v končni sintezni model in izdelali karte vložene »napora« za določeno skupino obiskovalcev. Pri tem smo

Slika 3: Primer izbora poti v aplikaciji Gaea+ (2).

uporabili matematični program *Microcal Origin*, s pomočjo katerega smo aproksimirali eksponentno enačbo.

Da bi spremenljivko »težavnost poti« čim bolj objektivizirali, smo poiskali matematični model, ki je najbolje predstavljal odvisnost spremenljivke »težavnost poti« od neodvisne spremenljivke »naklon odseka poti«. Postavili smo več eksponentnih funkcij, ki najbolje predstavljajo gibanje odvisnosti spremenljivk, saj smo predpostavljali, da večji kot je naklon, večja je težavnost poti. Da bi bili model in ocenjene hitrosti čim bolj realni, smo postavili več okvirnih točk, enačbo nastale krivulje pa smo morali sestaviti iz dveh eksponentnih funkcij, ki najbolje aproksimirata hitrosti treh skupin obiskovalcev. Pri tem opozarjam, da so to le ocene hitrosti, s katerimi smo skušali oblikovati teoretični možni okvir za reševanje podobnih problemov, medtem ko bi za natančnejše podatke morali izvesti meritve. Najprej smo ocenili hitrosti za povprečnega sprehajalca, nato pa po istem postopku še za ostala dva tipa obiskovalcev planinskih poti.

Na podlagi ocenjenih hitrosti posameznih uporabnikov smo s pomočjo programa *Microcal Origin* aproksimirali eksponentne funkcije, s katerimi bi lahko za vsak naklon odseka poti izračunali, s kolikšno hitrostjo bi posamezne skupine obiskovalcev hodile. Ker ni bilo mogoče oblikovati ene smiselne eksponentne funkcije, smo odvisnost hitrosti od naklona odsekov poti prikazali z dvema eksponentnima funkcijama pod določenimi pogoji. Prelom oziroma stik med tema dvema funkcijama predstavlja točka največjega možnega naklona, pri katerem je posamezni sprehajalec predvidoma najhitrejši. To prelomno točko smo glede na fizične zmogljivosti preučevanih obiskovalcev postavili pri različnih naklonih. Prelomno točko za povprečnega sprehajalca smo tako postavili na naklon -15° , tekača na -10° in povprečno kondicijsko pripravljene starejšega sprehajalca na -5° . Do prelomnih točk hitrosti posameznih skupin obiskovalcev naraščajo, od teh točk naprej pa upadajo. Vse točke smo žal postavili povsem subjektivno, vendar smo pri tem skušali biti

čim bolj realni in logični. V kolikšni meri nam je uspelo, bi dokazale šele dejanske meritve.

Kot primer naj navedem par enačb, ki smo jih dobili za povprečno kondicijsko pripravljene starejšega sprehajalca.

Enačba 2:

- na odsekih poti z naklonom manjšim ali enakim -5° :

$$e^x = f(x) = v(\varphi) = y_0 + A_1 e^{(-x/t_1)}$$

kjer je:

$v(\varphi)$ – hitrost pri naklonu manjšem ali enakem -5° , ki predstavlja naklon v prelomni točki

y_0, A_1 in t_1 – računalniško izbrani parametri, ki za to eksponentno enačbo znašajo:

$$y_0 = 0,0772$$

$$A_1 = 10,985$$

$$t_1 = -4,8552$$

- in odsekih poti z naklonom večjim ali enakim -5° :

$$e^x = f(x) = v(\varphi) = y_0 + A_1 e^{(-x/t_1)}$$

kjer je:

$v(\varphi)$ – hitrost pri naklonu večjem ali enakem -5° , ki predstavlja naklon v prelomni točki

y_0, A_1 in t_1 – računalniško izbrani parametri, ki za to eksponentno enačbo znašajo:

$$y_0 = 0,0387$$

$$A_1 = 2,2708$$

$$t_1 = 8,7628.$$

Na koncu smo opredelili še »stopnjo napora«, ki ga morajo obiskovalci vložiti v to, da opravijo določeno pot. Stopnjo smo določili glede na hitrosti pri določenih naklonih za vsako skupino obiskovalcev posebej in jo postavili na skupen interval. Standardizacijo intervala smo

Obiskovalec/naklon	-50°	-25°	-15^{0*}	0°	6°	25°	55°
Povprečni kondicijsko pripravljen obiskovalec	0,5	2,5	6	4	2	1	0,2
	-30°	-15°	-5^{0*}	0°	6°	25°	40°
**povprečno pripravljen upokojen starejši obiskovalec (nad 65 let)	0,1	0,5	4	2,5	1	0,2	0,1
	-50°	-25°	-10^{0*}	0°	6°	25°	55°
tekač	1	6	16	9	5	2	0,4

*prelomni naklon v točki, ko je hitrost sprehajalca/tekača največja (ob predpostavki, da smo zaradi pomoči gravitacije pri določenem naklonu navzdol še hitrejši kot pri hoji po ravnini (0°)).

**za povprečno pripravljene starejše obiskovalce (nad 65 let) smo predvidevali, da pot pri naklonu manjšem od -30° in večjem kot 40° zanje ni več primerna, saj bi jim le-ta predstavljala prevelik napor

Preglednica 2: Ocenjene hitrosti (km/h) obiskovalcev glede na tip obiskovalca in skrajne naklone odseka poti – okvirne točke za izris modela.

izvedli zaradi primerljivosti.

Hitrosti med 0 in 16 km/h, ki predstavljata zgornjo in spodnjo hitrost na preučevanih izbranih poteh, smo postavili na lestvico med 1 in 5. Pri tem izpostavljam, da je hitrost 0 dejansko dosežena le v primeru, ko je naklon manjši od -30° in večji kot 40° , in sicer pri povprečno pripravljenem starejšem sprehajalcu.

Hitrosti (km/h)	0-1	1-2	2-3	3-6	6-16
Stopnja napora	5	4	3	2	1

Preglednica 3: Opredelitev intervala stopnje napora.

Sledil je uvoz podatkov stopnje napora posameznih poti za vse tri skupine obiskovalcev v ArcGIS in izris kart.

Povprečni sprehajalec bo glede na vsoto stopnje napora po odsekih poti največ napora vložil, če se bo na vrh Šmarne gore odpravil iz izhodišča Povodje po poti 2, najmanj pa na poti 1 iz izhodišča Ulice bratov Novak. To je lahko sicer zavajajoč podatek, saj vidimo, da je ta pot tudi najdaljša (pot 2)/najkrajša (pot1) in ima zato največje/najmanjše število odsekov in posledično tudi največjo/najmanjšo vsoto. Medtem povprečne vrednosti stopnje napora na vseh odsekih kažejo realnejšo sliko. Povprečnemu sprehajalcu tako nobena od preučevanih poti ne bo predstavljala pretiranega napora, saj bo vse poti opravil s povprečno stopnjo napora 3, velike dele

poti, pa bo opravil tudi s stopnjo napora 2. Na največ rdečih odsekih bo povprečni sprehajalec naletel na poti 1 iz izhodišča Ulice bratov Novak, poti 1 iz izhodišča Kajakške ulice in poti 1 iz izhodišča Pirniče. Najtežji odseki se pojavljajo večinoma na sredini in proti koncu poti, večinoma pa gre za stopnjo napora 4 in le redko stopnjo 5.

Za tekača so dokaj primerne vse poti. Največji napor bi glede na vsoto naporov vložil v pot 1 iz izhodišča Pirniče, najmanj pa v pot 1 iz izhodišča Ulice bratov Novak. Glede na povprečja pa bi najlažje pretekel obe izbrani poti iz izhodišča Povodje. Nasploh veljajo poti iz izhodišča Povodje, kljub temu da so med najdaljšimi, za manj strmih poti na Šmarno goro. Glede na kartografski prikaz stopnje napora bi tekač največ napora vložil v pot 1 iz izhodišča Pirniče, pot 2 iz Vikrč, pot 2 iz izhodišča Ulice bratov Novak, proti vrhu pa bi se utrudil tudi s potjo 1 iz Kajakške ulice. Vse te poti imajo precej rdečkasto obarvanih odsekov, ki večinoma predstavljajo stopnjo napora 4 in le redko 5 (z izjemo poti 2 iz izhodišča Vikrče).

Največ napora bodo v poti seveda vložili starejši obiskovalci Šmarne gore (nad 65 let). Glede na vsote stopenj napora bodo najlažje vrh dosegli po poti 1 iz izhodišča Ulice bratov Novak, najtežje pa zopet zaradi dolžine, kot tudi zaradi nekaj ekstremnih odsekov z velikimi nakloni po pobočju navzgor in navzdol, po poti 1 iz Pirnič. Glede na povprečje stopnje napora po posameznih odsekih starejšim obiskovalcem največji izziv predstavljata pot 1

Izhodišče Pirniče, pot2, povprečni sprehajalec

Izhodišče Pirniče, pot2, tekač

Izhodišče Pirniče, pot2, povprečno kondicijsko pripravljen upokojenec

Slika 4: Primer kartografskega prikaza stopnje napora za vse tri skupine obiskovalcev iz izhodišča Pirniče, pot 2.

iz Ulice bratov Novak, ki se po vsoti sicer uvršča med lažje poti, in pot 2 iz izhodišča Vikrče.

Na splošno so se stopnje napora porazdelile med skupine obiskovalcev tako, da stopnja 3 pripada povprečnemu sprehajalcu, stopnji 1 in 2 tekaču, stopnji 4 in 5 pa obiskovalcem starejšim nad 65 let.

ZAKLJUČEK

Tekom izvedbe projekta se moji visokoleteči cilji sicer niso uresničili, a vendar sem naredila prvi korak, ki se lahko s podobnim načinom razmišljanja z dodanimi kriteriji ustrezno aplicira na ostala pohodniška območja.

Če sem pozitivno kritična, je tisto, kar dela raziskavo manj znanstveno, kljub trudu še vedno velika mera subjektivnosti. Za realno in znanstveno predstavljene rezultate bi bile nujno potrebne meritve. Vsi zgoraj opisani postopki namreč temeljijo zgolj na ocenah, predvidevanjih in logičnem sklepanju, sicer podprtim z matematičnimi in fizikalnimi modeli. Tisto, kar v nalogi smatram za uporabno v prihodnjih raziskavah, je teoretični okvir, postopek oziroma soliden primer povsem inovativnega razmišljanja reševanja podobnega raziskovalnega primera.

V nalogi sem zaradi obširnosti postopka obdelala le nekaj poti, vendar sem pokazala, da se na podoben način z določenimi izboljšavami, predvsem z odpravo subjektivnosti podatkov in s širšim naborom kriterijev, lahko oblikuje soliden model oziroma aplikacija vseh planinskih poti posameznih prostorskih enot (občin, držav ...). Prav tako bi bil izboljšan postopek v primeru oblikovanja

podobne aplikacije planinskih poti za celotno Slovenijo lahko precej koristen, če ne ključen. Seveda se pri tem zavedam, da bi bilo potrebno še veliko dela, da bi bila aplikacija v celoti primerna za javno uporabo. Razširiti bi se dalo tako število posameznih skupin obiskovalcev (mlade družine, kolesarji, plezalci, večje skupine itd.), kot tudi dodati večje število dejavnikov, ki bi vplivali na odločitev, a v mojem primeru niso prišli v poštev: koča, število ležišč v koči, parkirišče v izhodišču, razgled, avtobusna postaja, vremenska napoved, itd.

Nadgraditi bi se dalo tudi sam postopek. Sama predlagam, da se spremenljivka »stopnja napora« opre na porabo energije (kcal/kJ) oz. moči* v odvisnosti od naklona in ne le na hitrost.

Poleg tega je projekt lep primer sodelovanja strok, ki vsaka s svojim načinom razmišljanja zaokroži projekt kot celoto.

*Matematični model, ki nam pove, kolikšno moč troši človek z maso m , ko se premakne po določenem odseku z naklonom φ .

Tina Krošelj

kroelj.tina@gmail.com

VIRI IN LITERATURA:

1. Geopedia. 2011. URL: http://www.geopedia.si/#T105_x458676_y110122_s14_b2 (Citirano 9. 12. 2011).
2. Planinska zveza Slovenije. Planinske poti, Gaea+ Aplikacija za načrtovanje planinskih izletov. URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=94> (Citirano 9. 12. 2011).
3. Šmarna gora / bike. 2012. URL: <http://www.janceleda.cz/wp/?p=432> (Citirano 3. 12. 2013).

DESTINACIJA: SLOVENIJA

PROSTORSKE STRUKTURE VSAKDANA ŠTUDENTOV GEOGRAFIJE

Kristijan Horvat

horvat.kris@gmail.com

Akcijski prostor kot območje delovanja in zadovoljevanja potreb je odvisen od delovanja specifične socialne skupine. Kljub temu, da gredo spoznanja socialne geografije v smer, da podobne socialne skupine podobno delujejo v prostoru, smo v prispevku pokazali na razlike v prostorskem vzorcu, ki se pojavljajo ob delovanju podobnih socialnih skupin v različnih prostorskih ureditvah. Analiza anketnih podatkov študentov geografije Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru je pokazala, da študenti Univerze v Ljubljani med tednom večinsko bivajo pri starših, so od fakultete oddaljeni več kot 10 km in omenjeno razdaljo po večini opravijo z javnim prevozom. Na drugi strani študenti Univerze v Mariboru večinsko bivajo v študentskih domovih, so manj kot 1 km oddaljeni od fakultete in pot opravijo peš ali s kolesom. Študenti Univerze v Mariboru redkeje uporabljajo javni prevoz. Socialni skupini imata izrazito različen akcijski prostor, ki ga povzroča različna prostorska razmestitev dejavnosti.

DELOVANJE SOCIALNE SKUPINE V PROSTORU

Spoznavanje prostorskih vzorcev delovanja posameznikov ali socialnih skupin ter njihovih lastnosti spada med vsebine, ki jih skuša pojasniti področje socialne geografije. Kot socialno skupino razumemo skupino posameznikov, ki jih povezuje vsaj ena določena socialna značilnost. V okviru nemške šole socialne geografije se osredotočamo izključno na heterogene lastnosti skupine ljudi, ki so socialnogeografsko relevantne (1). Za namene študije smo se osredotočili na interesne skupine, pri čemer gre za večje število posameznikov, ki jih povezuje skupni interes, v našem primeru študij geografije. Delovanje socialne skupine se odvija znotraj socialnega prostora, v katerem so relevantne le tiste vsebine oz. tisti elementi fizičnega prostora, ki se nanašajo na konkretno delovanje socialne skupine. Socialni prostor kot relativna kategorija tako zavzema vedno drugačno obliko, ki je odvisna od delovanja socialne skupine (4). Socialni prostor lahko po Clavalu razlagamo kot širše območje, na katerem se posameznik giblje – govorimo o konceptu akcijskega prostora. Akcijski prostor je območje delovanja socialne skupine in ne zajema le fizičnega prostora, temveč tudi socialnoprostorske odnose, ki ob tem nastajajo. Akcijski prostor predstavlja množico krajev, na katerih posameznik deluje in zadovoljuje potrebe ob določenem času. Določanje akcijskega prostora je odvisno od specifičnega delovanja posameznikov in od prostorske razmestitve dejavnosti, kjer posameznik deluje. Večje število posameznikov s podobnimi lastnostmi nam pomaga zamejiti akcijski prostor socialne skupine. Spoznanja socialne geografije kažejo na to, da posamezniki s podobnimi interesi podobno delujejo v prostoru oz. imajo podoben akcijski prostor. To nas privede do specifičnega prostorskega vzorca posamezne socialne skupine (1).

METODA RAZISKOVANJA

Osnovni namen raziskave je bilo ugotavljanje raznolikosti akcijskega prostora dveh socialnih skupin, in sicer študentov drugega letnika geografije Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru. Zamejitev je bila izvedena na podlagi spletnega anketnega vprašalnika. Povezava do vprašalnika je bila aprila 2012 poslana na elektronske naslove študentov, anketo pa je izpolnilo 44 študentov Univerze v Ljubljani in 28 študentov Univerze v Mariboru (N=72). Na podlagi pridobljenih podatkov smo lahko primerjali delovanje dveh relativno podobnih interesnih skupin, katerih presek predstavlja študij geografije v dveh različnih krajih – Ljubljani in Mariboru. Osredotočili smo se na delovanje socialne skupine v prostoru, natančneje na akcijski prostor v fizičnem pomenu.

REZULTATI RAZISKAVE

Kraj bivanja med tednom v času študija je med študenti obeh Univerz izrazito različen. 52,3 % študentov Univerze v Ljubljani biva pri starših doma, 25 % jih biva v privatnem stanovanju, 22,7 % pa jih je nastanjenih v študentskih domovih. Slika je pri študentih Univerze v Mariboru ravno nasprotna, saj jih polovica biva v študentskih domovih, le četrtina pa pri starših ali v privatnem stanovanju (Tabela 1).

			Univerza	
			Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru
V času študija med tednom bivam	doma, pri starših	frekvenca (f)	23	7
		delež (%)	52,3	25,0
	v študentskem domu	frekvenca (f)	10	14
		delež (%)	22,7	50,0
	v privatnem stanovanju	frekvenca (f)	11	7
		delež (%)	25,0	25,0
skupaj	frekvenca (f)	44	28	
	delež (%)	100,0	100,0	

Tabela 1: Povezanost med krajem bivanja med tednom v času študija in Univerzo.

Prevladujoč delež študentov (43,2 %) Univerze v Ljubljani je med tednom več kot 10 km oddaljen od fakultete, od 1 do 5 km pa je oddaljenih 31,8 % študentov. Na drugi strani je 46,6 % študentov Univerze v Mariboru oddaljenih manj kot 1 km, 28,6 % pa jih je od kraja bivanja do fakultete med tednom oddaljenih od 1 do 5 km. 17,9 % jih je oddaljenih več kot 10 km (Tabela 2).

			Univerza	
			Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru
Približna razdalja med krajem bivanja med tednom in fakulteto	do 1 km	frekvenca (f)	8	13
		delež (%)	18,2	46,4
	od 1 do 5 km	frekvenca (f)	14	8
		delež (%)	31,8	28,6
	od 5 do 10 km	frekvenca (f)	3	2
		delež (%)	6,8	7,1
	več kot 10 km	frekvenca (f)	19	5
		delež (%)	43,2	17,9
skupaj	frekvenca (f)	44	28	
	delež (%)	100,0	100,0	

Tabela 2: Povezava med približno razdaljo med krajem bivanja med tednom in fakulteto.

Študenti Univerze v Ljubljani pot na fakulteto med tednom najpogosteje opravijo z avtobusom, saj jih javni prevoz uporablja 38,6 %, četrtnina jih pot opravi peš. 60,7 % študentov Univerze v Mariboru omenjeno pot opravi peš, 17,9 % pa bodisi s kolesom bodisi z osebnim avtomobilom (Tabela 3).

			Univerza	
			Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru
Pot na fakulteto med tednom najpogosteje opravi	peš	frekvenca (f)	11	17
		delež (%)	25,0	60,7
	s kolesom	frekvenca (f)	5	5
		delež (%)	11,4	17,9
	z osebnim avtomobilom	frekvenca (f)	6	5
		delež (%)	13,6	17,9
	z avtobusom	frekvenca (f)	17	1
		delež (%)	38,6	3,5
	z vlakom	frekvenca (f)	5	0
		delež (%)	11,4	0
skupaj	frekvenca (f)	44	28	
	delež (%)	100,0	100,0	

Tabela 3: Povezava med načinom mobilnosti med tednom in Univerzo.

Odnos med študenti, ki med tednom bivajo v študentskem domu, in razdaljo do fakultete pokaže, da je 40 % študentov Univerze v Ljubljani manj kot 1 km oddaljenih od fakultete, 60 % pa jih je oddaljenih od 1 do 5 km. Pri študentih Univerze v Mariboru je takšnih, ki so manj kot 1 km oddaljeni od fakultete in hkrati bivajo v študentskem domu, kar 78,6 %, od 1 do 5 km pa jih je oddaljenih 14,3 % (Tabela 4).

			Univerza	
			Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru
Približna razdalja med krajem bivanja med tednom in fakulteto	do 1 km	frekvenca (f)	4	11
		delež (%)	40,0	78,6
	od 1 do 5 km	frekvenca (f)	6	2
		delež (%)	60,0	14,3
	več kot 10 km	frekvenca (f)	0	1
		delež (%)	0	7,1
skupaj	frekvenca (f)	10	14	
	delež (%)	100,0	100,0	

Tabela 4: Povezava med približno oddaljenostjo od kraja bivanja med tednom in študenti, ki v času študija med tednom bivajo v študentskem domu.

Študenti Univerze v Ljubljani, ki so med tednom več kot 10 km oddaljeni od fakultete, pot najpogosteje opravijo z avtobusom, saj je takšnih 47,4 %. Če k temu prištejemo še 26,3 % študentov, ki pot opravijo z vlakom, javni prevoz uporablja kar 73,7 % študentov. Na drugi strani vseh 5 študentov Univerze v Mariboru za podobno razdaljo uporablja izključno osebni avtomobil (Tabela 5).

			Univerza	
			Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru
Pot na fakulteto med tednom najpogosteje opravi	z osebnim avtomobilom	frekvenca (f)	5	5
		delež (%)	26,3	100
	z avtobusom	frekvenca (f)	9	0
		delež (%)	47,4	0
	z vlakom	frekvenca (f)	5	0
		delež (%)	26,3	0
skupaj	frekvenca (f)	19	5	
	delež (%)	100,0	100,0	

Tabela 5: Povezava med načinom mobilnosti med tednom in študenti, ki so med tednom več kot 10 km oddaljeni od fakultete.

VSEBINSKA INTERPRETACIJA REZULTATOV

Z navzkrižnimi tabelami, pri čemer smo kot statično spremenljivko uporabili Univerzo, smo prišli do ugotovitev, da študenti Univerze v Ljubljani med tednom večinsko bivajo pri starših (52,3 %) in so hkrati več kot 10 km oddaljeni od fakultete (43,2%). Omenjeno pot po večini opravijo z uporabo javnega prevoza – če upoštevamo avtobusno in železniško povezavo kot del javnega prometa, je delež kar 73,7 %. Na drugi strani študenti Univerze v Mariboru med tednom večinsko bivajo v študentskih domovih (50 %), so manj kot 1 km oddaljeni od fakultete (46,4 %) in za vsakodnevno pot ne uporabljajo javnega prevoza, temveč gredo peš ali s kolesom (78,6 %). Hkrati so študenti Univerze v Mariboru, ki med tednom bivajo v študentskem domu, nastanjeni bližje fakulteti kot njihovi kolegi v Ljubljani. Znotraj študentskega naselja B, ki se nahaja v neposredni bližini Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, se nahajajo domovi 4, 5, 6 in 7, znotraj radija 1 kilometra pa še domova 13 in 15 (2). Bližina študentskih domov tako pojasni izrazito visok delež posameznikov, ki za pot do fakultete ne potrebujejo javnega prevoza. Na drugi strani je v Ljubljani večje študentsko naselje Rožna dolina oddaljeno nekaj več kot 1 km, v neposredni bližini pa sta le domova na Rimski cesti 7a in Bičevje 1, ki pa imata nizko kapaciteto sob (3). Delni odgovor na višji delež študentov Univerze v Ljubljani, ki za premagovanje več kot 10-kilometerske razdalje uporabljajo javni prevoz, gre morda iskati v boljšem delovanju javnega prometa, ki je na širšem območju Ljubljane morda bolj sistematično organiziran in nudi uporabnikom ugodnejše možnosti pri izbiri terminov prevoza. Hkrati lahko višji delež študentov Univerze v Mariboru, ki za isto razdaljo uporabljajo osebni avtomobil, morda pojasnimo z ugodnejšimi možnostmi pri parkiranju avtomobila v neposredni okolici fakultete – kot možna brezplačna parkirišča se ponujajo lokacije na Koroški cesti, pod Koroškim mostom in na Hermankovi ulici, ki se nahajajo v neposredni bližini fakultete.

ZAKLJUČEK

Akcijski prostor obeh homogenih socialnih skupin, ki ju opredeljuje obiskovanje drugega letnika študija geografije, je izrazito različen. Če za zamejitev velikosti akcijskega prostora socialnih skupin uporabimo le tiste elemente fizičnega prostora, ki se neposredno nanašajo na delovanje socialne skupine, ugotovimo, da je akcijski prostor študentov Univerze v Ljubljani večji – študenti na vsakodnevni ravni premagujejo večje razdalje kot študenti Univerze v Mariboru. Dejavniki, ki povzročajo različnost, je prostorska razmestitev dejavnosti, saj se fakulteta v Mariboru nahaja bližje študentskih domov, hkrati pa ne smemo zanemariti drugačne strukture javnega prometa ter ugodnejših možnosti parkiranja osebne avtomobila v Mariboru. Rezultati raziskave so osnovani na relativno majhnem vzorcu, zato bi bilo primerjanje in interpretacija prostorskih struktur na večjem vzorcu le korak v smeri boljšega razumevanja razlik v delovanju socialnih skupin.

VIRI IN LITERATURA:

1. Drozg, V., 2011. Socialna in kulturna geografija – učno gradivo (osebni vir, 16. 8. 2013). Maribor.
2. Študentski domovi – interaktivni zemljevid. URL: <http://www.studentskidomovi.um.si/index.php?str=domovi&jez=sl> (Citirano 14. 8. 2013).
3. Študentski dom Ljubljana – pregled lokacij. URL: <http://www.stud-dom-lj.si/domovi/lokacije/pregled> (Citirano 14. 8. 2013).
4. Werlen, B., 2000. Sozialgeographie: eine Einführung. Bern, Basel, Wien, P. Haupt, 400 str.

OKOLJSKI VPLIVI PLANINSKIH KOČ NA PRIMERU VISOKOGORJA KAMNIŠKO-SAVINJSKIH ALP

Nejc Bobovnik

bobovnik.nejc@gmail.com

Da je Slovenija gorata dežela, nazorno prikazuje že slovenski grb, na katerem je silhueta Triglava. Slovenci smo tudi zelo zavzeti obiskovalci gorskega sveta, na kar opozarja podatek, da v hribe redno zahaja kar 315.000 Slovencev, letno pa slovenske gore obiše preko 1,4 milijona obiskovalcev (7). Poleg vrhov so najbolj priljubljene izletniške točke planinske koč. Slednje predstavljajo tudi »vroče točke« onesnaževanja v sicer pretežno neposeljenem gorskem svetu. V zaključni seminarski nalogi Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp sem skušal opredeliti okoljske vplive izbranih planinskih koč (1).

Območje proučevanje predstavlja visokogorje Kamniško-Savinjskih Alp. Slednje so za Julijskimi Alpami naše drugo najvišje gorstvo z najvišjim vrhom Grintovcem (2556 m n. m.). Za Kamniško-Savinjske Alpe so, tako kot za ves visokogorski svet, značilne velike strmine, izrazita višinska pasovitost, prevlada prepustnih kamnin in s tem povezana kraška hidrografija. Do višine okoli 1700 m v rabi tal prevladujejo gozdovi, ki jih nad to višino zamenja slabo porasel visokogorski svet. Slednji je zaradi ekstremnih klimatskih, reliefnih, vegetacijskih in pedoloških razmer zelo občutljiv tudi za manj intenzivne in razpršene vire onesnaževanja, kot so planinske koč.

Kamniško-Savinjskih Alpah je 29 planinskih koč. Takšno število bi bilo za omejen obseg zaključne seminarske naloge preveč, zato sem naredil ožji izbor. V prvi fazi sem izločil 4 bivake, katerih okoljski vplivi so zanemarljivi in jih zato ne obravnavam. Nadalje sem v skladu s cilji naloge izdvojil planinske koč, ki ležijo v visokogorju. Pri tem sem si pomagal s kategorizacijo planinskih koč Planinske zveze Slovenije iz leta 1993, ki deli koč v tri kategorije glede na lokacijo in dostopnost (6). Izbral sem koč, ki so uvrščene v prvo kategorijo. Te koč združuje lega v visokogorju (v širšem razumevanju) ter nedostopnost z avtomobilom, ki je zelo pomemben dejavnik pri okoljskih vplivih planinskih koč, kar ugotavlja tudi Udrih (8).

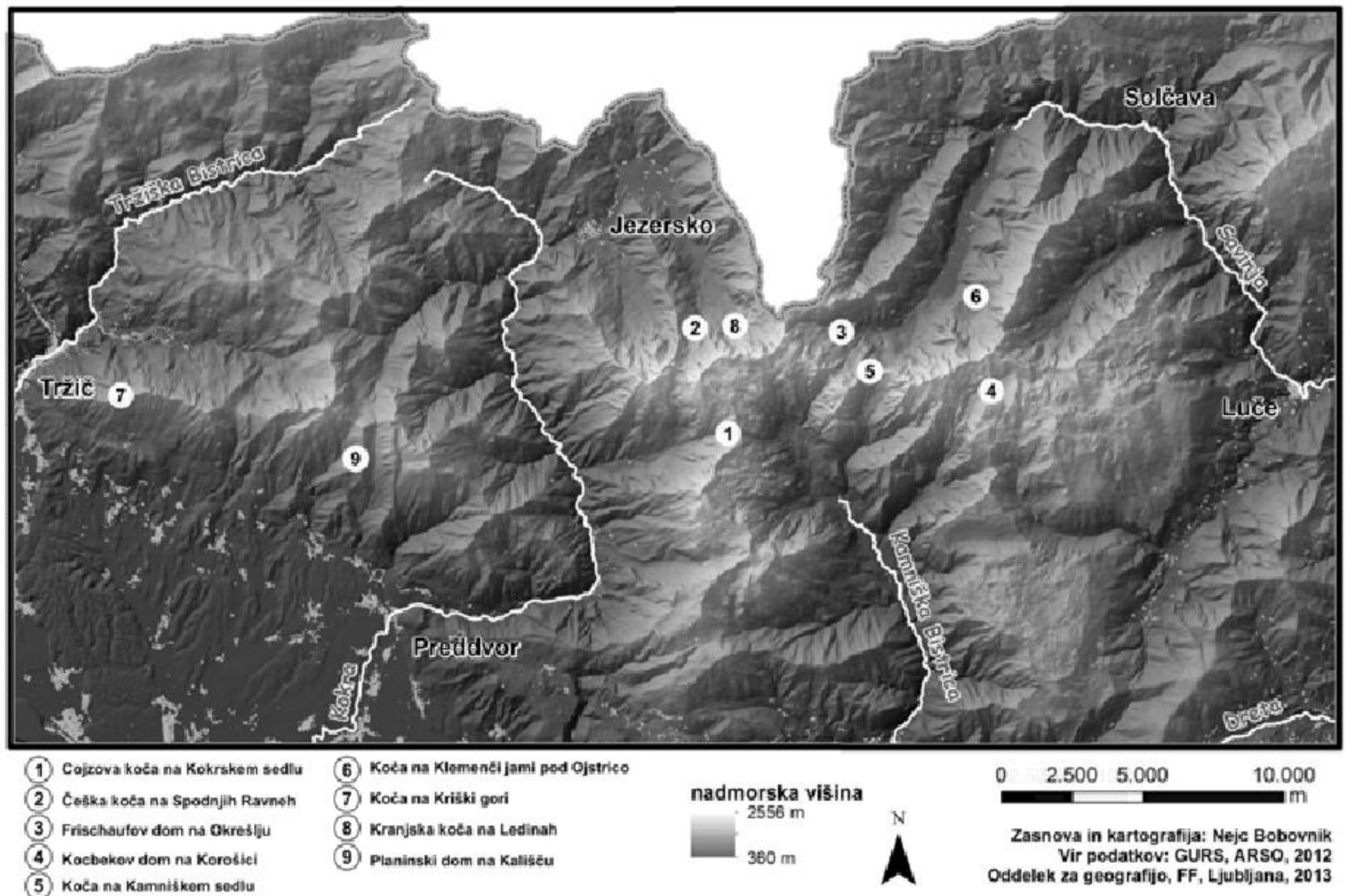
Okoljske vplive planinskih koč sem ugotavljal s pomočjo vprašalnika namenjenega oskrbnikom planinskih koč in planinskim društvom. Vprašalnik je obsegal 22 vprašanj, ki so bila razdeljena v 5 kategorij glede na tematiko, ki jo zadevajo: oskrbovanje in ravnanje z odpadki, ogrevanje in pridobivanje električne energije, oskrba z vodo in ravnanje z odpadnimi vodami, število in obnašanje obiskovalcev ter načrti in problemi. Večina vprašanj je bila zaprtega tipa, da je bila omogočena lažja analiza in primerjava. Nekatera, predvsem tista, ki so se nanašala na načrte in probleme, pa so bila odprtega tipa.

VPLIVI PLANINSKIH KOČ NA OKOLJE

Okoljske vplive planinskih koč bi lahko opredelili kot seštevek okoljskih vplivov planinstva oziroma turizma kot takega ter okoljskih vplivov nastanitvenih objektov. Temu pa moramo dodati še pokrajinsko občutljivost gorskega sveta, ki negativne okoljske vplive še potencira. Planinske koč povzročajo podobne obremenitve kot ostali nastanitveni objekti. Po obsegu (količinsko) so te obremenitve sicer manjše, vendar pa ne tudi po pomenu. Temu je tako, ker se planinske koč povečini nahajajo v neposeljenem svetu, kjer predstavljajo edinega onesnaževalca (vsaj kar se tiče objektov), okoljske vplive pa stopnjuje še odsotnost primerne infrastrukture (3). V nalogi opredeljujem štiri problemska področja povezana s planinskimi kočami: oskrbovanje in ravnanje z odpadki; ogrevanje in pridobivanje električne energije; oskrba z vodo in ravnanje z odpadnimi vodami; število in obnašanje obiskovalcev.

Planinske koč za svoje obratovanje potrebujejo precej materiala (od drv, drugih energentov, do hrane in pijače), ki ga je treba spraviti iz doline do koč. Oskrbovanje planinskih koč je najbolj problematično ravno v visokogorju, saj do koč ni dovoznih cest, ki bi omogočale oskrbovanje z avtomobilom ali traktorjem. Potrebno je ubrati druge načine, ki segajo od helikopterja, tovarne žičnice do oskrbe s konji ali peš. Za najboljši način od naštetih so se izkazale tovarne žičnice, ki so ugodne tako iz ekonomskega kot tudi okoljskega vidika, ter oskrbovanje s konji, ki pa je dražje. Najmanj primeren način predstavlja oskrbovanje s helikopterji (8). V povezavi z oskrbovanjem pa govorimo tudi o odvozu odpadkov v dolino, saj moramo vse, kar na koč pripeljemo, tako ali drugače spraviti nazaj v dolino. Včasih temu na planinskih kočah ni bilo tako, saj so marsikje imeli (ne)urejene deponije pred kočami, veliko (neprimernih) odpadkov pa so tudi sežigali. Omeniti pa moramo tudi preveliko razkošje in ponudbo v planinskih kočah, ki vpliva na (pre)velike količine odpadkov, ki jih le-te proizvedejo.

Slika 1: Lokacija izbranih planinskih koč (avtor: Nejc Bobovnik).

Visokogorske planinske kočje za ogrevanje v večini uporabljajo drva, v manjšem deležu pa tudi plin ali celo kurilno olje, ki predstavlja okoljsko nesprejemljiv način ogrevanja. Za pridobivanje električne energije planinske kočje v veliki meri uporabljajo obnovljive vire energije. Predvsem fotovoltaične sisteme in vetrne generatorje. Vendar pa naravni potenciali rabe električne energije niso izkoriščeni dovolj, na kar kažejo podatki iz Triglavskega narodnega parka, ki bi jih lahko prenesli tudi na Kamniško-Savinjske Alpe (5). Iz podatkov je razvidno, da se še vedno precej uporablja tudi dizelske ali bencinske agregate, katerih uporabo bi bilo potrebno čim bolj omejiti.

Problematika odpadnih voda s planinskih koč je bržkone največja težava koč in največja grožnja za okolje. Razlog za to je predvsem v večji občutljivosti gorskega okolja, ki je tudi vir pitne vode za nižje ležeči svet, in prostorski razpršenosti (potencialnih) virov onesnaževanja (2). Visokogorske planinske kočje dobijo vodo iz bližnjih izvirov ali z zbiranjem kapnice. Glavni vir odpadne vode pa so sanitarije, kuhinje in pralnice. Problem pranja posteljnine je delno rešen, večji problem pa predstavljajo sanitarije, kjer se porablja zelo veliko pitne vode. Porabo vode bi se dalo zmanjšati tudi v kuhinjah z zmanjšanjem ponudbe hrane. Končni proces pri rabi vode pa seveda predstavlja čiščenje odpadnih voda, za kar obstajajo različni načini – od različnih tipov greznic do okoljsko bolj sprejemljivih bioloških in rastlinskih čistilnih naprav (4).

Obiskovalci planinskih koč so seveda tisti, ki marsikdaj vplivajo na okoljske vplive koč. Pa naj gre za številčnost obiskovalcev, ki posledično povečuje okoljske vplive, ali pa za okoljsko ozaveščenost le-teh. Tudi slednja namreč vpliva na ravnanje obiskovalcev in njihove zahteve, ki so marsikdaj take kot v dolini.

OKOLJSKI VPLIVI PLANINSKIH KOČ V VISOKOGORJU KAMNIŠKO-SAVINJSKIH ALP

S pomočjo rezultatov vprašalnika sem dobil vpogled v trenutno »okoljsko« stanje planinskih koč, na podlagi katerega lahko predlagam ukrepe za zmanjševanje okoljskih vplivov.

Vse kočje, z izjemo ene, se oskrbujejo s tovornimi žičnicami, ki so tudi najprimernejši način oskrbovanja. Izjema je Kocbekov dom na Korošici, ki se pretežno oskrbuje s pomočjo helikopterja. V tem primeru bi bilo smiselno razmisliti o oskrbovanju s pomočjo konjev, ki bi bilo za to kočjo zelo primerno. Ocene o količini pripeljanega materiala na kočje se gibljejo od 7 do 17 ton letno. Na drugi strani dosega količina odpeljane embalaže okoli 5 % pripeljanega materiala.

Delež bi lahko z nekaterimi ukrepi varčevanja, skromnejše ponudbe in bolj ekonomičnega pakiranja še zmanjšali.

Brez izjeme se koče ogrevajo z drvmi, kar je ob velikih količinah razpoložljivega lesa zagotovo tudi najbolj primeren način. V dveh kočah se ogrevajo v kombinaciji s sončnimi kolektorji, v eni pa v kombinaciji s plinsko pečjo. Bolj raznolik pa je način pridobivanja električne energije. Vir le-te je pri treh kočah javno omrežje, pri petih fotovoltaika, pri eni koči pa agregat. Pridobivanje električne energije iz javnega omrežja (v kolikor ne problematiziramo vira te energije) seveda ni sporno, tako kot tudi ne fotovoltaika. Slednja se na dveh kočah dopolnjuje z energijo vetra. Nikjer pa ne morejo povsem brez agregata, na dveh kočah ga uporabljajo tudi večkrat tedensko. Njegovo uporabo je potrebno čim bolj omejiti in ga uporabljati kot rezervni vir, ne pa kot primarni.

Večina koč (6) pridobiva vodo le iz bližnjih izvirov, dve se oskrbujeta s pomočjo kapnice, ena pa ima na voljo oba vira, pri čemer je prednostni vir izvir. Kljub občasnemu pomanjkanju vode na petih kočah, imajo kar v osmih kočah stranišča na vodno splakovanje, ki so velik porabnik vode, v treh kočah pa je možno tudi tuširanje za obiskovalce. Dober pa je podatek, da imajo kar na šestih kočah čistilne naprave. Potrebno je rešiti problematiko preostalih dveh koč, ki imata greznici s ponikanjem, kar je nesprejemljiv način ravnanja z odpadno vodo v visokogorju.

Slika 2: V hribih se je potrebno marsičemu odpovedati (foto: Nejc Bobovnik).

ZAKLJUČEK

Pri analizi stanja sta se v primeru proučevanih planinskih koč izoblikovali naslednji glavni problemski področji: pridobivanje električne energije ter čiščenje odpadnih voda. Tu bi bilo nujno potrebno zgraditi manjkajoče čistilne naprave (Kocbekov dom na Korošici, Koča na Klemenči jami pod Ojstrico, Koča na Kriški gori) ter zamenjati agregate z okolju prijaznejšimi načini pridobivanja električne energije (predvsem v Češki koči na Spodnjih Ravneh), kot sta Sončeva ali vetrna energija. Pri proučevanih primerih pa sta na drugi strani dobro rešeni problematiki oskrbe in ogrevanja, ki sta v veliki večini primerov optimalno urejeni. Dobro urejeno je tudi ravnanje z odpadki, ki se v vseh primerih odvažajo v dolino, kar je tudi edina dopustna možnost. Precej pa je potrebno še postoriti pri preprečevanju nastajanja odpadkov ter zmanjšanju porabe vode. Na vseh področjih bi morala kot krovna organizacija več poizkušati storiti PZS, ki bi morala sprejeti neke standarde in se zavzemati za njihovo upoštevanje ter podati smernice za razvoj. Za zmanjšanje okoljskih vplivov pa lahko zelo veliko stori vsak posameznik. V planinskih kočah se je potrebno odpovedati udobju in razkošju, ki smo ga vajeni v dolini.

VIRI IN LITERATURA:

1. Bobovnik, N., 2012. Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp. Zaključna seminarska naloga. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 56 str.
2. Cigale, D., 2007. Vplivi turizma v slovenskem alpskem svetu na vodo. Dela, 28, str. 255–271.
3. Cigale, D., 2009. Vpliv nastanitvenih objektov na okolje. V: Špes, M., Ogrin, D. (ur.). Okoljski učinki prometa in turizma v Sloveniji. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, str. 106–121.
4. Duhovnik, J., 2000. Planinska koča in okolje. V: Duhovnik, J., Sbrizaj, D. (ur.). Planinske koče in varstvo okolja. Posvet. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije, str. 4–15.
5. Jensterle, U., 2013. Geografska analiza energetske oskrbe in potenciala za rabo sončne energije na planinskih postojankah Triglavskega narodnega parka. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 131 str.
6. Kaj je planinska koča. Planinska zveza Slovenije. URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=16> (Citirano 16. 7. 2012).
7. Mihelič, Z., 2013. Varneje v gore. URL: <http://www.pzs.si/novice.php?pid=8459> (Citirano 13. 10. 2013).
8. Udrih, P., 2013. Oskrbovanje planinskih koč v Triglavskem narodnem parku. Zaključna seminarska naloga. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 36 str.

SODOBNO SPREMINJANJE PODNEBJA NA GORENJSKEM IN NJEGOVE POKRAJINSKE POSLEDICE

Miha Klemenčič

miha.klemencic2@gmail.com

Prispevek povzema glavne ugotovitve zaključne seminarske naloge o spreminjanju podnebja na Gorenjskem v zadnjih treh desetletjih (op. obdobje 1981–2010) in njegovimi pokrajinskimi posledicami. Analizirali smo podatke šestih meteoroloških postaj: treh nižinskih (Ljubljana-Bežigrad, Brnik in Lesce), dolinske v Ratečah, sredogorske na Planini pod Golico in visokogorske na Kredarici. Gorenjska ima v primerjavi z ostalimi deli Slovenije hladnejše in vlažnejše podnebje, kar je posledica lege v bližini gora in jugozahodnih ter zahodnih vetrov. Vendar pa je globalno segrevanje tudi Gorenjski prineslo spremembe podnebja, kar se kaže pri trajanju in razporeditvi snežne odeje, kar je posledica spremenjenega temperaturnega in padavinskega režima.

Preden se posvetimo temi prispevka, si razjasnimo izraza globalno segrevanje in podnebne spremembe. Globalno segrevanje se nanaša na trenutni in trajajoči dvig povprečne temperature Zemljinega površja. V največji meri ga povzroča naraščajoča koncentracija toplogrednih plinov v atmosferi. Globalno segrevanje povzroča spremembe v podnebnih vzorcih in predstavlja le del podnebnih sprememb. Podnebne spremembe označujejo pomembne in občutne spremembe klimatoloških spremenljivk (temperatura, količina padavin, višina snežne odeje) v dlje časa trajajočem obdobju. To pomeni naraščajoč ali tudi padajoč trend klimatoloških spremenljivk (2).

Cilj, ki smo mu sledili med raziskovanjem, je ugotoviti podnebno spremenljivost na Gorenjskem z analizo podatkov o temperaturi, padavinah in številu dni s snežno odejo ter jih primerjati z obdobjem 1971–2000.

Pri oblikovanju članka smo si zastavili naslednje hipoteze:

- Povprečna letna, povprečna maksimalna in povprečna minimalna temperatura zraka so v zadnjih tridesetih letih izkazovale trend naraščanja. Povprečna mesečna, povprečna najvišja dnevna in povprečna najnižja dnevna temperatura zraka so bila glede na obdobje 1971–2000 višje v vseh mesecih.
- Število mrzlih in hladnih dni je izkazovalo trend upadanja, število toplih in vročih dni pa trend naraščanja.
- Letna količina padavin je v izbranem obdobju nakazovala trend naraščanja, število dni s snežno odejo pa trend upadanja.

OMEJITEV GORENJSKE

Zgodovinsko je bila Gorenjska del zgornje Kranjske, ki je obsegal svet višjih nadmorskih višin. Od tod tudi izhaja današnje ime pokrajine. Vendar je v tem času Gorenjska obsegala tudi območje izven današnjih državnih meja, ki ga je na zahodnem delu izgubila po Rapalski pogodbi. Meja med Gorenjsko in ostalimi deželami nekdanje Avsto-Ogrske naj bi potekala po črti Ojstrica – Velika planina – Kamniško-Domžalsko polje – Ljubljansko polje – Škofjeloško hribovje – Podbrdo – Spodnje bohinjske gore – Komna – Triglav – Vršič – Mangart. Nekateri avtorji pokrajino razumejo kot tisti del zemeljskega površja, s katerim se istovetijo prebivalci, v tem primeru gre za t. i. identitetne regije. Za Gorenjsko je značilen močan identitetni karakter, ki dominira predvsem na območju zgornjega toka reke Save (8). Drugo opredelitev Gorenjske, ki je zgornji podobna, navajamo po Ilešiču, ki je bila objavljena v zborniku Zborovanj slovenskih geografov na Gorenjskem leta 1981. Pri opredeljevanju meja Gorenjske na severni in zahodni strani ni posebnih problemov, ker tam potekajo državne meje ali pa meje med nekdanjimi deželami. Dvom porajajo le Jezerjani, ki so bili nekdanj del Koroške, danes (v času izdaje zbornika, op. avtorja) pa so v kranjski občini. Povsem problematičen pa je obseg Gorenjske na južni in jugozahodni strani proti Ljubljani in Zasavju. Tako Ilešič (4) Gorenjsko razdeli na:

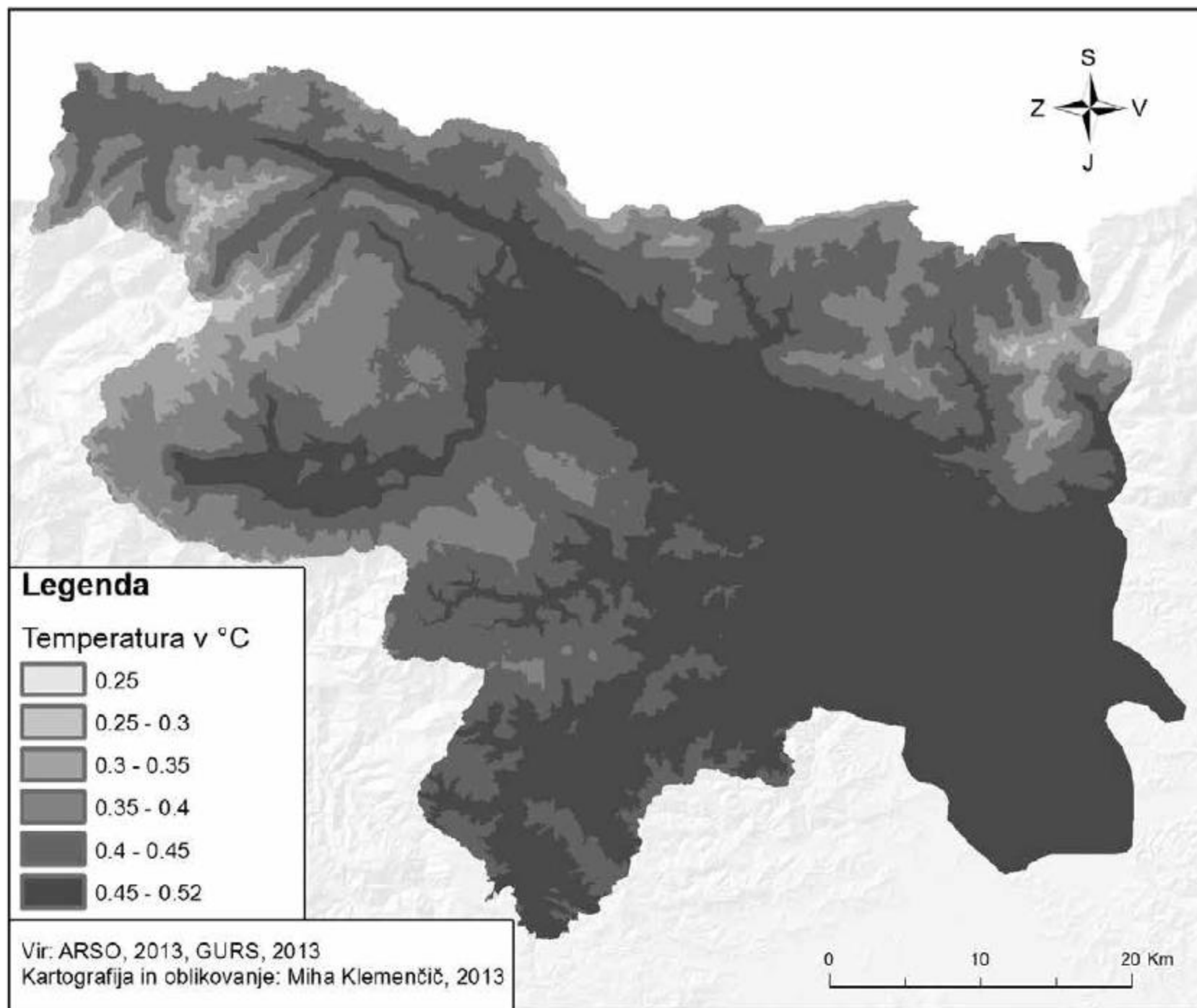
- Pravo ali ožjo Gorenjsko s takratnimi občinami Jesenice, Radovljica, Tržič, Kranj in Škofja Loka.
- Spodnjo ali Jugovzhodno Gorenjsko z občinama Kamnik in Domžale ter Šiško in Bežigradom.

SPREMEMBE V TEMPERATURNEM REŽIMU

Povprečna letna temperatura zraka je v izbranem obdobju izkazovala trend naraščanja na vseh izbranih postajah. Iz preglednice 1 ugotovimo, da trend z nadmorsko višino upada. Do popačenja pride le med postajama Rateče in Planina pod Golico. Najvišji je v Ljubljani, kjer je poleg globalnih vzrokov treba upoštevati tudi širjenje mesta in nast-

nek pojava mestnega toplotnega otoka (5). Za postaji Lesce in Rateče je značilen pojava toplotnega obrata, ki je še posebej izrazit v Ratečah v hladni polovici leta. V tem lahko iščemo vzroke v počasnejšem ogrevanju oz. naraščanju trenda povprečne letne in povprečne minimalne letne temperature zraka. Planina pod Golico je po nadmorski višini primerljiva s postajo v Ratečah, vendar se nahaja na prisojni strani Karavank v t. i. termalnem alpskem pasu, za katerega je značilna večja osončenost in manj časa trajajoči toplotni obrat kot v nižje ležečih predelih. Postaja Kredarica pa je kot visokogorska postaja izrazito podvržena vetrovnosti, kjer so prirasti tako dnevni kot nočni temperatur manjši.

Slika 1: Razlika v povprečni temperaturi med obdobjema 1981–2010 in 1971–2000. (avtor: Miha Klemenčič).

	Ljubljana (299 m)	Lesce (515 m)	Rateče (864 m)	Planina pod Golico (970 m)	Kredarica (2514 m)
30-letni trend povprečne temperature (°C)	2,0	1,5	1,2	1,2	0,7
30-letni trend povprečne maksimalne temperature (°C)	1,9	1,7	1,8	1,8	0,8
30-letni trend povprečne minimalne temperature (°C)	2,0	1,6	1,3	1,8	0,9

Preglednica 1: 30-letni trendi povprečne letne, povprečne maksimalne in povprečne minimalne temperature zraka za izbrane postaje v obdobju 1981–2010 (Vir podatkov: Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012 (1)).

Primerjava povprečne mesečne, povprečne najvišje dnevne in povprečne najnižje dnevne temperature zraka kaže, da so se omenjene temperature povečale na vseh postajah. Najvišji dvig povprečne mesečne temperature zraka je znašal 0,5 °C na obeh nižinskih postajah v Ljubljani in Lescah ter dolinski postaji v Ratečah. Najvišji dvig povprečne najvišje dnevne temperature zraka je znašal 0,6 °C na Planini pod Golico. Dvig povprečne najnižje temperature zraka je primerljiv med postajami, najvišji pa znaša 0,5 °C na Planini pod Golico.

Postaja	Obdobje	Povprečna mesečna temperatura zraka [°C]	Povprečna najvišja dnevna temperatura zraka [°C]	Povprečna najnižja dnevna temperatura zraka [°C]
Ljubljana-Bežigrad	1971–2000	10,2	15,1	5,9
	1981–2010	10,7	15,6	6,4
Rateče	1971–2000	6,0	12,2	1,1
	1981–2010	6,5	12,7	1,5
Kredarica	1971–2000	-1,3	1,4	-3,8
	1981–2010	-1,0	1,7	-3,4
Lesce	1971–2000	8,2	13,9	3,7
	1981–2010	8,7	14,3	4,0
Planina pod Golico	1971–2000	6,4	11,4	2,2
	1981–2010	6,7	12,0	2,7

Preglednica 2: Primerjava povprečne mesečne temperature za izbrane postaje med obdobjema 1971–2000 in 1981–2010 (Vir podatkov: Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012, Klimatološka povprečja 1971–2010, 2012 (1, 7)).

SPREMEMBE ŠTEVILA KARAKTERISTIČNIH DNI

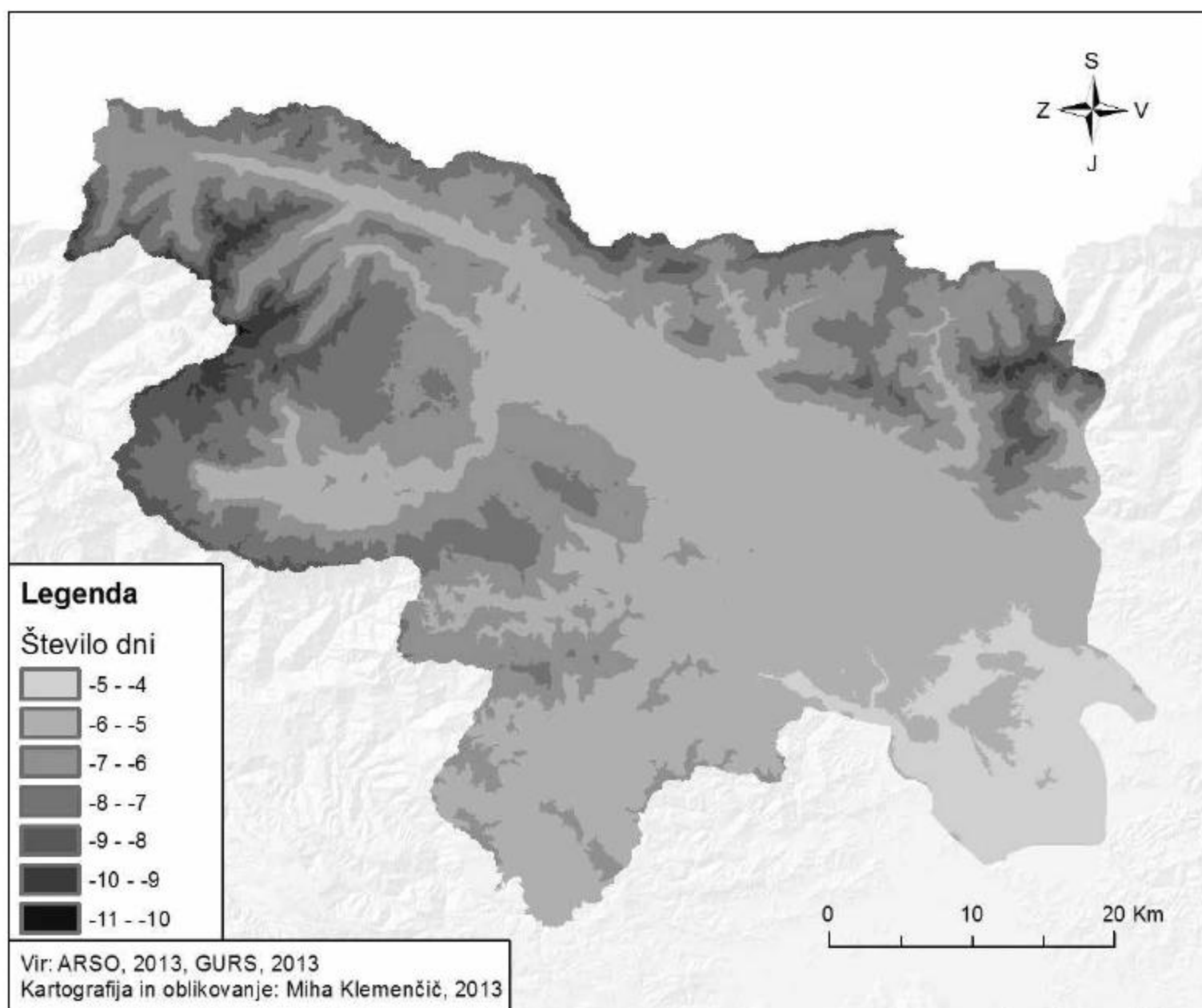
Mrzel dan je dan, ko temperatura pade pod -10 °C. Hladen dan je dan, ko najnižja temperatura pade pod 0 °C. Topel dan je dan, ko najvišja temperatura preseže 25 °C. Vroč dan je dan, ko najvišja temperatura preseže 30 °C (1).

Trend upadanja števila mrzlih in hladnih dni je največji na merilnih mestih, ki se nahajajo v Alpskih pokrajinah. To še posebej velja za število mrzlih dni, ki se najhitreje zmanjšuje na postajah Planina pod Golico, Rateče in Kredarica. Po trendu upadanja števila hladnih dni najbolj izstopa Planina pod Golico, trendi na ostalih postajah so podobni. Število toplih in vročih dni kažeta tendenco naraščanja. Število vročih dni najhitreje narašča na obeh kotlinskih postajah v Predalpskih pokrajinah Gorenjske, najpočasneje pa v Ratečah. Naraščanje števila toplih dni ne poteka po nekem ustaljenem vzorcu. Na Kredarici topel in vroč dan še nista bila zabeležena.

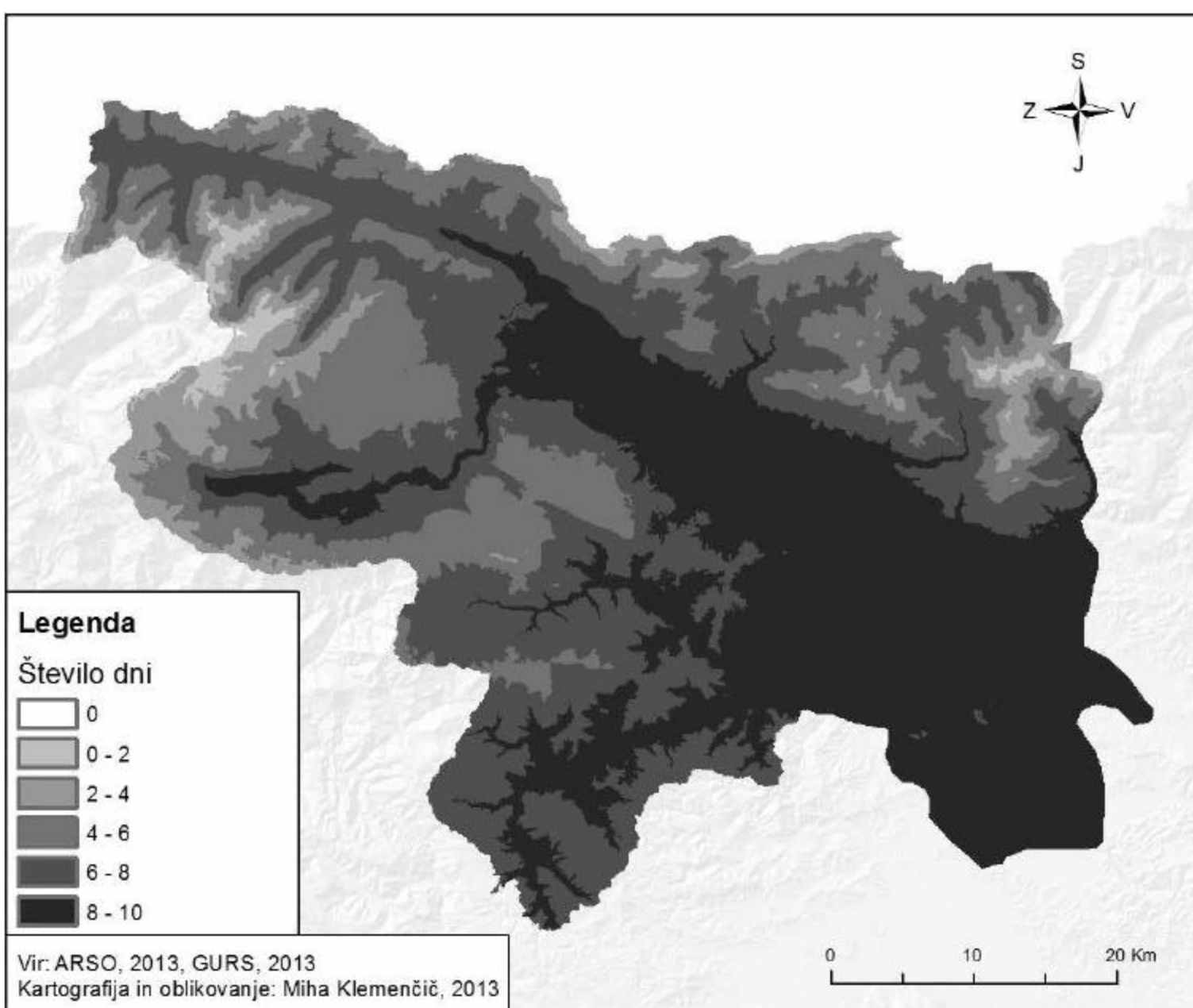
Postaja	30-letni trend spreminjana števila hladnih dni	30-letni trend spreminjana števila toplih dni
Ljubljana-Bežigrad	-26	18
Rateče	-26	23
Kredarica	-18	/
Lesce	-23	22
Planina pod Golico	-33	19

Preglednica 3: 30-letni trend spreminjana števila karakterističnih dni (Vir podatkov: Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012 (1)).

Slika 2: Razlika v številu hladnih med obdobjema 1981–2010 in 1971–2000 (avtor: Miha Klemenčič).

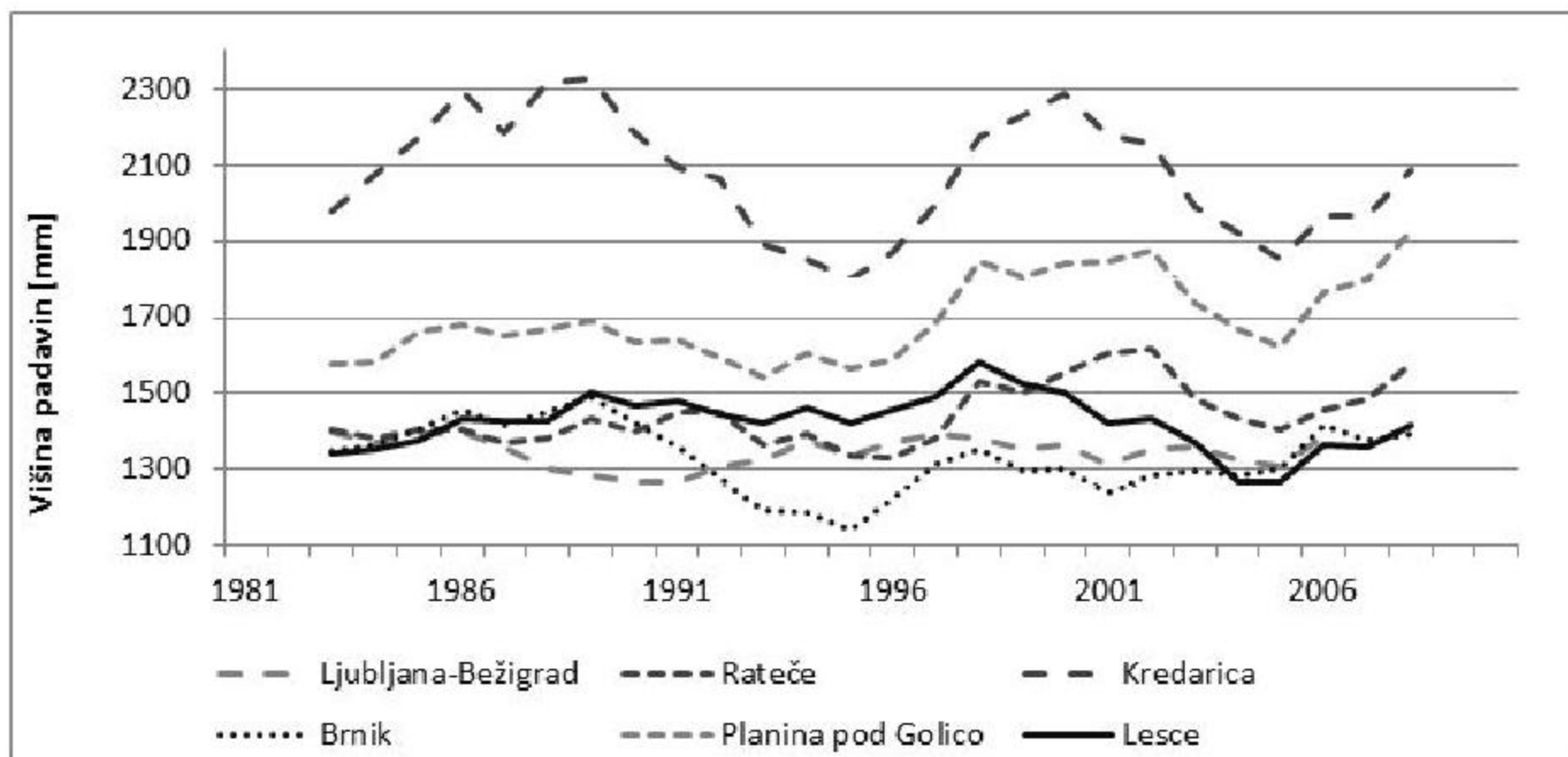

Slika 3: Razlika v številu toplih med obdobjema 1981–2010 in 1971–2000 (avtor: Miha Klemenčič).

SPREMEMBE V PADAVINSKEM IN SNEŽNEM REŽIMU

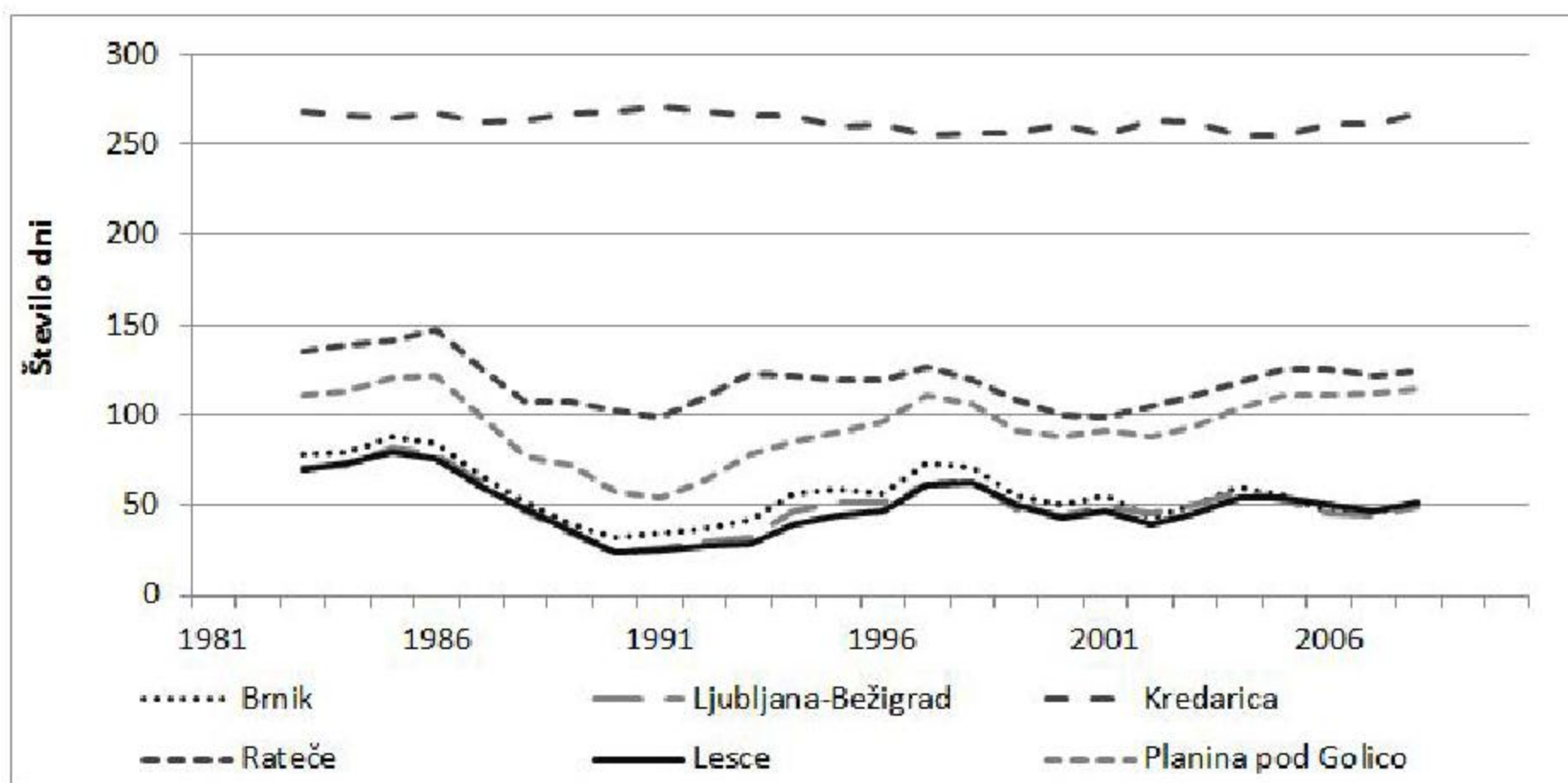
Letna količina padavin izkazuje naraščajoč trend na petih postajah, le na Kredarici so spremembe zanemarljive. Najvišja trenda spreminjanja količine padavin sta bila izračunana za Rateče in Planino pod Golico, ki ležita na južnem do jugozahodnem vznožju Karavank, kjer se vlažne zračne mase začnejo dvigovati in kondenzirati. Na postajah Brnik, Lesce in Ljubljana-Bežigrad je trend za vsaj polovico manjši. Povečanje višine padavin v drugi polovici obdobja je bistveno vplivalo na velikost trenda za postaji Rateče in Planina pod Golico.

Slika 4: Petletne drseče sredine za letno količino padavin v obdobju 1981-2010

(Vir podatkov: Arhiv - opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012 (1)).

Število dni s snežno odejo se je najpočasneje zmanjševalo na postaji Kredarica, najhitreje pa na kotlinskih postajah Predalpskega sveta Gorenjske. Postaja Planina pod Golico je edino merilno mesto, kjer je bilo izračunano naraščanje števila dni s snežno odejo.

Slika 5: Petletne drseče sredine za število dni s snežno odejo 1981-2010

(Vir podatkov: Arhiv - opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012 (1)).

V Ljubljani, Brniku in Lescah opazimo upad števila dni s snežno odejo na prehodu iz 80. v 90. leta 20. stoletja. V drugi polovici 90. let se je število dni s snežno odejo povečalo do leta 2006, ko ponovno začne upadati. Na Kredarici večji upad števila dni opazimo na prehodu iz druge v tretjo tretjino opazovanega obdobja in v letih 2005 ter 2006. Na postaji Rateče je prvi upad števila dni značilen za leti 1990 in 1991, drugi pa za prehod iz druge v tretjo tretjino opazovanega obdobja. Na Planini pod Golico opazimo največji upad števila dni na prehodu iz 80. v 90. leta, nato pa število dni v splošnem narašča.

Postaja	30-letni trend spreminjana višine padavin	30-letni trend spreminjana števila dni s snežno odejo
Brnik	25	-24
Ljubljana-Bežigrad	82	-15
Rateče	251	-8
Kredarica	-1	-3
Lesce	107	-14
Planina pod Golico	438	13

Preglednica 4: Primerjava 30-letnih trendov višine padavin in števila dni s snežno odejo (Vir podatkov: Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012 (1)).

Iz preglednice 5 opazimo, da se povprečna višina padavin med obdobjema ni bistveno spremenila ter da je bil zabeležen rahel upad na večini postaj. Večje spremembe pa so značilne za letne čase. V prvi polovici leta (meseci januar–julij) je bil zabeležen upad višine padavin. V drugi polovici leta pa je višina padavin v povprečju narasla.

Postaja	Obdobje	Povprečna višina padavin [mm]	Povprečno število dni s snežno odejo ob 7. uri
Brnik	1971–2000	1346	62,9
	1981–2010	1342	57,0
Ljubljana-Bežigrad	1971–2000	1368	55,2
	1981–2010	1362	57,8
Rateče	1971–2000	1474	127,0
	1981–2010	1458	119,7
Kredarica	1971–2000	2012	267,6
	1981–2010	2072	263,5
Lesce	1971–2000	1473	56,6
	1981–2010	1427	50,8
Planina pod Golico	1971–2000	1714	98,5
	1981–2010	1717	97,1

Preglednica 5: Primerjava padavinskih povprečij med obdobjema 1971–2000 in 1981–2010 (Vir podatkov: Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji, 2012, Klimatološka povprečja 1971–2010, 2012 (1, 7)).

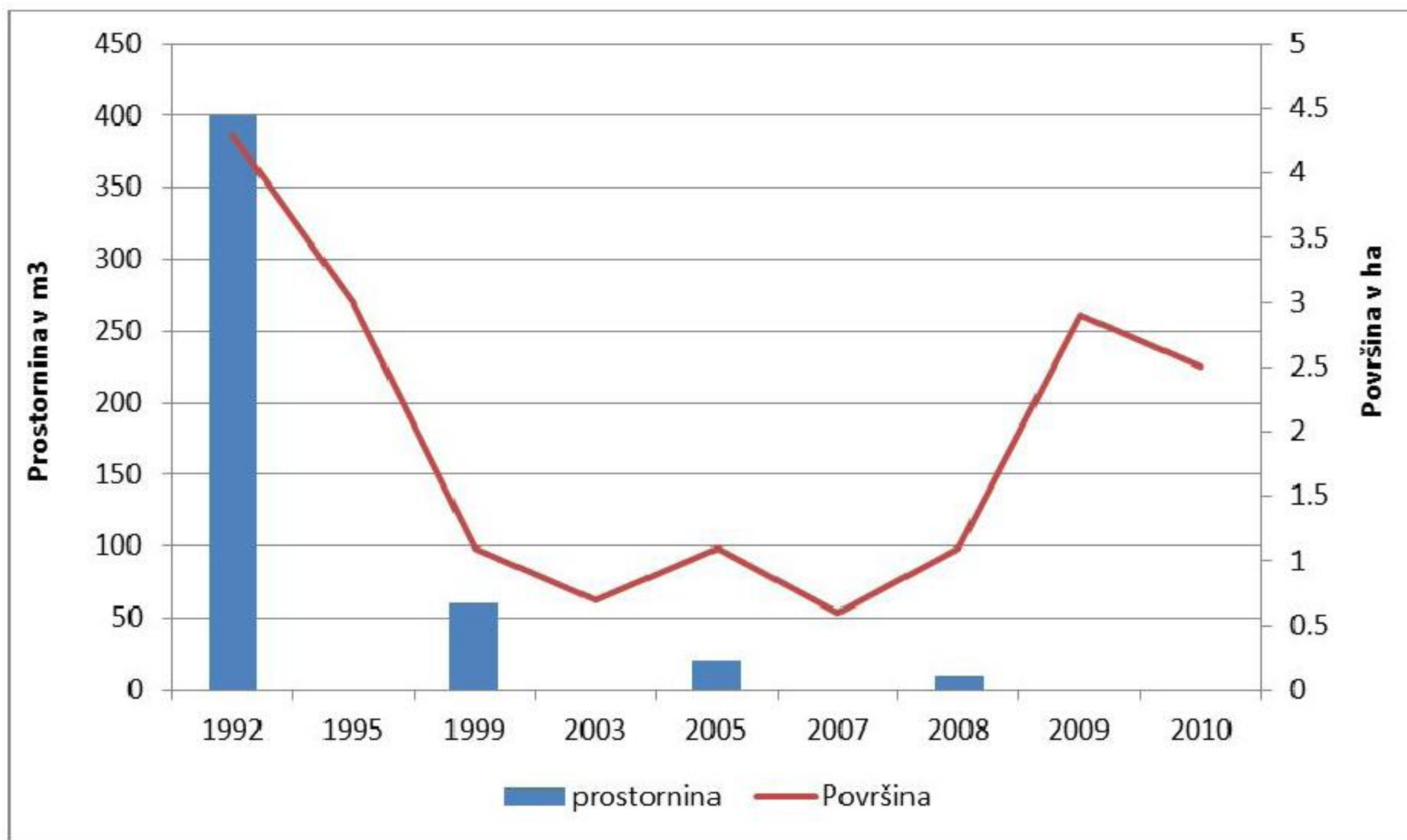
NEKATERE POKRAJINSKE POSLEDICE SPREMINJANJA PODNEBJA NA GORENJSKEM

Višje temperature in krajša obdobja s snežno odejo se odražajo v nekaterih pokrajinskih posledicah. Dva izmed očitnejših dokazov sta taljenje obeh visokogorskih ledenikov, Triglavskega in pod Skuto (3, 9), in zgodnejši nastop spomladanskih fenofaz. V povprečju se te pojavljajo tri do sedem dni bolj zgodaj na vsakih deset let. Nastop spomladanskih fenofaz je odvisen od spremembe temperature. Trend nastopa jesenske fenofaze pa v splošnem nakazuje na zgodnejši nastop. Pojav splošnega rumenenja listja je odvisen od prehoda poletja v jesen, količine vlage v tleh in drugih dejavnikov (6).

Krčenje Triglavskega ledenika se je stopnjevalo v 90. letih 20. stoletja, začele so se pojavljati posamezne skalne grbine, dokler leta 1992 ni razpadel na dva ločena dela. Zaradi nadpovprečno snežnih sezon 2008/09 in 2009/10, v času katerih so se sprožili številni snežni plazovi, pa si je ledenih opomogel. Ob začetku meritev v sredini 20. stoletja je bilo talilno obdobje še nekoliko krajše od redilnega, v zadnjih desetletjih pa je obratno (3).

V začetku meritev Ledenika pod Skuto je njegova površina znašala med 2,5 in 3,0 ha. Od takrat se je njegova površina zmanjševala. Najnižjo vrednost so izmerili leta 2003 (0,6 ha), nato pa se je začel povečevati. V zadnjem desetletju ni večjih ledeniških razpok in plastnic, njegova površina pa je pogosto v celoti razgaljena, kar pomeni, da izgine z nje ves sneg prejšnje zime (9).

Slika 6: Spreminjanje prostornine in površine Triglavskega ledenika (Vir podatkov: Dolinar, 2011 (3)).

VIRI IN LITERATURA:

1. Arhiv – opazovani in merjeni meteorološki podatki po Sloveniji. ARSO. URL: <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/archive/> (Citirano 10. 12. 2012).
2. Climate Change: Basic Information. US EPA. 2013. URL: <http://www.epa.gov/climatechange/basics/> (Citirano 5. 10. 2013).
3. Dolinar, M., 2011. Spreminjanje obsega ledenika – Kazalci okolja v Sloveniji. ARSO. URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=413 (Citirano 31. 3. 2013).
4. Ilešič, S., 1981. Gorenjska - njena regionalna opredelitev in notranja regionalna razčlenitev. V: Klemenčič, M. (ur.). Gorenjska. 12. zbornik slovenskih geografov Kranj - Bled 1981. Ljubljana, Geografsko društvo Slovenije, str. 9–17.
5. Jernej, S., 2000. Mestna klima. V: Gabrovec, M., Orožen Adamič, M. (ur.). Ljubljana. Geografija mesta. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 117–130.
6. Jesensko obarvanje listja. ARSO. URL: <http://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/agromet/product/document/sl/jesensko%20rumenenje.pdf> (Citirano 28.4.2013).
7. Klimatološka povprečja 1971–2010. ARSO. URL: http://meteo.arso.gov.si/met/sl/climate/tables/normals_71_00/ (Citirano 4. 4. 2013).
8. Melik, A., 1959. Slovenija. Ljubljana, Slovenska matica, 595 str.
9. Pavšek, M., 2007. Ledenik pod Skuto kot pokazatelj podnebnih sprememb v slovenskem delu Alp. Dela, 28, str. 207–219. URL: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_28/15_pavsek.pdf (Citirano 31. 3. 2013).

KOZJANSKO – POKRAJINA TAM NEKJE NA VZHODU, OB MEJI ...

Suzana Vurunić

sv5e@msn.com

DOLOČEVANJE MEJA KOZJANSKEGA – »SEM S KOZJANSKEGA, A NISEM KOZJANEC/KA«

Že Ilešič (1984) je navedel kar nekaj različnih poimenovanj te pokrajine, npr. svet med Bočem in Bohorjem, Sotelsko-Voglajnska regija, pokrajina med Sotlo, Savinjo, Savo in Bočem itd. Ime Kozjansko se pojavi po drugi svetovni vojni, in sicer iz čisto zgodovinskega/političnega vzroka, saj je ta pokrajina doživljala isti okupacijski sistem in uveljavljanje nove ljudske oblasti. Poimenovanje je imelo vlogo v NOB in je sledilo iz »kozjanske čete« oz. bataljona/odreda (2). Vsa druga poimenovanja se navezujejo na naravnogeografske značilnosti oziroma naravne meje v pokrajini, medtem ko lahko Kozjansko navežemo zgolj na naselje Kozje in nekatere skupne družbenogeografske značilnosti območja, ki pa imajo vzroke v naravni izoblikovanosti. Prehodnost iz predalpskega v subpanonski svet (terciarne gorice in apnenčasto-dolomitni ter magmatski osamelci) nakazuje bistveno lastnost te pokrajine – zaprtost proti Zasavju, Celjski kotlini in Savski dolini (2). A. Sajovic (2005) v svojem diplomskem delu povzame polemike različnih avtorjev o mejah Kozjanskega; npr. kako zahodni del neopazno prehaja proti Celjski kotlini. Kot glavni dejavnik določanja mej so navedene naravnogeografske značilnosti, ki pogojujejo družbenogeografske: ostra naravna meja na severu, enotne reliefne poteze, zaprtost, prometna odmaknjenost in izoliranost ter gravitacijsko središče h Kozjemu (4). Polšak (1992) v diplomskem delu po pregledu regionalizacije v starejših delih (Gamsa, Žagarja in Ilešiča) naredi svojo razdelitev (ožjega) Kozjanskega (zajame dele zahodno od Bistriške doline). V svojem magistrskem delu Kozjansko – razvojni problemi robne manj razvite pokrajine (1999) pa poda tudi kartografsko gradivo različnih opredelitev meja različnih avtorjev.

Slika 1: Lega Kozjanskega v širšem prostoru (vir: Polšak, 2005).

Z brskanjem po informacijskih virih zasledimo kar nekaj različnih opredelitev meja Kozjanskega, od precej široke na geološki karti Kozjanskega (7), kjer meja na zahodu sega skoraj do Savinje, do ožje na Geopediji, kjer se ta vleče od Slivniškega jezera do Podsrede. Razlike se pojavijo tudi pri preglednih kartah Slovenije v različnih merilih. Zahodna meja je tudi tu vprašljiva. Edini opredeljivi meji sta dolina Bistrice oziroma skrajni obronki Posavskega hribovja ter Sotla oziroma državna meja na vzhodu. Če se navežemo na meje Kozjanskega regijskega parka, ki sega do Lesičnega in Olimja in je pomemben faktor ohranjanja identitete Kozjancev, si lahko postavimo vprašanja, ali je ime pokrajine smiselno, ali se ljudje dejansko nanj navezujejo in ali ni slučajno nastalo zgolj iz naše potrebe, da se poimenuje ta del Slovenije, ki velja za nerazvitega, odročnega, agrarnega? Pri tem pa meje tako ali tako niso pomembne ... Zanimivo je, da se marsikdo iz Šentjurja opredeljuje za Kozjanca, čeprav so (bili) v Kozjansko zajeti le deli te občine, prebivalci Bistrice ob Sotli pa na prvo mesto postavljajo lokalno identiteto. V naslovu naveden stavek »Sem s Kozjanskega, a nisem Kozjanec/ka« dobro opisuje pomanjkljivo regionalno identiteto tega dela Slovenije. Najverjetneje je razlog temu to, da je ime nastalo umetno, da od tega ni preteklo dovolj časa, da bi se ljudje z njim poistovetili, in da izgleda, da je poimenovanje pomembno za ljudi od zunaj, domačini pa se z njegovim pomenom ne obremenjujejo. Na Kozjanskem je bila narejena manjša anketa v okviru 7. geografskega raziskovalnega tabora Kozjansko–Bizeljsko 2003,

ki je vključevala tudi vprašanja o meji Kozjanskega in kako močno se prebivalci čutijo Kozjance. Rezultati podrobno niso bili analizirani. Identiteto Kozjancev je preučeval Polšak (1999) v svojem magistrskem delu, kjer je opredelil tri razvojne faze oblikovanja regije po Passiju in navedel ugotovitve ankete, da je na ime Kozjansko ponosnih prav toliko ljudi kot tistih, ki ga vidijo v negativni luči. Ugotovil je tudi, da je krajevna pokrajinska identiteta slabo razvita, kar je posledica razmeroma velikega in nehomogenega območja ter nekaterih negativnih dejstev, ki se povezujejo s pojmom Kozjansko. Tako se je večinoma oblikovala ožja krajevna identiteta prebivalcev.

SO LJUDJE NA KOZJANSKEM KLJUB POMANJKLJIVI REGIONALNI IDENTITETI PREPOZNALI NJEGOVE DOBRINE?

Če iščemo poleg zgoraj omenjenih poudarkov še ostale skupne značilnosti Kozjanskega kot širšega zaledja Kozjega, vidimo, da prostor razpolaga s številnimi dobrinami, ki so v veliki meri zaradi prepoznavnosti med ljudmi postale njihov simbol. Zaradi regijskega parka lahko že cel prostor obravnavamo kot dobrino, ki je z zaščito dobil posebno veljavo, z njim se upravlja, se ga ureja in promovira. Prebivalci in ostala Slovenija so prepoznali vrednost tega prostora, ki ga je ravno ta odmaknjenost in »prvobitnost« obvarovala globalizacijskih tokov ter mu omogočila ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Kozjanski park »je obsežno območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine z večjimi deli prvobitne narave, kjer je človekov vpliv večji, vendarle pa z naravo uravnotežen« (3). Leta

Slika 2: Vinogradništvo in sončna elektrarna (na slemenu) na Kozjanskem (foto: Suzana Vurunič).

1981 so velik del Kozjanskega razglasili za varovano območje Spominski park Trebče, kar izhaja iz kulturne dediščine območja, saj se je v Podsredi rodila mati nekdanjega jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita. Leta 1999 je spominski park dobil status regijskega parka s površino 206 km² in danes zavzema pet občin: Kozje, Bistrica ob Sotli, Brežice, Podčetrtek in Krško, v katerih živi okoli 10.700 prebivalcev (3). Skozi delovanje parka zasledimo številne dobrine te pokrajine, ki so ob posebnem varovanju dobile tudi prepoznavno vrednost in identifikacijo s strani prebivalcev. Na naravnogeografske sestavine gre navezati delovanje človeka in njegovo v preteklosti zelo sonaravno »izkoriščanje«. Pomembna sta vodotoka Bistrica in Sotla, na katerih so v preteklosti delovali številni mlini, njunima režimoma pa se je prilagodila tudi poselitev (izven poplavnih območij). Pestra geološka zgradba je pogojevala nastanek rodovitnih rjavih prsti, ki so omogočile razvoj poljedelstva, vinogradništva in sadjarstva. Tu se pojavljajo tudi kraške oblike (vrtače, jame) in oblike na kontaktnem krasu (npr. Gruska zatrepna dolina), izpostaviti pa gre tudi nahajališča premoga, železa, svinca, dolomita, glažute in termalne izvire (8), a so vsi razen slednjih bili koriščeni predvsem v preteklosti. Pomembni so tudi številni habitati, zaščitene vrste živali in rastlin, ki zahtevajo posebno upravljanje z njihovim življenjskim prostorom. V letu 2010 je park postal tudi del globalne mreže, s strani UNESCO je bil namreč sprejet v svetovno mrežo območij Človek in biosfera (ang. MAB – Man and Biosphere) (3).

Ljudje ponavadi dajemo večjo (simbolno) težo stvaritvam človeka, ki so bodisi igrale pomembno vlogo v zgodovini bodisi jih zaznamuje monumentalnost v kakršnikoli obliki. Tu moramo omeniti sama naselja, nekdanje trge, kjer še danes obujajo tradicionalne sejme, številne cerkve, gradove (npr. grad Podsreda), prangerje in seveda prireditve, ki so glavni magnet »množičnih migracij« na Kozjansko, obratnega trenda, ki je zanj značilen. Poleg manjših točk turističnega obiska (osamelec Ajdovska žena, Gruska jama, Virštanjske gorice, terme, čokoladnica, samostan Olimje, ...) se odvijajo tudi večji dogodki, ki skušajo pritegniti ljudi iz cele Slovenije. Eno takšnih je binškošovanje – pohod iz Celja na Pilštanj, ki pa vsako leto pritegne manj pohodnikov. Nasprotno temu se odvija tradicionalni praznik Kozjanskega jabolka, etnološka in ekološka prireditve, ki vsako leto beleži več obiskovalcev. Tu se predstavijo števila društva, kmečki turizmi, ekološke kmetije, in glede na število stojnic je ta segment prostora – človeški viri – še daleč od nerazvitega. Promoviranje starih sort jabolk, ekološko usmerjanje, vinogradništvo, ... so oblike tradicionalnega,

opazimo pa tudi prihode inovacij v ta prostor. Podjetje Ekod d.o.o., energija sonca, izdeluje sončne elektrarne in leta 2009 so v Bučah postavili največjo malo fotonapetostno elektrarno v Sloveniji z močjo 395 kW. Prav tako so postavili številne elektrarne tudi drugod na Kozjanskem in v širši Sloveniji (1).

KOZJANSKO KOT SISTEM

Naravna zaprtost je pogojevala prometno odročnost Kozjanskega, obšle so ga glavne cestne povezave in železnica; tako je po mnenju Ilešiča (1984) opešal vpliv Celja. Danes glavno os predstavljata lokalni cesti Podčetrtek–Bistrica ob Sotli (z železniško progo) in Šentjur–Bistrica ob Sotli oziroma dolini reke Bistrice in desni breg Sotle. Ti vzporedni liniji sta povezani s številnimi potmi, zato ta vmesni prostor ne zamira. Izven večjih naselij, kot so Lesično, Kozje, Podsreda, Bistrica ob Sotli, so se razvile vasi, zaselki in samotne domačije, kjer je prevladujoča dejavnost kmetijstvo. Omenjeni večji nekdanji trgi danes premorejo osnovne dejavnosti, kot so šola, trgovine, bencinska črpalka itd., skušajo živeti mestno, medtem ko se na podeželju še vedno ohranja tradicija. Ta naselja so v okviru Slovenije manjša stekališča ljudi, idej itd., a pomembna za Kozjansko kot tako. Vsa so po svoje jedra tega prostora. V preteklosti izrazito agrarna pokrajina, za katero je veljala relativna družbenogeografska nerazvitost, je živela od trgov, vsakoletnih sejmov in prireditev ter ohranjala svoje središče – Kozje. Tudi ko se je začelo uveljavljanje slovenskega policentrizma, je pokrajina znala živeti, ljudje so imeli svojo zemljo in delo blizu doma. Glavni zaposlitveni obrati so bili Konfekcija Mont, Steklarna Dekor Kozje, Kmetijska zadruga, ... Po stečaju Monta in Steklarne je prišlo v kozjanskem prostoru do izrazitejšega raztekanja, večjih dnevnih migracij v večja mesta v okolici – Šentjur, Celje, Sevnica, Brežice, Krško, Šmarje pri Jelšah, kjer so omogočena delovna mesta in izobraževanje.

Kljub vsem tem procesom pokrajina živi, in če pogledamo preko pojmov agrarnosti, obmejnosti, nerazvitosti itd., lahko najdemo številne potencialne, skozi katere postaja ta geografski prostor kot celota dobrina in simbol. Slednje bodo »moralni« v večji meri prepoznati tudi domačini ...

Slika 3: Praznik kozjanskega jabolka (vir: Kozjanski park, 2013).

Slika 4: Stara sorta jabolk (foto: Suzana Vurunić).

VIRI IN LITERATURA:

1. Ekod d. o. o. URL: <http://www.ekod.si/si/o-podjetju/predstavitev/> (Citirano 7. 10. 2013).
2. Ilešič, S., 1984. Svet in ljudje. V: Med Bočem in Bohorjem. Šentjur pri Celju – Šmarje pri Jelšah, 869 str.
3. Kozjanski park. URL: <http://www.kozjanski-park.si/> (Citirano 7. 10. 2013).
4. Krumpak, A., 1997. Kozjansko – dejavniki regionalnega razvoja. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 78 str.
5. Polšak, A., 1992. Novejša preobrazba ozjega Kozjanskega in didaktično vrednotenje pokrajine. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 99 str.
6. Polšak, A., 1999. Kozjansko – razvojni problemi robne manj razvite pokrajine. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 251 str.
7. Polšak, A., 2005. Naravnogeografska oznaka Kozjanskega. URL: <http://www2.arnes.si/~apolsa/Naravnogeografska%20oznaka%20Kozjanskega.htm> (Citirano 7. 10. 2013).
8. Sajovic, A., 2005. Pomen regijskega parka za sonaraven razvoj Kozjanskega. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 84 str. URL: http://geo2.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_200510_alenka_sajovic.pdf (Citirano 7. 10. 2013).

PROSTORSKI VIDIKI RAZVOJA NASELJA PTUJ V ČASU GOSPODARSKE KRIZE

Davor Grabar

grabar.davor@gmail.com

Gospodarska kriza je od časa svojega nastanka (leta 2007) aktualna tema vseh medijev in raziskovanj. V začetku leta 2009 je bil v Sloveniji zabeležen dvakratni zaporedni četrtletni upad bruto domačega proizvoda, kar je pomenilo, da se je začel čutiti vpliv svetovne gospodarske recesije tudi pri nas. Iz tega razloga smo se v raziskavi odločili, da prikažemo, kako to vpliva na lokalno raven, v našem primeru na naselje Ptuj, pri čemer smo se osredotočili predvsem na prostorski razvoj v mestu.

Namen raziskave je preučiti prostorske spremembe na Ptujju od začetka gospodarske krize leta 2008 do konca leta 2012. Zanimalo nas bo predvsem sedanje stanje, prostorske spremembe med letoma 2008 in 2012 pa tudi, ali je prostorski razvoj sledil načrtom v prostorskih razvojnih programih.

Cilji raziskave so bili ugotoviti, kateri del mesta je bil podvržen največjim in kateri del najmanjšim prostorskim spremembam. Pri tem opredeliti, katera gospodarska dejavnost je v preučevanem obdobju doživela največji razvoj ter prostorski razvoj kartografsko prikazati po posameznih območjih.

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

- zaradi gospodarske krize se razvojni dokumenti Mestne občine Ptuj niso uresničevali;
- naselje v času gospodarske krize ni bilo primerno okolje za investicije, zato je za gospodarstvo značilna stagnacija oziroma nazadovanje ter oblikovanje degradiranih območij;
- kljub gospodarski krizi se je na Ptujju dogajala velika investicijska dejavnost na področju trgovine.

METODOLOGIJA

Pred začetkom pisanja smo poiskali primerno literaturo na temo prostorskega razvoja, urejanja prostora in gospodarske krize. Zelo pomemben del naše literature so bila izdana gradbena dovoljenja med leti 2008 in 2012 ter prostorski razvojni programi, s katerimi smo preverjali načrtovane projekte.

Terensko raziskovanje je potekalo na izbranih lokacijah znotraj naselja Ptuj. Na teh lokacijah smo preverjali, kakšno je sedanje stanje in ali se ujema s predvidenim stanjem iz gradbenih dovoljenj. Pri terenskem raziskovanju smo kartirali tudi zapuščene prostore, saj na občini teh podatkov nismo uspeli pridobiti. Po pridobljenih terenskih podatkih smo izdelali kartografsko podatkovno bazo s pomočjo GIS orodij in naredili analizo za posamezna funkcijska območja.

Kartografski prikaz je narejen za vseh pet funkcijskih območij in vsebuje točno lokacijo gradbenega dovoljenja ter pripadajočo številko, po kateri je v analizi možno identificirati lokacijo objekta. Poleg lokacij smo iz dovoljenj razbrali tudi druge informacije, ki so nam pomagale pri analizi: leto izdaje gradbenega dovoljenja, tipologijo posega v prostor oziroma v stavbo (novogradnja, sprememba namembnosti, rekonstrukcija) in podatek o razvrstitvi objekta glede na namembnost. Ti objekti so ločeni v različne kategorije: uresničeno, delno uresničeno, neuresničeno zaradi gospodarske krize oziroma drugih vzrokov. Poleg tega so na kartah prikazani zapuščeni prostori in stavbe, ki smo jih zaznali pri terenskem delu.

GOSPODARSKA KRIZA V SLOVENIJI IN VPLIVI NA GRADBENIŠTVO

Slovenija je prišla v gospodarsko krizo konec leta 2008 oz. v začetku leta 2009, ko je bil opažen dvakratni zaporedni četrtletni padec BDP-ja, in to za 8,1%. Do takrat so v nekaterih državah že izvajali proti krizne ukrepe, Slovenija pa se je šele pripravljala na najhujše posledice. Leta 2008, ko je bila že večina držav v krizi, se je v slovenskem gospodarstvu zabeležila največja rast v gradbeništvu, in to kar 7,3% BDP-ja. S slabo državno politiko, ki je še dodatno spodbujala gradbeni sektor, je bila Slovenija na tretjem mestu po dodani vrednosti v gradbeništvu (za Španijo in Irsko) in visoko nad povprečjem evro območja. Vse to se je spodbujalo z zniževanjem obrestnih mer pri kreditiranju. Kasneje so se poleg zasebnega zadolževanja pridružile še državne naložbe, ki so obsegale gradnje (avto)cest in naraščanje števila občinskih gradbenih posegov. S krizo se je kreditiranje ustavilo, večina sodelujočih je ostala brez denarja,

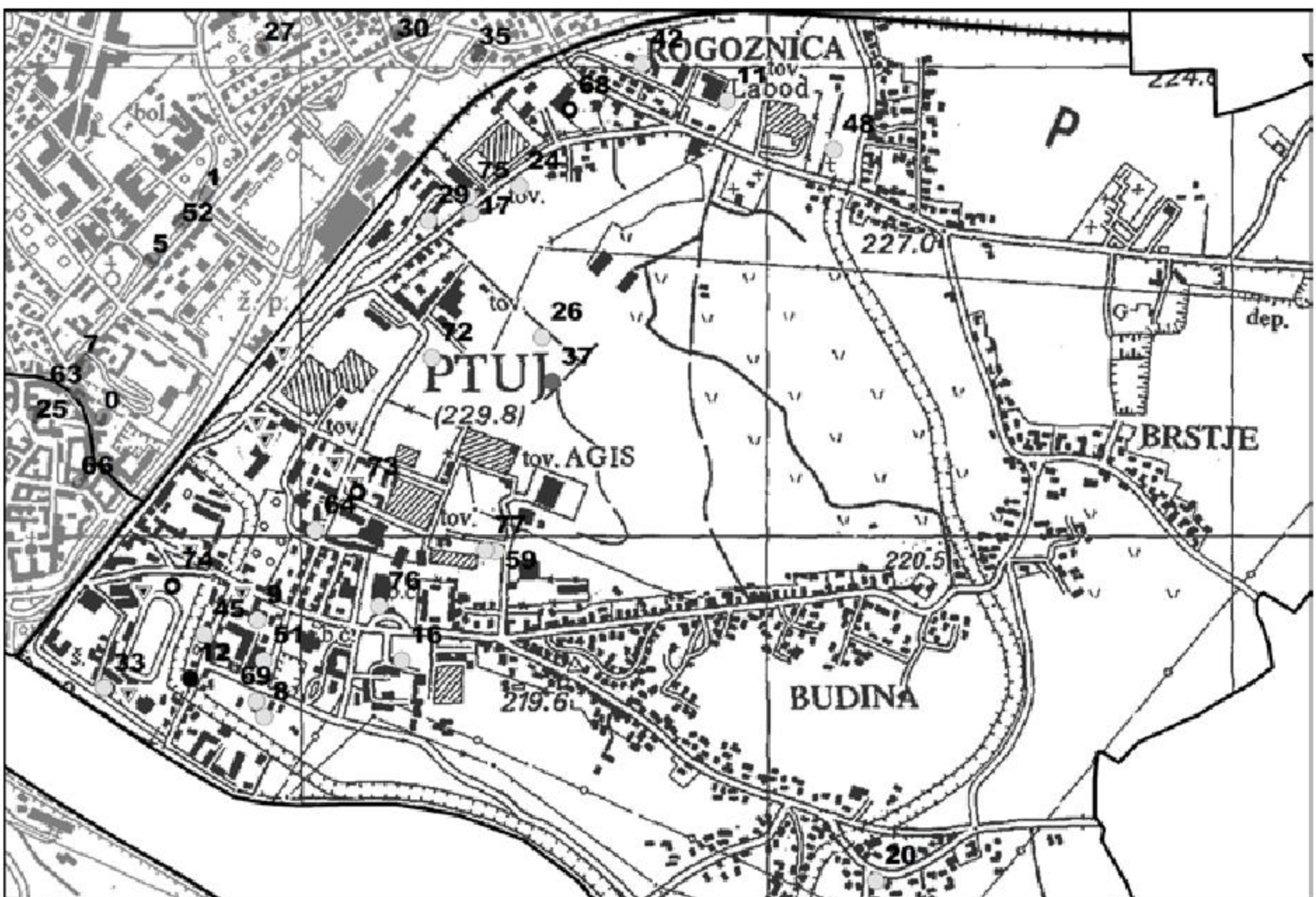
zaradi pretiranega vlaganja v gradbeništvo pa sedaj trpimo hujše posledice kot ostale države (2).

Vse to je pripeljalo tako daleč, da je veliko slovenskih gradbenih podjetij šlo v stečaj. Tako je v letu 2010 šel v stečaj Vegrad, d. d., v letu 2011 CPM, d. d., SCT, d. d., Konstruktor VGR, d. o. o., v letu 2012 pa še Primorje, d. d., Kraški zidar, d. d., idr. Veliko podjetij se še sooča z velikimi finančnimi težavami. Slabo stanje in propad večjih podjetij pa je pripeljalo v stečaj tudi manjša, saj so ostala brez svojih plačil (3).

PRIMER OBMOČJA VZHOD

Funkcijsko območje Vzhod leži na levem bregu Drave, južno od železnice. V tem območju prevladuje industrijska cona, za katero je značilno, da skoraj v celoti prevladuje industrija in spremljajoče gospodarske dejavnosti, kot je komunalna in prometna infrastruktura, skladišča, trgovine na debelo ... Na majhnem predelu je moč opaziti tudi industrijsko-stanovanjsko območje, kjer je prepletanje stanovanjske in nestanovanjske rabe tal. To območje poselitve je predvsem novejšega nastanka. Na skrajnem južnem delu pa je mestno obrobje (4). Omenjeno območje ima zelo dobro prometno povezavo – poleg železniške povezave je nova avtocestna povezava iz Maribora, kjer poteka povezovalna cesta čez novejši Puhov most.

Industrijska cona je dokaj mlado območje, ki leži na obrobju mesta in ima veliko nepozidanega prostora, zato je tukaj velik potencial širjenja. Pričakujemo lahko, da se bo zgradilo veliko novih objektov, cona je namreč zelo privlačna zaradi raznih lokacijskih dejavnikov, kot so prometna dostopnost, infrastrukturna opremljenost, razvito tržišče ... Glede na to, da večino tega območja zavzema industrijska cona, tukaj ne pričakujemo večjih posegov v prostor za poselitvene namene.

VZHOD

1:10.000

Legenda:

● gradbena dovoljenja	● uresničeno
▼ zapuščene zgradbe	● delno uresničeno
□ raziskovalna območja	● ni uresničeno
	● zaradi krize

Avtor: Davor Grabar
 Oddelek za geografijo
 FF, Ljubljana, 2013

Slika 1: Preučevano območje Vzhod (avtor: Davor Grabar)

Od leta 2008 je bilo za to območje izdanih 26 gradbenih dovoljenj. Od tega jih je bilo izdanih kar 21 za novogradnjo objektov. Pri ostalih petih izdanih dovoljenjih pa je šlo za spremembo namembnosti prostorov. Vendar smo po pregledu terena opazili, da se štiri novogradnje niso uspele realizirati. Opazili smo tudi 9 zapuščenih zgradb, ki so bile v večini zapuščeni poslovno-trgovski prostori, nekaj pa je zapuščenih proizvodnih objektov.

ID	Leto	Vrsta gradnje	Stanje	Namembnost
8	2008	novogradnja	uresničeno	poslovno-proizvodni objekt
9	2008	novogradnja	uresničeno	trgovski objekt
11	2008	novogradnja	uresničeno	poslovni objekt proizvodnje in uprave
12	2008	novogradnja	uresničeno	mehanična delavnica
16	2008	sprememba namembnosti	uresničeno	učna sirarna
17	2008	novogradnja	uresničeno	poslovni objekt
20	2008	novogradnja	uresničeno	frizerski salon
24	2009	novogradnja	uresničeno	poslovno-industrijski objekt
26	2009	novogradnja	uresničeno	nakupovalni center z zabaviščem
29	2009	novogradnja	uresničeno	mizarska delavnica in trgovina
33	2009	novogradnja	uresničeno	večnamenska športna dvorana
37	2010	novogradnja	delno uresničeno	bencinski servis
42	2010	novogradnja	uresničeno	pisarniški prostori
45	2010	novogradnja, sprememba namembnosti	uresničeno	zobozdravstvena ambulanta
48	2010	sprememba namembnosti	uresničeno	objekt za tehnične preglede
51	2010	novogradnja	uresničeno	trgovski center
59	2010	novogradnja	uresničeno	trgovski objekt
64	2011	novogradnja, rekonstrukcija	uresničeno	industrijski in trgovski prostori
68	2012	novogradnja	ni uresničeno	poslovni objekt
69	2012	novogradnja	uresničeno	poslovni objekt
72	2012	novogradnja	uresničeno	ročna avtopralnica
73	2012	novogradnja	ni uresničeno	industrijsko-skladiščni trgovski objekt
74	2012	novogradnja	ni uresničeno	večnamenska športna dvorana
75	2012	sprememba namembnosti	uresničeno	trgovina
76	2012	novogradnja	uresničeno	trgovski objekt
77	2012	sprememba namembnosti	uresničeno	rentgen, magnetna resonanca, ambulanta

Preglednica 1: Gradbena dovoljenja za Vzhod (avtor: Davor Grabar)

RAZPRAVA

V naselju Ptuj smo preverili 78 lokacij, za katere je bilo izdano gradbeno dovoljenje. Ugotovili smo, da zaradi posledic gospodarske krize ni bilo realiziranih 6 projektov. Poleg tega smo opazili še 10 nedokončanih projektov, od katerih so le trije ostali nedokončani zaradi krize, ostali pa so bili še v fazi gradnje.

V spodnji preglednici lahko opazimo, da so značilnosti spremenjenih gospodarskih razmer bile vidne od leta 2010 naprej, kjer se ogromno projektov ni popolnoma realiziralo. Leta 2011 in 2012 je bilo izdano manjše število gradbenih dovoljenj v primerjavi s prejšnjimi leti, kjer se jih okoli tretjina ni v celoti realizirala.

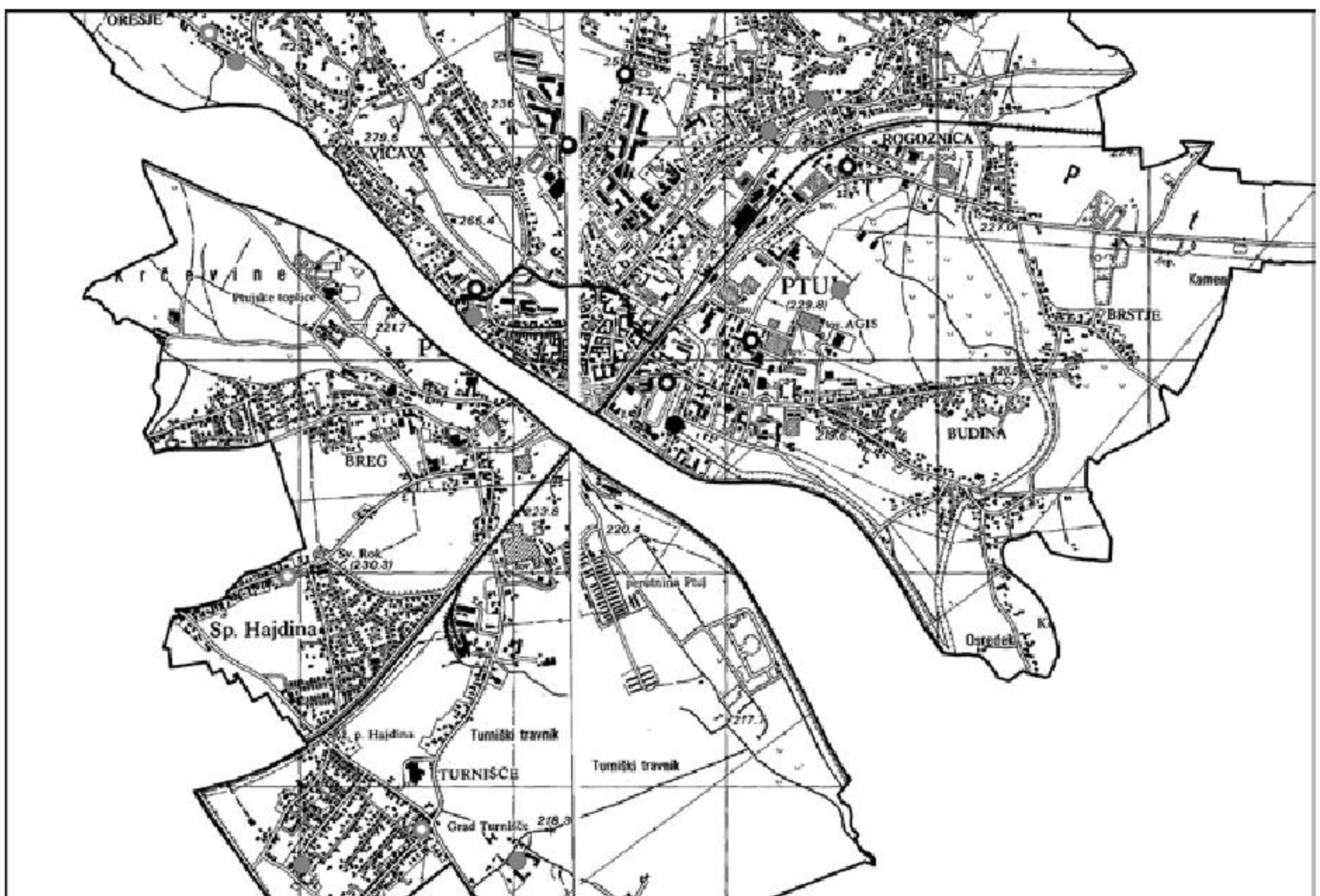
	gradbena dovoljenja	realizirano	delno realizirano	nerealizirano
2008	21	19	1	1
2009	16	14	2	0
2010	24	15	7	2
2011	6	5	0	1
2012	11	8	0	3

Preglednica 2: Gradbena dovoljenja po letnicah in realizacija (avtor: Davor Grabar)

Finančna depresija je bolj vplivala na zmanjšanje aktivnosti na področju poseganja v prostor, saj smo videli, da se je v času globoke krize (po letu 2010) zelo malo investorjev odločalo za investicije v gradnjo. Tako bi lahko zaključili, da se je to naselje uspelo nekako izogniti prevelikim negativnim vplivom, saj so posledice utrpeli le veliki občinski projekti, ki so bili odvisni tudi od državnih subvencij, ne le od občinskega proračuna. Poleg tega pa zaradi krize ni bilo popolnoma realiziranih nekaj zasebnih projektov.

Prioritetni razvoj je usmerjen na desni breg Drave, ki ima še vedno omejene možnosti prostorskega razvoja. Čeprav se v zadnjih letih možnosti za razvoj izboljšujejo, še vedno ni videti oprijemljivih rezultatov, da bi se razvoj na tem območju močno razmahnil. Če primerjamo to območje z levim bregom, opazimo, da je bilo med 2008 in 2012 izdanih le 16 gradbenih dovoljenj, kar predstavlja manj kot četrtino skupno izdanih dovoljenj. Tukaj imamo dokaz, da se kljub prioriteta v teoriji stanje v praksi močno razlikuje.

Območje Center je po naši raziskavi bilo deležno najmanjšega razvoja. Med leti 2008 in 2012 je bilo izdanih le 5 gradbenih dovoljenj. Po drugi strani pa smo na terenu opazili kar 21 zapuščenih prostorov.

NEDOKONČANI PROJEKTI

1:22.000

Legenda: ● delno uresničeno

● ni uresničeno

○ zaradi krize

Avtor: Davor Grabar
 Oddelek za geografijo
 FF, Ljubljana, 2013

Slika 2: Delno uresničeni in neuresničeni projekti (avtor: Davor Grabar)

Območji Sever in Vzhod, ki daleč prednjačita v svojem razvoju pred ostalimi območji, sta območji, ki predstavljata jedro poselitve in gospodarskega razvoja. Območje Sever s svojimi blokovskimi naselji predstavlja največjo zgostitev poselitve v naselju, območje Vzhod pa s svojo industrijsko cono še naprej privablja investitorje za nadaljnje širjenje. Za ti dve območji je bilo v času naše raziskave skupaj izdanih 57 gradbenih dovoljenj, kar znaša več kot 2/3 vseh izdanih dovoljenj skupaj.

Prvo hipotezo "*zaradi gospodarske krize se razvojni dokumenti MO Ptuj niso uresničevali*" lahko delno potrdimo. Opazili smo nekaj projektov, ki se kljub razvojnim dokumentom niso uspeli popolnoma realizirati. Za te projekte ne moremo izpostaviti dejstva, da je glavni krivec gospodarska kriza, saj jih je nekaj imelo tudi druge razloge za nedokončanost. Dober primer je območje Center, ki je imel celovit program prenove, vendar se večina projektov sploh ni začela izvajati. Tudi v ostalih dokumentih smo opazili načrtane projekte, vendar jih večina ostaja le na papirju. Kljub temu pa je bilo nekaj primerov, ki so bili načrtovani in so se v celoti uspeli realizirati. Na razgovoru na občini smo izvedeli, da se je proračun MO Ptuj v času gospodarske krize znižal za 1/3, kar nam lahko pojasni razloge za nerealizacijo večjih projektov (1).

Druge hipoteze "*naselje v času gospodarske krize ni bilo primerno okolje za investicije, zato je za gospodarstvo značilna stagnacija oziroma nazadovanje ter oblikovanje degradiranih območij*" ne moremo niti potrditi niti ovreči. Kljub višji brezposelnosti, zmanjšanimi investicijami in propadanju podjetij v gospodarski krizi bi lahko rekli, da to za Ptuj ni imelo pretiranega vpliva. Če se občinski načrti niso uspeli realizirati v celoti, lahko na drugi strani rečemo, da so se ostale dejavnosti zelo dobro razvijale. Predvsem v industrijski coni smo opazili večjo aktivnost novogradenj in razširjanja podjetij. Kljub temu pa bi radi izpostavili problem zapuščenih zgradb, ki smo jih na terenu zaznali kar 41. Ti so bili v območju Center ali pa v neposredni bližini.

Tretjo hipotezo "*kljub gospodarski krizi se je na Ptujju dogajala velika investicijska dejavnost na področju trgovine*" lahko potrdimo. Že pred gospodarsko krizo in našim preučevanim obdobjem se je kazal trend gradnje trgovskih centrov. Po letu 2008 se je investiranje v to področje nadaljevalo in tako sta bila zgrajena dva nakupovalna centra, poleg tega pa še 3 trgovine nemških lastnikov. Seveda tukaj ne smemo pozabiti na razvoj specializiranih trgovin na raznovrstnih področjih.

VIRI IN LITERATURA:

1. Gojkovič, U., 2013. Nedokončani projekti na Ptujju (osebni vir, 16. 7. 2013). Ptuj.
2. Marn, U., 2010. Gradbinci na udaru. Mladina, 11, 18. 3. 2010. URL: <http://www.mladina.si/50033/gradbinci-na-udaru/> (Citirano 10. 5. 2013).
3. Prodan Rešaver, S., 2012. Vpliv finančne krize na dejavnost gradbeništva v Sloveniji. URL: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-135-9/prispevki/040.pdf> (Citirano 9. 5. 2013).
4. Rebernik, D., 1997. Model morfološke in socialnogeografske zgradbe urbanega prostora na primeru Celja, Kopra in Ptujja. Dela, 12, str. 229–247.

GEOGRAFSKI POTENCIAL ZA SONČNE ELEKTRARNE NA ZGORNJEM GORENJSKEM

Anja Šmit

anja.smit2@gmail.com

Članek povzema glavne ugotovitve mojega diplomskega dela, s katerim sem želela določiti geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem in ugotoviti, v kolikšni meri je bil potencial že izkoriščen in kje je še neizkoriščen. Proizvodnja električne energije iz sončnih elektrarn je v Sloveniji zaenkrat še neznatna, saj je bilo do 15. 10. 2013 v Sloveniji postavljenih 3.252 sončnih elektrarn s skupno močjo 249,2 MW (6). Razvoj omrežnih sončnih elektrarn se je začel po letu 2005 zaradi dviga odkupne cene električne energije iz sončnih elektrarn, do njihovega razcveta pa je prišlo po letu 2008 zaradi podaljšanja dolžine podpor na 15 let. V zadnjih treh letih se je število in kumulativna moč sončnih elektrarn v Sloveniji povečala bolj, kot je bilo pričakovano. Skupaj z zmanjšanjem referenčnih stroškov je to konec leta 2012 pripeljalo do drastičnega zmanjšala podpor (3, 7). Regija Zgornja Gorenjska s svojim razgibanim površjem in s specifičnimi podnebnimi razmerami predstavlja izziv za koriščenje sončne energije s pomočjo fotovoltaike.

Slika 1: Sončna elektrarna Tubej v Bohinju na strehi gospodarskega poslopja (foto: Anja Šmit).

Cilji so bili preučiti fizičnogeografske dejavnike za pridobivanje sončne energije na Zgornjem Gorenjskem (reliefne in podnebne značilnosti), preučiti geografsko lego, značilnosti in morebitne probleme pri že obstoječih sončnih elektrarnah na tem območju ter ugotoviti, kje je največji potencial za postavitev sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem.

Postavila sem si dve delovni hipotezi:

1. Geografski pogoji za postavitev sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem naj bi bili v območjih poselitve ugodni.
2. Na geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem naj bi najbolj vplivale reliefne značilnosti.

Metoda dela je bila kabinetno delo s pregledom literature in z uporabo programa ArcGIS, k čemur je spadalo tudi zbiranje ustreznih podatkov. Temu je sledilo terensko delo z ogledom nekaterih sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem in pogovorom z njihovimi lastniki ter izpolnjevanje vprašalnika o sončnih elektrarnah. Na terenu sem s pomočjo kompasa in naklonomera izmerila previšan horizont.

Osredotočila sem se na regijo Zgornja Gorenjska, kjer me je zanimala geografska širina regije, saj sem s tem dobila podatek o vpadnem kotu sončnih žarkov na površje skozi različne letne čase. Drugi pomemben podatek je bil relief, predvsem nakloni in ekspozicije v regiji, saj je od tega odvisen vpadni kot sončnih žarkov na dejansko površje. Kot tretje so me zanimale podnebne značilnosti, kot sta število jasnih in oblačnih dni. Vse to vpliva na trajanje in intenzivnost sončnega obsevanja, od česar je odvisna energija sončnega obsevanja. Le-ta pa neposredno vpliva na potencial sončnih elektrarn.

OMEJITEV REGIJE ZGORNJA GORENJSKA

Pri omejitvi regije Zgornja Gorenjska sem upoštevala omejitev Zgornjegorenjske regije z zborovanja slovenskih geografov leta 1981. Takrat sta regijo sestavljali dve občini: Jesenice in Radovljica, danes pa isto območje poleg že

omenjenih dveh sestavljajo še naslednje novonastale občine: Kranjska Gora, Žirovnica, Bled, Gorje in Bohinj. Regija obsega vzhodne Julijske Alpe in zahodne Karavanke na posavski strani, visoke kraške planote Jelovico, Pokljuko in Mežaklo ter vmesne doline in kotline: Dolino, Bohinj, Radovljiško kotlino in Blejski kot (1).

POGOJI ZA POSTAVITEV SONČNIH ELEKTRARN

Pri postavitvi sončne elektrarne bi radi dosegli, da čim dalj časa padajo sončni žarki nanjo čim bolj pravokotno, zato sta najbolj pomembni njena ekspozicija in naklon, poleg tega pa mora biti območje reliefno odprto, da ne prihaja do senčenja in posledično do izpada električne energije. V Sloveniji so najbolj ugodne južna, jugovzhodna in jugozahodna postavitev modulov. Najbolj optimalen naklon sončnih celic v vseh letnih časih je za Slovenijo od 30 do 35 °, pri čemer je pozimi okoli 60 °, poleti pa do največ 20 °. Največji izkoristek sončnega obsevanja bi dobili, če bi se sončne elektrarne preko dneva gibale po naklonu in ekspoziciji, saj bi le tako dosegli, da bi sončni žarki ves čas padali na celice pravokotno (2).

Osredotočila sem se na podatek o letni energiji kvaziglobalnega sončnega obseva površja Slovenije, saj nam pove globalno osončenost površja z upoštevanjem oblik reliefa. Odvisna je od vpadnega kota sončnih žarkov, le-ta pa je odvisen od naklona in ekspozicije reliefa. Najvišje vrednosti v Sloveniji so na Primorskem, na prisojnih pobočjih Julijskih Alp in Posavskega hribovja ter v Podravju in Pomurju (2).

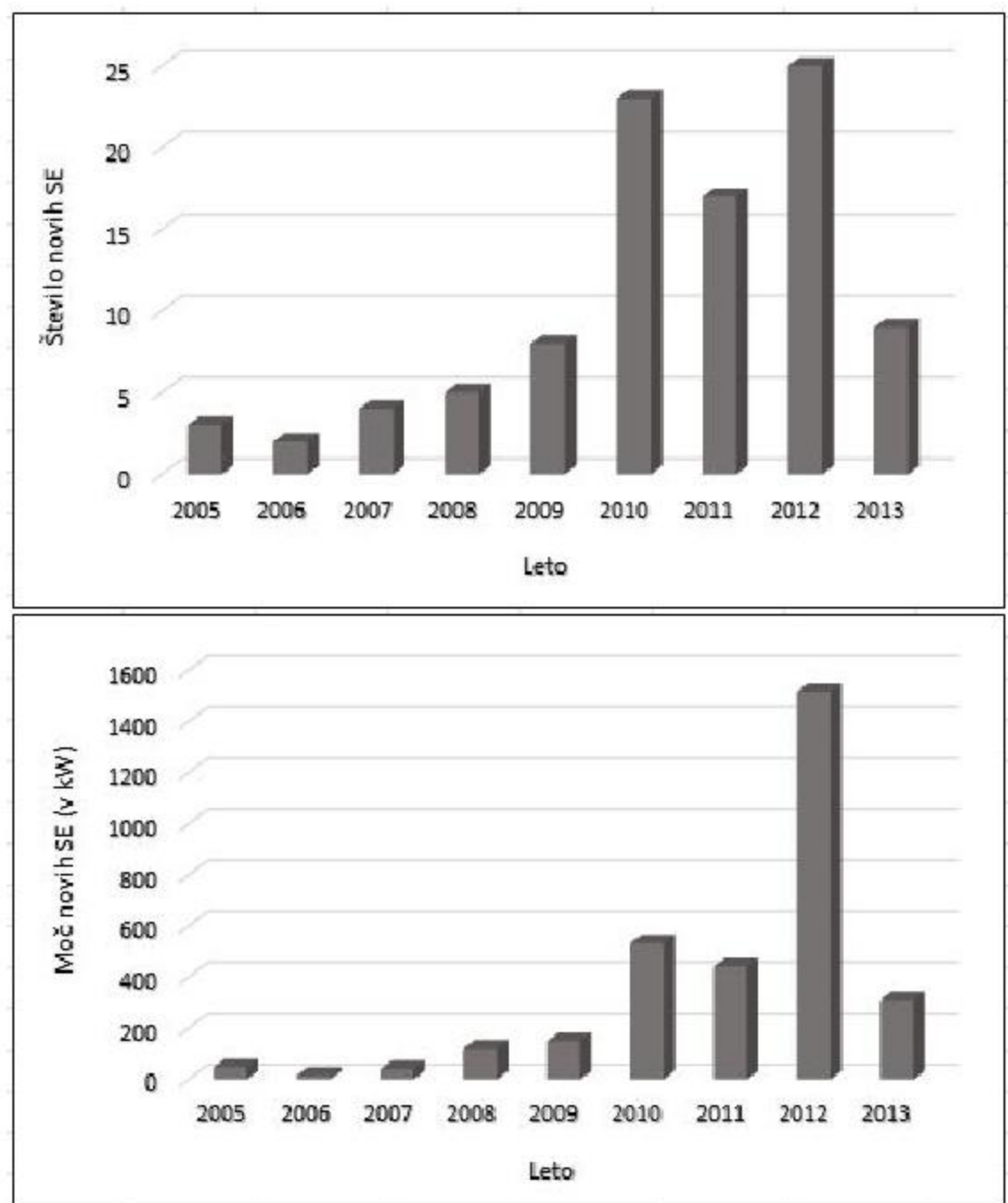
FOTOVOLTAIKA NA ZGORNJEM GORENJSKEM

Do 15. 10. 2013 je bilo na Zgornjem Gorenjskem postavljenih 96 sončnih elektrarn s skupno močjo 3,2 MW (5, 6). V ta podatek so zajete omrežne sončne elektrarne, ki so priklopljene na električno omrežje in tako dobivajo podporo v obliki zagotovljenega odkupa električne energije. Vse te elektrarne so vpisane v register deklaracij proizvodnih naprav Javne agencije RS za energijo. V raziskavo zato ni vključenih otočnih sončnih elektrarn, ki se večinoma nahajajo na planinskih postojankah.

Od leta 2005 do leta 2012 je število na novo postavljenih sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem hitro raslo, z izjemo leta 2011. Najmanj sončnih elektrarn na tem območju je bilo inštaliranih leta 2006, in sicer le dve, medtem ko jih je bilo največ, kar 25, postavljenih ravno zadnje leto, leta 2012. Glavni razlog za razcvet sončnih elektrarn v zadnjih treh letih so bile, že prej omenjene, visoke podpore in nižji referenčni stroški sončnih elektrarn. V letošnjem letu je bilo zaenkrat postavljenih devet sončnih elektrarn, kar že nakazuje na rahel upad v številu na novo postavljenih sončnih elektrarn tega leta glede na leto 2012 (5, 6).

Inštalirana moč na novo postavljenih sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem se je od leta 2005 do leta 2012 spreminjala podobno, kot se je spreminjalo število postavljenih sončnih elektrarn. Najmanjšo novo inštalirano moč sta dosegli sončni elektrarni leta 2006, in sicer 16 kW. Največjo moč pa so dosegle sončne elektrarne, ki so jih postavili leta 2012, to je preko 1.500 kW. Zasluge za to gre pripisati postavitvi največje sončne elektrarne na tem območju, ki ima sama moč 800 kW (5, 6).

Po številu in moči postavljenih sončnih elektrarn letošnje leto po vsej verjetnosti ne

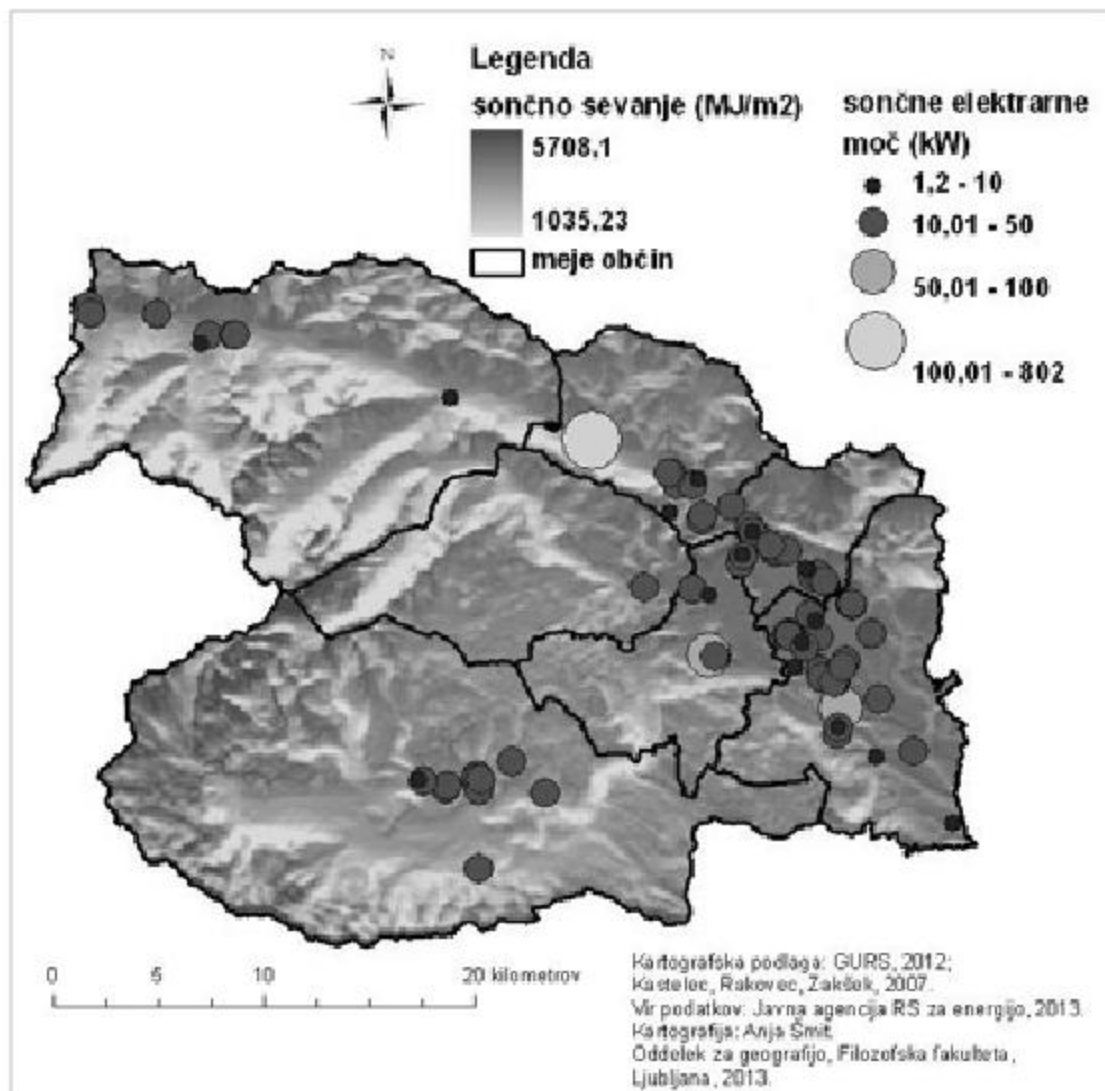
Slika 2: Zgoraj – število na novo postavljenih sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem v letih od 2005 do 2013; spodaj – moč na novo postavljenih sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem v letih od 2005 do 2013 (stanje do 15. 10. 2013) (5, 6).

bo preseгло lanskega leta, saj so se podpore konec leta 2012 drastično znižale. Na primer sončne elektrarne na stavbah do 50 kW moči so pred znižanjem imele zagotovljen odkup električne energije 0,33 €/kWh, po znižanju pa le 0,15 €/kWh, kar je 54,5 % znižanje (4, 9). To je najbolj prizadelo investitorje v manjše sončne elektrarne, saj so zanje potrebni enaki stroški pri izgradnji kot pri velikih elektrarnah, zato se njihova postavitve ekonomsko ne izplača.

Največja koncentracija sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem, ki so bile v register deklaracij Javne agencije RS za energijo vpisane do 31. 12. 2012, se pojavlja na območju Radovljiške kotline, kjer je tudi poselitev gostejša. Najbolj izstopata območja Radovljice in Lesc ter naselja od Most do Rodin. Manj elektrarn zasledimo v Blejskem kotu, v Dolini in v Bohinju.

Na izbranem območju se pojavljajo sončne elektrarne različnih moči. Od najmanjše z inštalirano močjo 1,2 kW do največje z močjo 802 kW. Vsota vseh moči znaša 3.180 kW. Prevladujejo manjše elektrarne, in sicer do moči 50 kW. Daleč od povprečja izstopa največja sončna elektrarna na tem območju, ki pa leži na območju, ki je srednje primerno za izkoriščanje sončne energije.

Slika 3: Zgornja Gorenjska – sončne elektrarne po moči (stanje do 31. 12. 2012).

ANALIZA IZBRANIH SONČNIH ELEKTRARN

Marca in aprila 2013 sem si na terenu ogledala devet sončnih elektrarn, ki sem jih izbrala glede na njihovo lego, proizvodno moč in leto začetka obratovanja. Dve izbrani sončni elektrarni stojita v Bohinju, tri v Dolini in štiri v Radovljiški kotlini oziroma Blejskem kotu. Najstarejša sončna elektrarna je bila postavljena leta 2006, najmlajša pa leta 2012. Proizvodna moč elektrarn znaša od 8,4 do skoraj 95 kW.

Ime sončne elektrarne	Leto začetka obratovanja	Kraj sončne elektrarne	Proizvodna moč (v kW)
Tubej	2010	Ravne v Bohinju	20,00
Filip Mikelj	2010	Jereka	16,00
Slivnik	2008	Rateče	16,80
Blenkuš	2012	Kranjska Gora	44,72
Rasinger-1	2011	Podkoren	40,30
Komunala Radovljica	2009	Radovljica	94,92
Kalan	2010	Breg	43,20
Anderle	2006	Selo pri Žirovnici	8,40
Pin-1 Bled	2007	Selo pri Bledu	86,00

Preglednica 1: Izbrane sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem - osnovne značilnosti (2013) (5, 6).

Naklon sončnih celic med izbranimi elektrarnami je med 30 in 45 °, kar je optimalen naklon za Slovenijo. Ekspozicija sončnih elektrarn se giblje med 145 in 270 °, kar je od jugovzhoda do zahoda. Zahodno ekspozicijo ima le manjši del ene sončne elektrarne, medtem ko imajo vse ostale sončne elektrarne južno do jugovzhodno ekspozicijo. Ena sončna elektrarna je gibljiva po ekspoziciji in se preko dneva spreminja.

Najmanj ugoden previšan horizont izmed izbranih sončnih elektrarn ima sončna elektrarna na Ravnah v Bohinju, saj leži na osojnem pobočju Bohinja. Gorovje kot reliefna ovira na jugu skrajša direktno sončno obsevanje pozimi na štiri-

ri ure na dan. Po drugi strani je relief dobro odprt proti severu in zato v drugih letnih časih ne skrajša dolžine sončnega obsevanja za veliko. Najugodnejši previšan horizont med izbranimi sončnimi elektrarnami ima sončna elektrarna, ki stoji na Bregu v Radovljiški kotlini. Reliefne ovire na vzhodu in zahodu le za malo skrajšajo direktno sončno obsevanje, proti jugu pa ni večjih reliefnih ovir.

Proizvodnja električne energije iz sončne elektrarne Komunala Radovljica se je po mesecih od leta 2010 do 2012 dokaj spreminjala. V povprečju največja proizvodnja električne energije je bila avgusta in maja, najmanjša pa decembra in novembra. Zanimivo je, da je lahko marca proizvodnja enaka kot v poletnih mesecih. Do tega pride, ker je marca ozračje hladno, zato se moduli lahko sprosti ohlajajo in sončna elektrarna ima večji izkoristek. Nasprotno je poleti, ko je ozračje vroče in se moduli ne morejo hladiti. Pomladi je proizvodnja večja kot jeseni, kar gre pripisati krajšim dnevom, večji količini padavin in pojavu megle. Krivulja o proizvodnji električne energije je podobna krivulji o trajanju sončnega obsevanja, razlika je le v pomladnih mesecih, saj sončne elektrarne proizvedejo več glede na trajanje sončnega obsevanja (8).

Proizvodnja električne energije izbranih sončnih elektrarn znaša med 12.000 in 100.000 kWh, pri čemer povprečno slovensko gospodinjstvo porabi okoli 4.000 kWh na leto. Po izračunanem razmerju med letno proizvodnjo električne energije in proizvodno močjo sončne elektrarne se najbolje odreže sledljiva sončna elektrarna, ki stoji v Radovljiški kotlini. Sledi ji še ena sončna elektrarna v zgornjem delu Radovljiške kotline, nato pa sončna elektrarna, ki stoji v Ratečah. Manjši donos imajo sončne elektrarne v Kranjski Gori, Podkorenu in Jereki. V povprečju največ kWh na en kW moči letno proizvedejo sončne elektrarne v Radovljiški kotlini in Blejskem kotu.

Slika 5: Sončna elektrarna Anderle z enosnim sledenjem v Selu pri Žirovnici (foto: Anja Šmit).

PREDLAGANE LOKACIJE ZA SONČNE ELEKTRARNE NA ZGORNJEM GORENJSKEM

Za prikaz lokacij, kjer je potencial velik, sem izdelala karto s slojem kvaziglobalnega sončnega obsevanja in gostejšo poselitvijo na Zgornjem Gorenjskem ter označila območja, ki dosegajo visoke vrednosti sončnega obsevanja, to je več kot 4.000 MJ/m² oz. 1.100 kW/m² na leto. Največji geografski potencial za postavitev sončnih elektrarn se je tako izkazal na območju Radovljiške kotline in Blejskega kota ter v naseljih, ki ležijo na prisojnih pobočjih nad Dolino, kot sta Rateče in Dovje.

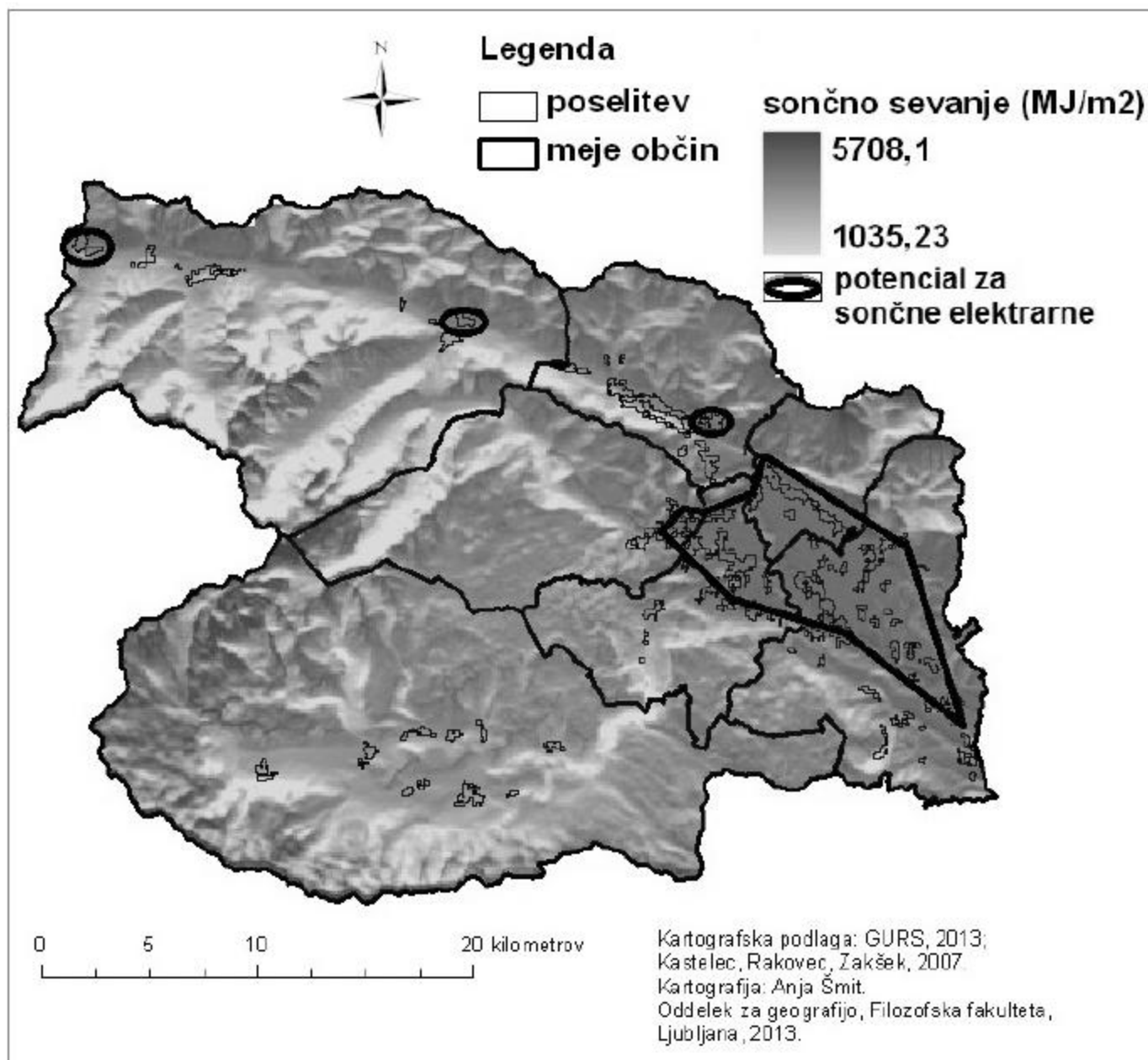
ZAKLJUČEK

Prvo hipotezo "Geografski pogoji za postavitev sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem naj bi bili v območjih poselitve ugodni" sem potrdila, saj večina naselij na Zgornjem Gorenjskem leži na območjih, ki prejmejo zadostno količino sončne energije. Najboljše lokacije za postavitev sončnih elektrarn so se izkazale za Radovljiško kotlino, kjer je tudi največja gostota poselitve, in za višje dele prisojnih pobočij nad Dolino.

Drugo hipotezo "Na geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem naj bi najbolj vplivale reliefne značilnosti" sem delno potrdila, saj reliefne značilnosti do neke mere vplivajo na donos sončnih elektrarn. Po drugi strani pa na donos sončnih elektrarn vpliva še cela vrsta drugih dejavnikov, kot so ekspozicija, naklon in izkoristek sončnih celic ter reliefne in druge ovire, zato te hipoteze ne morem popolnoma potrditi.

Geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem je vsekakor velik, medtem ko se je ekonomski potencial v postavitvi sončnih elektrarn z letošnjim letom zmanjšal. Potencial je na tem območju nekaj že izkoriščen, vendar obstaja še nekaj prostora za postavitev sončnih elektrarn. V prihodnosti bi bilo treba preučiti možnosti za nadaljnjo gradnjo sončnih elektrarn na tem območju, predvsem z iskanjem primernih lokacij na večjih strehah objektov z ustrezno slemenitvijo. Pričakujem, da bo število sončnih elektrarn na Zgornjem Gorenjskem še naprej raslo, a ne tako močno kot leta 2012.

Slika 6: Največji potencial za postavitev sončnih elektrarn glede na kvaziglobalno sončno obsevanje in poselitev na Zgornjem Gorenjskem (avtorica: Anja Šmit).

VIRI IN LITERATURA:

1. Ilešič, I., 1981. Gorenjska, njena regionalna opredelitev in notranja regionalna razčlenitev. V: Brinovec, S. (ur.). 12. Zborovanje slovenskih geografov Kranj – Bled. Ljubljana, Geografsko društvo Slovenije, str. 9-17.
2. Kastelec, D., Rakovec, J., Zakšek, K., 2007. Sončna energija v Sloveniji. Ljubljana, Založba ZRC, 136 str.
3. Nemac, F., 2009. Slovenska tehnološka platforma za fotovoltaike in OVE. V: Volfand, J. (ur.). Obnovljivi viri energije (OVE) v Sloveniji. Celje, Fit media, str. 72–79.
4. Poročilo Slovenije o napredku v skladu z Direktivo 2009/28/ES. 2011. Ljubljana, Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za energijo. URL: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.buildup.eu%2Fsystem%2Ffiles%2Fcontent%2Farticle_22_slovenia_report_sl.pdf&ei=PISMUNaoKpDDtAbEp4D4DQ&usq=AFQjCNGXDCiSwidRifwsfbnSAGUYUtoVBA&sig2=Q6gaxDrMzoDIZPzd9UTLhw (Citirano 22. 10. 2013).
5. Sončne elektrarne, 2013. Register deklaracij za proizvodne naprave električne energije iz obnovljivih virov in soproizvodnje z visokim izkoristkom. Javna agencija RS za energijo. URL: <http://www.agen-rs.si/porocila/RegisterDeklaracij.aspx#technology12> (citirano 20. 10. 2013).
6. Sončne elektrarne v Sloveniji. PV portal, slovenski portal za fotovoltaike. URL: <http://pv.fe.uni-lj.si/Seseznam.aspx> (Citirano 20. 10. 2013).
7. Sprememba Uredbe o podporah električni energiji, proizvedeni iz obnovljivih virov energije, 2012. Informacijski portal energetika, Ministrstvo za infrastrukturo in prostor RS. URL: [http://www.energetika-portal.si/novica/n/sprememba-uredbe-o-podporah-elektricni-energiji-proizvedeni-iz-obnovljivih-virov-energije-8263/?tx_ttnews\[year\]=2012&tx_ttnews\[month\]=11&cHash=ae0e58049ac73a4c07507215a25e6094](http://www.energetika-portal.si/novica/n/sprememba-uredbe-o-podporah-elektricni-energiji-proizvedeni-iz-obnovljivih-virov-energije-8263/?tx_ttnews[year]=2012&tx_ttnews[month]=11&cHash=ae0e58049ac73a4c07507215a25e6094) (Citirano 20. 10. 2013).
8. Sunny portal. URL: <http://www.sunnyportal.com/templates/start.aspx?ReturnUrl=%2f> (Citirano 7. 3. 2013).
9. Uredba o spremembah Uredbe o podporah električni energiji, proizvedeni iz obnovljivih virov energije. 2012. Uradni list RS, 90, str. 9387–9388. URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201290&stevilka=3574> (Citirano 20. 10. 2013).

OLIMPIJSKE IGRE – INVESTICIJA V DOLGOROČNI ALI KRATKOROČNI RAZVOJ MEST?

Slika 1: Olimpijski stadion v Münchnu (foto: Peter Tratnik).

Veliki spektakel – olimpijske igre, katerega spremlja množica ljudi po vsem svetu, v ozadju skriva ogromno geografskih tematik. V članku vam želim predstaviti skrajšano in okrnjeno vsebino svoje zaključne seminarske naloge »Razvoj in problematika olimpijskih mest«, v kateri sem se osredotočil predvsem na gostujoča mesta zadnjih štirih poletnih olimpijskih iger.

Poletne olimpijske igre so globalna športna prireditev, ki se odvija vsaka štiri leta. Vzporedno s športnimi dogodki se odvijajo tudi številna politična srečanja, kulturna dogajanja, velike marketinške promocije itd. V ozadju se vrtijo ogromni dobički gostujočega mesta, vendar so za samo izvedbo potrebni veliki predhodni finančni vložki. Del teh je namenjen tudi posegom v mestni prostor.

Začetek modernih olimpijskih iger sega v leto 1896, ko so jih prvič organizirali v Atenah. Zamisel o oživitvi iger se je porodila dve leti pred tem Francozu Pierru de Coubertinu, ki je na konferenci o mednarodnem športu v Parizu predložil resolucijo o ponovni oživitvi iger. Sčasoma se je razvila posebna tradicija in simbolika, ki je del iger še danes (Oxlade, Ballheimer, 2000). V moderni olimpijski dobi pa poznamo tudi zimske igre, ki so se prvič odvile leta 1924 v Chamonixu in so vse do leta 1992 potekale na isto leto kot poletne olimpijske igre, nato pa je med njimi prišlo do dvoletnega razmika (Die Olympischen Spiele ..., 2007).

OLIMPIJSKA ZAPUŠČINA

Organiziranje iger ima vzporedni cilj, da se v gostujočem mestu vodi politika urbanega razvoja. Gre za »politiko festivaliziranja«, o čemer sta v začetku devetdesetih let govorila urbana sociologa Häußermann in Siebel. Pride do mobilizacije notranjih in zunanjih virov ter odstrani-

tve vseh ovir, ki stojijo na poti do izvedbe večjih posegov v prostor v nekih normalnih okoliščinah. Tu je pomembna časovna omejenost, ki jo imajo organizatorji. Mesto si z igrami pridobi vidne (npr. stavbne in infrastrukturne izboljšave) in nevidne (npr. blagovna znamka mesta) efekte (Braun, Viehoff, 2012). Govorimo lahko tudi o opredmetenih in neopredmetenih učinkih. Prvi se kažejo v športnih objektih in prometni infrastrukturi ter prenovi in olepšanju mesta, kar ga naredi bolj privlačnega in izboljša življenjski standard prebivalcev. Neopredmeteni učinki pa niso vizualno vidni, a kljub temu zelo pomembni. Sem štejemo ekonomske učinke, povečanje nacionalne in lokalne zavesti, odkritje nacionalne kulture in dediščine, večjo okoljsko ozaveščenost itd. (Olympic Legacy, 2012).

V zadnjih dveh desetletjih se je razvil t. i. koncept »Legacy« (»zapuščina«), ki govori o tem, kakšni so dolgoročni učinki organizacije iger na mesto. Brez slednjega ne moreta ne Mednarodni olimpijski komite (MOK) kot tudi ne gostujoče mesto. Koncept pa omogoča tudi zavračanje kritik o »gigantizmu« in komercializaciji iger (Braun, Viehoff, 2012). Vsekakor olimpijske igre ne smejo biti nek dogodek, ki se je zgodil, temveč mora že v začetni fazi imeti nek načrt in vizijo, zahteva pa tudi finančne in človeške vire ter organizacijsko strukturo (Final Report of ..., 2010). Poznamo pet glavnih stebrov zapuščin.

ŠPORTNA ZAPUŠČINA

Prva je športna zapuščina, ki prinese promocijo in razvoj številnih športov ter nove in prenovljene športne objekte. Prav slednji morajo služiti trajnostni uporabi (Olympic Legacy, 2012). Tu lahko izpostavim nekaj zglednih primerov, kot so olimpijski stadion v Oslu in Münchnu, Wembley v Londonu, Luzhniki v Moskvi itd. Prihaja pa tudi do sprememb namembnosti posameznih objektov.

To so npr. storili s prizoriščem za hitrostno drsanje v Vancouveru, ki so ga preuredili v športni in wellness center, ter objektu za gostovanje košarkaških ekip v Helsinkih, kjer so ga po večletnem propadanju preuredili v mestno galerijo, muzej kulture in kino. Na prizorišču v Pekingu, kjer so potekala tekmovanja v nekaterih vodnih športih, se danes nahaja z raznimi atraktivnostmi obogaten največji pokriti vodni park v Aziji (Olympic Legacy, 2012; Handwerk, 2012). Omenil bi tudi t. i. »re-locatable venues« (prevod: morda mobilni objekti?), katere po koncu iger enostavno podrejo in uporabijo za kakšno drugo priložnost (npr. košarkaška dvorana v Londonu) (Olympic Legacy, 2012; Basketball Arena, 2012).

SOCIALNA ZAPUŠČINA

Drugi steber je socialna zapuščina, kamor uvrščamo predvsem kulturo in izobraževanje. Olimpijsko gibanje podpira izobraževanje, spoštovanje etničnih načel in človeškega dostojanstva, medsebojno razumevanje, prijateljstvo, solidarnost, pravično igro itd. Vsa ta načela se v sklopu iger promovirajo in dajejo možnost za spremembo vedenja in stališč v družbi. V sklopu kulturnega programa, katerega sestavljajo otvoritvena in zaključna slovesnost, podeljevanje odličij in kulturna olimpijada, se predstavi kultura gostujočega mesta (Olympic Legacy, 2012). Atene, ki imajo bogato kulturno dediščino, so vlagale v prenavo in posodobitev infrastrukture na tamkajšnjih znamenitostih. Tako so npr. na Akropoli prilagodili stopnišča invalidskim vozičkom in zgradili dvigalo (Factsheet Legacies of ..., 2012). V Pekingu so igre promovirale zdravo življenje in telesno aktivnost, poudarek pa je bil tudi na prostovoljstvu in vključevanju ljudi s posebnimi potrebami (Final Report of ..., 2010).

OKOLJSKA ZAPUŠČINA

V sklopu okoljske zapuščine so pri komiteju sprejeli »Agenda 21 for Sport and the Environment«, ki vsebuje koncepte in ukrepe za trajnostni razvoj. V praksi so zelo pomembne revitalizacije urbanega prostora, pridobivanje zelenih površin, vpeljevanje okolju prijaznega prometa, rabe obnovljivih virov, zelene strehe (v Vancouveru) itd. (Olympic Legacy, 2012). V Sydneyju so v okviru iger sanirali 160 ha degradiranih površin in ustvarili največji mestni park v Avstraliji z obsegom 425 ha. Prizorišča so bila zgrajena s poudarkom na energetski varčnosti, varčevanju z vodo, izbiri trajnostnih materialov itd. (Factsheet Legacies of ..., 2012). Bili so prvi, ki so se celovito usmerili na okolje in postavili visoke standarde za organizatorje nadaljnjih iger (Green Games, 1999). V Pekingu so posodobili javni promet, zmanjšali odvisnost od preмога in pridobili nove zelene površine (Final Report of ..., 2010). Mesto, ki slovi po onesnaženem zraku, je želelo pripraviti dobre pogoje za izvedbo tekmovanj. Zato so se odločili, da se tega problema rešijo s »sejanjem oblakov«, s čimer so dosegli nastanek padavin, s tem pa so se delci iz ozračja vsaj začasno sprali (Lovett, 2008; Handwerk, 2008). To pa je iz drugega zornega kota morda nekoliko sporno.

URBANA ZAPUŠČINA

Četrty steber je urbana zapuščina. Ta je pomembna, saj mora mesto v sklopu iger zagotoviti določeno infrastrukturo za izvedbo tekmovanj, nastanitvene zmožnosti (imajo velik dotok ljudi), urejene prometne povezave in zgled mesta itd. Lahko se odločijo za obnovo že obstoječe infrastrukture ali pa za izgradnjo nove infrastrukture. Takšna zapuščina zajema vizualno obnovo in ureditev (npr. obnova fasad) mesta, kar so prakticirali v Atenah s programom »New Look for Athens«. Nato poznamo primere iz Barcelone, Vancouvera in Londona, kjer so v okviru priprav prenovili degradirana urbana območja za potrebe iger in s tem dodelili nove funkcije posameznim mestnim predelom. V okviru prometnih izboljšav mesta vlagajo v omrežje in javni promet. Npr. v Pekingu so z izgradnjo novega terminala na tamkajšnjem letališču močno povečali pretok potnikov. V Vancouveru so zgradili železniško omrežje med centrom in letališčem, ki je doživelo velik uspeh (Olympic Legacy, 2012). V Atenah so prenovili in zgradili nove mestne in podzemne prometne sisteme, mesto pa je pridobilo tudi novo letališče (Factsheet Legacies of ..., 2012).

EKONOMSKA ZAPUŠČINA

Igre imajo pomemben vpliv na povečanje gospodarske dejavnosti in proizvodnje. Že sama priprava na igre pripelje do povečane ponudbe delovnih mest. V Londonu je npr. olimpijski park gradilo okrog 30.000 delavcev, od tega jih je bilo 7 % pred tem brezposelnih. Severnoitalijansko mesto Torino, ki je veljal za industrijsko središče, se je v sklopu iger promoviralo kot turistična destinacija in poslovno središče. Na račun iger se je mestu povečal obisk za 100.000–150.000 več oseb na leto. To pa spodbuja nadaljnje investicije v turistično infrastrukturo in ostale potrebne kapacitete (Olympic Legacy, 2012).

PROBLEMI OLIMPIJSKIH MEST

Med prebiranjem gradiva sem naletel na številne negativne zapuščine, s katerimi (so) se ukvarja(la)jo posamezna mesta. Prvotni cilji so ostali neizpolnjeni zaradi napak in ovir znotraj same realizacije ali pa se pojavijo tretji dejavniki, ki to onemogočajo in zavirajo. Konkretno primere sem kategoriziral v tri skupine problemov, s katerimi se mesta soočajo:

PROPADANJE OLIMPIJSKE INFRASTRUKTURE

Mesta zelo težko vzdržujejo velike športne objekte, ki so jih zgradili za potrebe iger (Smith Wergeland, 2012). V zelo slabem stanju je nekaj prizorišč v Atenah, na katerih danes odlagajo smeti in jih prerašča plevel (Malone, 2008). Nekateri objekti so kljub občasni uporabi slabo vzdrževani. Zanimiv je primer ogrevalnega bazena v olimpijski vasi, v katerem je kalna voda in smeti, svoj dom pa so si v njem našle žabe. V vasi imajo tudi fontano z olimpijskimi krogi in dvema marmornima stebroma, ki je danes v slabem stanju in popisana z grafiti (Becatoros, 2006). Razloge za takšno stanje lahko iščemo v popula-

cijski velikosti države, saj je bila Grčija do sedaj najmanjša država, ki je gostila ta dogodek. Za majhno ekonomijo pa takšno vzdrževanje predstavlja veliko breme (Smith Wergeland, 2012). Podobno se dogaja z nekaterimi prizorišči v Pekingu (Gray, 2012).

OSAMLJENOST VELIKIH OBJEKTOV

Razloge iz prejšnje točke lahko iščemo tudi v osamljenosti objektov. Ogromni stadioni in samotni bulvarji v olimpijskih parkih so lahko posledica po ugasnitvi olimpijskega ognja. Ob tem se lahko vprašamo, kot se je urbanistični načrtovalec Richard Tomlinson iz Melbourn, ali bi bilo morda denar za takšno infrastrukturo bolje investirati v kakšnega izmed mnogih civilnih projektov (Astbury, Tomforde, 2013).

BLIZU »MESTU DUHOV«

Tu govorimo o primeru iz olimpijske vasi v Vancouvru, kjer so številni podjetniki odpirali svoje lokale, v upanju da bo vas postala jedro družabnega življenja, nakupovalno središče in motor razvoja. Kasneje pa se stanovanja niso prodajala (Paterson, 2010). Problem je bil v tem, da je šlo podjetje, ki je z vasjo upravljalo, v stečaj. Kasneje se je zgodba prevesila v pozitivno smer in olimpijska vas je danes eden najbolj privlačnih delov mesta (Scalza, 2012).

SLOVENIJA IN OLIMPIJSKE IGRE?

Na vsake toliko časa v raznih medijih zasledimo kakšno idejo o morebitni kandidaturi slovenskega mesta oz. kraja za organizacijo olimpijskih iger. Na podlagi proučevanja te tematike, sem si o takšnih idejah oblikoval lastno mnenje. Menim, da je kakršnakoli ideja o gostovanju poletnih iger nerealna. Kaj bi npr. Ljubljana s stadionom s 100.000 sedišči? Nekoliko bolj bi bila realna organizacija zimskih iger, saj se teh udeleži manj držav, manj tekmovalcev, manj obiskovalcev itd., s tem pa so potrebne manjše infrastrukturne in nastanitvene kapacitete itd. Še najbolj realna se mi zdi kandidatura Celovca za zimske olimpijske igre leta 2006, ki je med drugim predvidevala tudi izvedbo iger v Sloveniji in Italiji. Dejansko bi organizacija iger zajela območja, ki bi samostojno zelo težko izvedla takšen dogodek, skupaj pa bi bila dovolj močna, saj bi si bremena med sabo porazdelili. Takšno povezovanje pa je skladno z današnjim poudarjanjem čezmejnega sodelovanja in sožitja narodov.

Peter Tratnik

pero.t18@gmail.com

VIRI IN LITERATURA:

1. Astbury, S., Tomforde, A. Sydney's monumental Games are lesson for Olympic London. Europe Online Magazine. URL: http://en.europeonline-magazine.eu/feature-sydneys-monumental-games-are-lesson-for-olympic-london-by-sid-astbury-and-anna-tomforde-dpa_229608.html (Citirano 13. 4. 2013).
2. Basketball Arena. Sporting99.com. URL: <http://olympics.sporting99.com/london-2012/venues/basketball-arena.html> (Citirano 17. 3. 2013).
3. Becatoros, E., 2012. 8 years later, Athens Olympic venues in decay. 2012 Summer Games. URL: <http://summergames.ap.org/article/8-years-later-athens-olympic-venues-decay> (Citirano 13. 4. 2013).
4. Braun, B., Viehoff, V., 2012. London 2012 – Olympische Spiele als nachhaltiger Impulsgeber für die Stadterneuerung? Geographische Rundschau, 64, 6, str. 4–11.
5. Die Olympischen Spiele der Neuzeit. 2007. Das Olympische Museum. URL: http://www.olympic.org/Documents/Reports/FR/fr_report_669.pdf (Citirano 10. 4. 2013).
6. Factsheet Legacies of the Games. 2012. International Olympic Committee. URL: http://www.olympic.org/Documents/Reference_documents/Factsheets/Legacy.pdf (Citirano 24. 3. 2013).
7. Final Report of the IOC Coordination Commission. 2010. International Olympic Committee. Lausanne, IOC, 55 str. URL: <http://www.olympic.org/Documents/Reports/EN/Br-Beijing-ENG-web.pdf> (Citirano 22. 3. 2013).
8. Gray, 2012. Beijing's deserted Olympic sites. Sina. URL: <http://english.sina.com/life/p/2012/0410/456869.html> (Citirano 18. 5. 2013).
9. Green Games. 1999. Sydney 2000. URL: <http://pandora.nla.gov.au/nph-wb/20001002130000/http://www.olympics.com/eng/index.html> (Citirano 26. 4. 2013).
10. Handwerk, B., 2012. London Olympic Stadium. National Geographic. URL: <http://news.nationalgeographic.com/news/2012/07/pictures/120726-2012-olympics-games-london-sports-venues-world-sports/> (Citirano 14. 5. 2013).
11. Lovett, R., 2008. China's Olympic Pollution Efforts Paid Off, Expert Says. National Geographic. URL: <http://news.nationalgeographic.com/news/2008/08/080815-olympics-air.html> (Citirano 15. 5. 2013).
12. Malone, A., 2008. Abandoned, derelict, covered in graffiti and rubbish: What is left of Athens' £9billion Olympic 'glory'. Mail Online. URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1036373/Abandoned-derelict-covered-graffiti-rubbish-What-left-Athens-9billion-Olympic-glory.html> (Citirano 15. 4. 2013).
13. Olympic Legacy. 2012. International Olympic Committee. Lausanne, IOC, 35 str. URL: http://www.olympic.org/Documents/Olympism_in_action/Legacy/Olympic_Legacy.pdf (Citirano 19. 3. 2013).
14. Oxlade, C., Ballheimer, D., 2000. Olimpijske igre. Murska Sobota, Pomurska založba, 63 str.
15. Paterson, S., 2010. Youtube. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=ohc5-rjjzKE> (Citirano 14. 4. 2013).
16. Scalza, R., 2012. Is Olympic Village the hottest new Neighbourhood in Vancouver?. Inside Vancouver. URL: <http://www.insidevancouver.ca/2012/09/07/is-olympic-village-the-hottest-new-neighbourhood-in-vancouver/> (Citirano 14. 4. 2013).
17. Smith Wergeland, E., 2012. When Icons Crumble – The Troubled Legacy of Olympic Design. Journal of Design History, 25, 3, str. 304–318. URL: <http://jdh.oxfordjournals.org/content/25/3/304.full.pdf+html> (Citirano 9. 4. 2013).

CIVILNO GIBANJE MATERE MAJSKEGA TRGA MED ZADNJO ARGENTINSKO DIKTATURO

Slika 1: Matere Majskega trga - Madres de Plaza de Mayo (9).

20. stoletje je bilo za Argentino zelo burno obdobje tako na političnem, gospodarskem in socialnem področju. Državo so pretresale številne gospodarske krize, socialni nemiri in politična nestabilnost, zato je vojska večkrat posegla v politično dogajanje ter prevzela oblast.

Zadnjikrat je vojska prevzela oblast 24. marca 1976, ko je s predsedniške funkcije odstavila Isabel Peron, saj ni bila sposobna rešiti vse hujše gospodarske, politične in socialne krize v državi (1). Vojaška hunta je takoj po prevzemu oblasti začela izvajati spremembe na vseh področjih, saj je imela svojo predstavo, kakšen naj bo argentinski narod. S tem se je začelo eno izmed najbolj krvavih obdobj v moderni argentinski zgodovini, saj je oblast pri vladanju uporabljala represijo, strogo cenzuro in teror (2).

NASTANEK MATER MAJSKEGA TRGA

V Argentini se je s prihodom vojaške hunte na oblast začela t. i. »umazana« vojna, v kateri je vojska pod pretvezo boja proti oboroženim gverilskim skupinam izvajala teror nad političnimi nasprotniki, med katerimi so prevladovali izobraženci. »Umazana« vojna je vključevala umore in izginotja ljudi, ustanavljanje internacijskih taborišč, zapiranje in izgone političnih nasprotnikov (2). Vojaška hunta je za nasprotnika razglasila vsakega, ki je odstopal

od ideologije, katero je hunta skušala vzpostaviti (11). Izginjali so ljudje iz različnih socialnih razredov; največ je bilo delavcev, študentov in pisarniških uslužbencev (1). Med izginulimi so bili tudi tuji državljani (6).

V kratkem času je izginilo več tisoč posameznikov oz. celih družin – brez sledu je izginilo okoli 30.000 oseb (12). Njihova izginotja so bila v večini primerov nepojasnjena, saj je vojaška hunta odstranila vse dokaze o obstoju zločinov ter s strogo cenzuro skušala preprečiti kakršnokoli razpravo o izginulih (2). Zaradi tega so številni sorodniki, predvsem matere, začeli z iskanjem pogrešanih oz. z zbiranjem informacij na različnih uradih in institucijah (1). Iskanje izginulih oseb je bil dolgotrajen proces, ki pa je bil v večini primerov neuspešen, saj je vlada zanikala kakršnokoli vpletenost v te zločine, na uradih pa niso hoteli izdati nobenih podrobnosti o izginjanju ljudi (13).

Med iskanjem informacij po različnih uradih so se začele matere izginulih otrok med seboj spoznavati (1) ter zbirati na njihovih domovih ali v buenosaireških cerkvah. Ker je bilo iskanje neuspešno, so se odločile, da bodo odšle pred predsedniško palačo na Majski trg in od predsednika zahtevale informacije (6), hkrati pa bi lahko pridobile pozornost ljudi, ki se na trgu nahajajo (1).

Prvega shoda, 30. aprila 1977, se je udeležilo 14 mater, a ker je bil takrat trg prazen, so se dogovorile, da bodo

s shodi nadaljevale ob petkih. Nato so se začele zbirati v cerkvah ali na domovih predstavnic, kjer so načrtovale svoje dejavnosti, s katerimi so hotele pritegniti pozornost: pisanje pisem, peticij, izdelovanje plakatov, udeleževanje verskih procesij, objavljanje oglasov (6) ipd.

NAJPOMEMBNEJŠE ZNAČILNOSTI

Shodov so se udeleževale ženske različnih starosti, večina med njimi je imela dokončano samo osnovnošolsko izobrazbo, saj so se ženske takrat bolj posvečale domu in družini kot izobrazbi (1). Pripadale so različnim socialnim razredom, največ pa jih je bilo iz delavskega, saj je bilo iz tega razreda največ izginulih (15). Večina predstavnic Mater je pripadala naslednjim poklicem: gospodinje, trgovke, socialne delavke in osnovnošolske učiteljice (6).

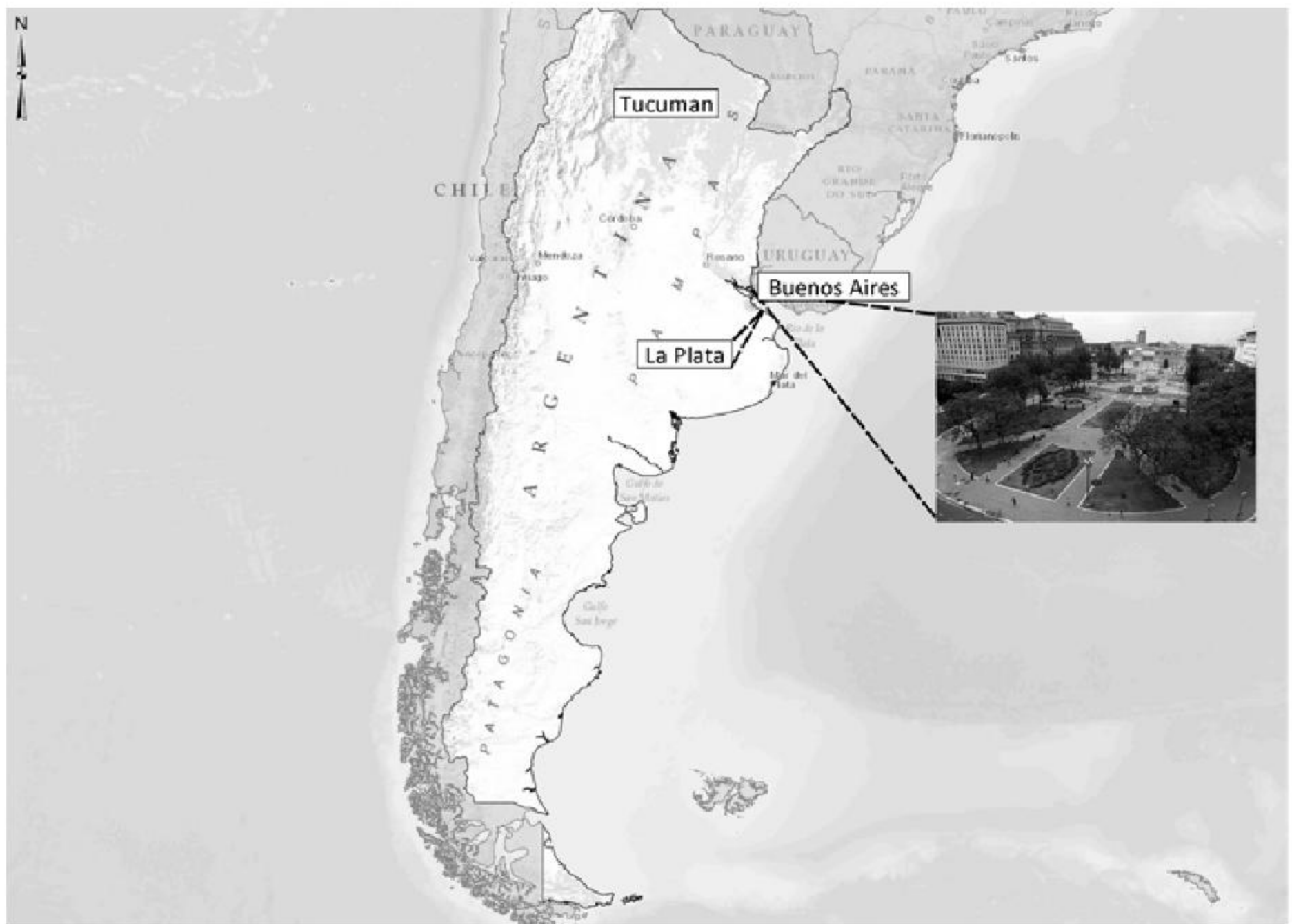
Za kraj svojih shodov so si izbrale glavni buenosaireški trg, Majski trg, saj so na njem vse najpomembnejše vladne zgradbe (3). Shodi so potekali tako, da so krožile okoli spomenika, posvečenega Majski revoluciji, ter od oblasti zahtevale informacije o izginulih otrocih. Druga zelo pomembna značilnost je bela ruta, ki so jo začele nositi na glavah, da bi se na shodih prepoznale med seboj. Na rutah so imele izvezene podatke o svojih izginulih otrocih (6).

Nekatere ženske so na shode nosile tudi fotografije svojih otrok, če bi jih kdo prepoznal (6). V 80-ih letih so začele na trg prinašati tudi velike transparente, na katerih so bila zapisana gesla, kot so: »Odpeljali so jih žive, takšne hočemo nazaj!« (10), »Vrnite jih žive!« (1) oz. »Pravica in kazen za odgovorne« (8).

ŠIRJENJE NJIHOVIH IDEJ PO ARGENTINI IN SVETU

Prvotno se je na Majskem trgu zbralo 14 žensk. To dejanje je opogumilo številne matere, ki so prav tako doživele izginotje otrok, da so se pridružile shodom (15). Nekatere so jih samo podpirale, saj bi lahko njihova udeležba na shodih povzročila ogorčenje v družini ali med znanci. Njihovo število je postopoma naraščalo, tako da se je do oktobra istega leta njihovo število povzpelo na 150 (6). Odziv javnosti na njihovo delovanje je bil različen; sprva jih je večina Argentinecev ignorirala ali zaničevala, nekateri so jim izrazili podporo in solidarnost (15).

Zaradi vse večjega števila izginulih je civilno gibanje začelo pridobivati podpornike po celotni Argentini in tudi v tujini. Najprej so nastale nove skupine Mater v obsežnem metropolitanskem območju Buenos Airesa (4), kasneje pa so se Matere začele neformalno zbirati tudi v mestu La Plata ter drugod po Argentini (6). Njihovo šte-

Zasnova in kartografija: Suzana Vurunić
DMGS, november 2013; Vir podatkov: Esri, 2013; Plaza de Mayo, 2013

0 290 580 1,160 km

Slika 2: Lokacija Plaza de Mayo.

vilo na demonstracijah je močno naraslo leta 1979 s prihodom Medameriške komisije za človekove pravice, saj se je takrat zbralo okoli 3.000 mater iz cele države (15).

S širjenjem njihovih idej po ostalih mestih so se začele ženske vključevati v mreže Mater (7), ki so se izoblikovale po celotnem ozemlju. Novoustanovljene skupine so izvajale podobne javne shode na glavnih trgih v njihovih krajih in ob isti uri, kot jih je izvajala prvotna skupina Mater. Tako se je v mestu Tucuman leta 1983 skupina žensk, ki so izgubile otroke, poimenovala Matere Majskega trga in začela s shodi ob četrtkih. Podobna skupina treh Mater se je istega leta izoblikovala v provinci La Rioja, kjer so se Matere vsak teden zbirale pred lokalno cerkvijo (4). Nekatero Matere so iz oddaljenih krajev potovale z avtobusom ali z vlakom več ur ali celo dni, da so prišle na Majski trg pridobiti informacije o izginulih otrocih in izraziti medsebojno podporo (3).

Do leta 1982 je imelo gibanje številne podružnice Mater z več tisoč članicami po celotni Argentini (6), do leta 1984 je v državi nastalo že 21 skupin Mater Majskega trga (4), ki so delovale v 20 mestih po Argentini in celem svetu (5).

Mednarodno prepoznavnost so si zagotovile s shodi v času Svetovnega nogometnega prvenstva leta 1978, ko so o njih poročali tuji novinarji in s tem vzbudili zanimanje mednarodne javnosti. V številnih evropskih in ameriških državah ter drugod po svetu so se oblikovale podporne skupine. Nekateri pripadniki teh skupin so se Materam pridružili na shodih (6).

Prvotno Matere niso mogle pridobiti medijske pozornosti, pravnega svetovanja in podpore niti denarja in ostalih virov, ki so bili potrebni za delovanje po celotni Argentini. Namesto sodelovanja z drugimi človekoljubnimi organizacijami so se odločile, da bodo poiskale pomoč pri podpornikih v tujini, ki so jim bili pripravljeni pomagati. Zelo pomembno vlogo pri tem so imeli argentinski izseljenci (4), ki so ustanavljali podporne skupine po celotni Zahodni Evropi (Nizozemska, Francija, Italija) (7). Matere so preko teh povezav začele opozarjati svet na dogajanje v Argentini (4).

ZAKLJUČEK

Matere Majskega trga se danes še vedno zbirajo na Majskem trgu, toda zaradi starosti se shodov udeležuje vse manj predstavnic. K mirnim demonstracijam na trgu in nastanku nepolitične organizacije Združenje Mater Majskega trga jih je prisilila vojaška hunta, saj jim je ugrabila otroke, poleg tega jim ni posredovala informacij, ki so jih zahtevale. Sprva se je shodov udeležilo malo ljudi, kasneje pa so njihovi mirni shodi postali množični, Matere pa so se iz žensk, ki na ulici zahtevajo informacije, prelevile v enega izmed pomembnejših političnih dejavnikov v Argentini. Danes Matere Majskega trga preko svoje organizacije Združenje Mater Majskega trga skrbijo za izobraževanje otrok, izdajanje knjig ter številne druge dejavnosti, s katerimi poskušajo pomagati Argentincem.

Maja Sirše

sirse.maja@gmail.com

VIRI IN LITERATURA:

1. Abreu Hernandez V., M., 2002. The Mothers of la Plaza de Mayo. A Peace Movement. *Peace & Change*, 27, 3, str. 385–411.
2. Aguila, G., 2006. Dictatorship, society, and Genocide in Argentina. Repression in Rosario, 1976–1983. *Journal of Genocide Research*, 8, 2, str. 169–180.
3. Allmark, P., 2008. Framing Plaza de Mayo. Photographs of protest. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 22, 6, str. 839–850.
4. Bosco, F., J., 2001. Place, space, networks, and the sustainability of collective action. *The Madres de Plaza de Mayo. Global Networks*, 1, 4, str. 307–329.
5. Bosco, F., J., 2004. Human rights politics and scaled performances of memory. *Conflicts among the Madres de Plaza de Mayo in Argentina. Social & Cultural Geography*, 5, 3, str. 381–402.
6. Bouvard Guzman, M., 2004. Revolutionizing motherhood. *The Mothers of the Plaza de Mayo. Oxford, Scholarly Resources*, 278 str.
7. Bouvard Guzman, M., 2007. Mothers as Agents of Political Change. *The Mothers of the Plaza de Mayo*. URL: <http://womensvoicesforchange.org/mothers-as-agents-of-political-change-the-mothers-of-the-plaza-de-mayo.htm> (Citirano 16. 5. 2013).
8. D'Alessandro, M., 1998. Los movimientos sociales en la transición democrática. El caso de las Madres de Plaza de Mayo. *Sentimiento y discurso. América Latina Hoy. Revista de Ciencias Sociales*, 20, str. 41–45.
9. Goddesses in the Dirt - Mothers of the Plaza de Mayo. 2011. URL: <http://travelswithpersephone.blogspot.com/2011/04/goddesses-in-dirt-mothers-of-plaza-de.html> (Citirano 3. 12. 2013).
10. Johnston, H., Almeida, P., D., 2006. Latin American Social Movements. *Globalization, Democratization, And Transnational Networks. Lanham, Rowman & Littlefield*, 270 str. URL: http://books.google.si/books?id=TiVLanD9Nx0C&printsec=frontcover&hl=sl&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Citirano 15. 5. 2013).
11. Klein, N., 2011. *Doktrina šoka*. 1. izd. Ljubljana, Mladinska knjiga, 769 str.
12. Ludwin King, E., B., 2011. A Conflict of Interests. Privacy, Truth and Compulsory DNA Testing for Argentina's Children of the Disappeared. *Cornell International Law Journal*, 44, 3, str. 535–568. URL: http://works.bepress.com/elizabeth_ludwinking/3/ (Citirano 10. 5. 2013).
13. McGary, A., 2009. The Impact of Women's Movements of the Democratic Transition in Chile and Argentina. URL: http://www.monitor.ucepece.org/archive.cfm?id_article=646 (Citirano 12. 5. 2013).
14. Plaza de Mayo, escenario de la historia argentina. 2011. URL: <http://guia.rehoteles.com/plaza-de-mayo-escenario-de-la-historia-argentina/> (Citirano 22. 11. 2013).
15. Taylor, D., 2001. Making a Spectacle. *The Mothers of the Plaza de Mayo. Journal of the Association for Research on Mothering*, 3, 2 str. 97–109.

RUANDA

Dežela tisočerih gričev

Slika 1: Z žirafami, Akagera (foto: Janja Grdiša).

PODATKI O POTOVANJU:

Prepotovana pot: **Kigali – Nyankora – Kigali – Kibuye – Kigali – Ruhango – Nyanza – Nyamagabe – Huye – Kigali**

Čas potovanja: **8 dni**

Načini prevoza: **letalo, minibus (matatu), motor (mototaxi)**

Cena potovanja: **530 € + letalska karta**

DEŽELNA IZKAZNICA - Ruanda:

Lega: **Vzhodna Afrika**

Glavno mesto: **Kigali**

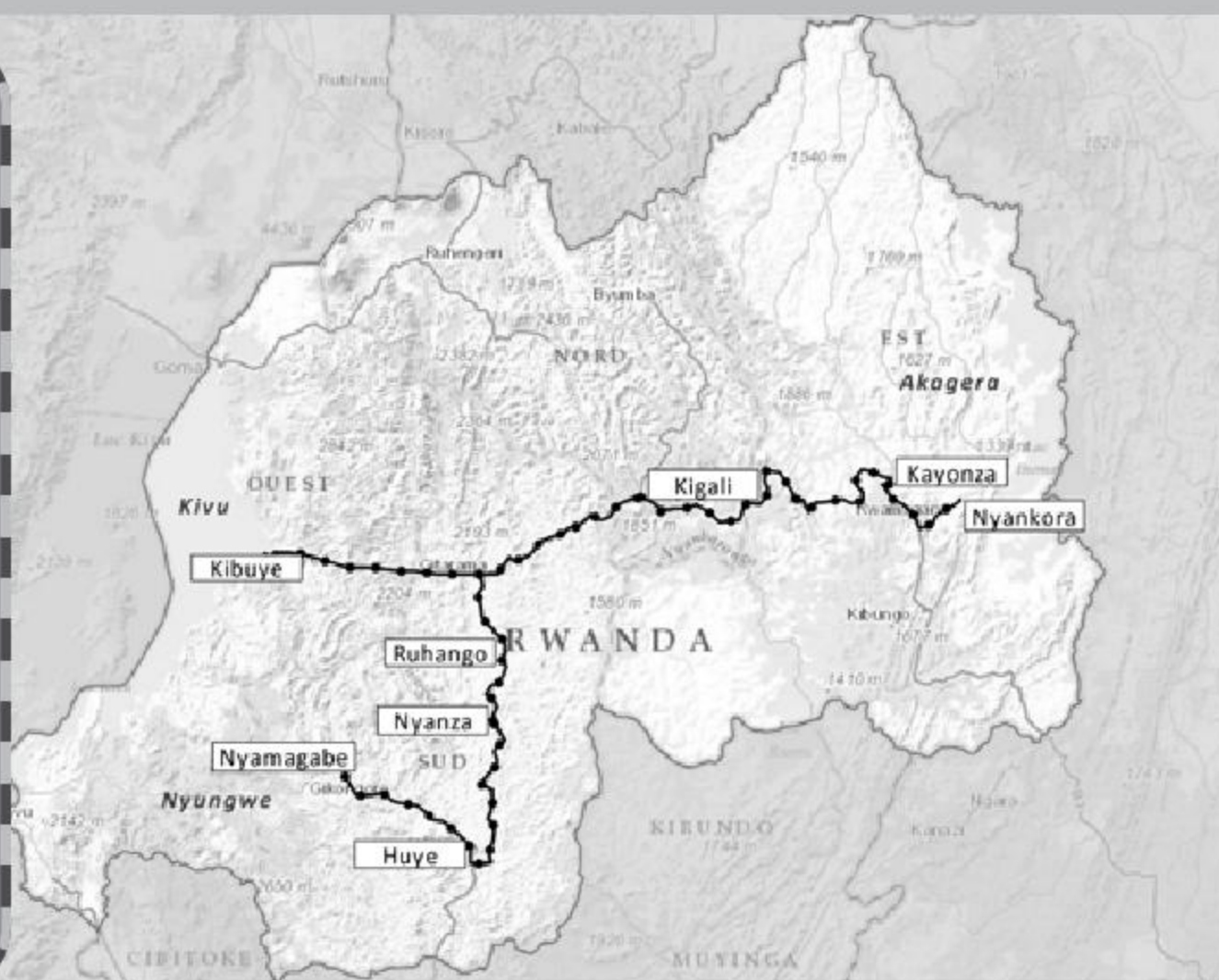
Površina: **26.338 km²**

Število prebivalcev: **12.012.589**

BDP: **1.592 \$ na preb.**

Uradni jeziki: **kinyarwanda,
francoščina,
angleščina**

Valuta: **ruandski frank
(RWF)**

Leto 1994. Dve plemeni. Mačete. Na tisoče mrtvih. To so bile prve asociacije ljudi, ko sem jim povedala, da se letos odpravljam v Ruando. To je država Vzhodne Afrike, le nekoliko večja od Slovenije, ki se nahaja južno od Ugande. Na pot sva se s prijateljico Janjo odpravili konec julija z velikimi načrti, kaj vse si želiva ogledati in hkrati brez kakršnih koli rezervacij hotelov ali prevoza.

Vsi ti predsodki in podobe iz filmov, ki govorijo o genocidu, so me na letalu kljub vsemu kdaj prešinili, a se nikoli niso okrepili v strah. Toda že na letališču so vse neprijetne misli v hipu izpuhtele. Pomirjujoč, a hkrati vznemirljiv vonj Afrike in prijetno vzdušje sta bila enkratna dobrodošlica. S pomočjo prijaznega taksista sva našli prijeten hotel in se naslednji dan že zgodaj odpravili v mesto. Najprej sva obiskali *Kigali genocide memorial centre*. Na območju centra je pokopanih okoli 250000 žrtev genocida, sestavljajo pa ga tri stalne razstave. Prva, ki prikazuje genocid v Ruandi, se začne s predstavitvijo družbeno in fizičnogeografskih značilnosti države ter zgodovinskim pregledom. Takoj za tem pa te že presune prva tabla s podatki o genocidu. Razstava predstavi vzroke, povod in dogajanje med genocidom, najbolj nedoumljive pa so zgodbe preživelih, prostori, kjer so razstavljene kosti, fotografije in osebni predmeti žrtev. Drugi del razstave predstavlja genocide, ki so se zgodili drugod po svetu, med drugim tudi na območju Balkana. Najbolj grozljiva soba, ki te navda z nevihto čustev in te hkrati popolnoma izprazni, pa je soba, kjer so predstavljene zgodbe otrok, umrlih med genocidom. Center si je vsekakor vredno, morda celo obvezno ogledati. Neizmerno težko pa je prikazane zgodbe povezati s sončnim dnevom in vrvežem ljudi na ulicah, ki narekuje ritem živahni glasbi.

Kljub težkemu občutku, ki ga pusti center, je tudi naju z Janjo dogajanje v mestu in načrtovanje prihodnjih dni vrnilo v prijetno vzdušje. Imeli sva veliko srečo, da sva naleteli na taksista, ki naju je bil naslednji dan pripravljen peljati v nacionalni park Akagera na skrajnem vzhodu države. Zvečer pa sva obiskali še *Hotel des Mille Collines*, ki je središče dogajanja ameriškega filma *Hotel Ruanda*. Slednji naj bi bil v Ruandi celo prepovedan, sicer pa tudi sama priporočam ogled filma *Nekoč* v aprilu, ki prav tako prikazuje dogodke v letu 1994.

Naslednji dan naju je najin taksist res prišel iskat v hotel, a s precejšnjo zamudo. Nato smo se presedli v džip njegovega prijatelja, ki je bil vsekakor bolj primeren za vožnjo po savani. Do vhoda v park smo prišli okoli enajste ure dopoldan. Navadno skupine dan začno od petih ali šestih zjutraj, zato tudi ni bilo na voljo nobenega vodiča za nas. Po kratkem *briefingu* smo se na

lastno pest odpravili v divjino. Sprva nismo videli ničesar razen požganih dreves. Vse skupaj mi je začelo že pošteno presedati, a na srečo smo kmalu našli prve gromozanske prebivalce tega parka – povodne konje. Leno so se hladili v vodi, mi pa smo se jim nespametno približevali. Čeprav si je to nekoliko težko predstavljati, lahko na kopnem na kratkih razdaljah dosežejo hitrost tudi do 30 km/h. Videli smo tudi črede antilop, zeber, žiraf in drugih podobnih živali in celo bivola.

Z Janjo sva odprli vsa okna in veselo snemali in fotografirali. Voznik se je nenehno pritoževal nad muhami in zaprl vsa okna. Sprva nisem razumela, zakaj je tako prestrašen, nazadnje pa nam je le omenil da so to muhe cece. Besno smo začeli z zemljevidi, plastenkami in drugim neprimerim orožjem tolči po muhah in drug po drugem. Muhe cece prenašajo parazite, ki povzročajo spalno bolezen. Sicer so od vseh podvrst muh cece le nekatere prenašalke bolezni, nevarne za ljudi, toda kljub temu smo imeli nekoliko nelagodni občutek.

Nazadnje smo dosegli ogromno uravnavo, kjer nas je pričakal veličasten pogled na žirafe. Videli smo tudi bivola, ogromno ptic različnih vrst in tudi različne vrste antilop. Lep dan je zaključil še enkratni sončni zahod.

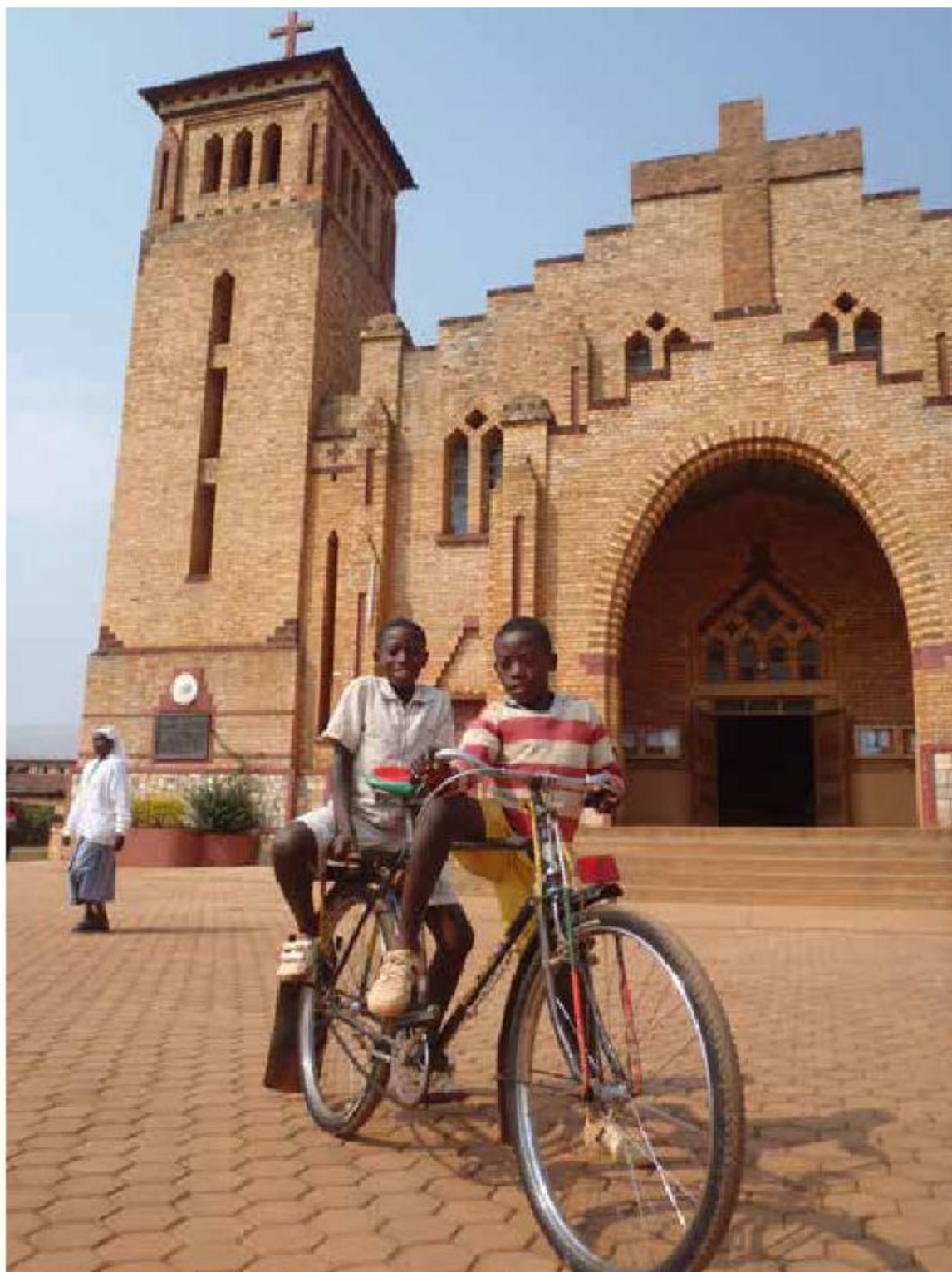
Naslednji dan sva se z javnim minibusom (*matatu*) odpravili na jezero Kivu, ki se nahaja na zahodnem delu države in predstavlja tudi mejo s Kongom. Jezero se nahaja v albertinskem jarku, ki je zahodna veja vzhodnega afriškega jarka. Leži na nadmorski višini 1460 m, njegova največja globina pa znaša 480 m. V jezeru sva se kopali, saj je eno redkih, kjer ni nevarnosti bilharzije.

Ob petkih se v mestecu Ruhango odvija ena največjih tržnic v državi. Sicer na tržnici prodajajo v glavnem oblačila in hrano, a je to bila kljub vsemu zanimiva postaja

Slika 2: Ruhango na tržni dan (foto: Janja Grdiša).

Slika 3: Vožnja s kolesom po cerkvenem dvorišču pred mašo, Huye (foto: Janja Grdiša).

na poti do Nyanze. To mesto je bilo med letoma 1958 in 1962 prestolnica Kraljestva Ruanda. Tam sta na ogled stara tradicionalna palača in novejša, zgrajena v zahodnjaškem slogu. Tradicionalna palača *mwamijev* (kraljev) je bila narejena iz slame, obkrožala pa so jo manjša poslopja, vsako s specifično funkcijo – prostor za žene in otroke, prostor za shranjevanje hrane in piva. Kraljeva palača se je od drugih poslopij razlikovala po tem, da je imela na nižjem delu strehe dve palici, ki sta simbolizirali kravje rogove, moč, na vrhu strehe pa še eno palico, ki je delovala kot strelovod. Krave so bile simbol bogastva in so imele svoje posebne pastirje, ki so jih vzgajali in jim peli. Nam obiskovalcem je pastir oziroma oskrbnik razkazal prostor za krave in zapel eno od tradicionalnih pesmi. Ko sva zapuščali muzej, sva čisto po naključju v šoli videli skupino starejših otrok, ki so plesali tradicionalni ples *intore*. Niso imeli nikakršnega učitelja, ki bi jih moral nenehno spodbujati, peli in plesali so ob spremljavi bobna, manjši otroci pa so jih opazovali in jih posnemali. Tudi pri tem plesu z rokami oponašajo kravje rogove.

Pot sva nato nadaljevali proti mestu Nyamagabe, izhodiščni točki za podvig naslednjega dne – deževni gozd

Nyungwe. Zjutraj sta naju dva *mototaxija* iz mesta odpeljala proti bazi v deževnem gozdu, kjer se začno pohodi. Pot je trajala približno eno uro in pol. Lepo je bilo opazovati postopno spreminjanje pokrajine; vestno obdelana polja so se polagoma redčila in nazadnje so nas obkrožala le še drevesa, pred nami pa je vijugala edina cesta, ki prečka Nyungwe. Ko smo prispeli do baze, sva z Janjo dobili osebnega vodiča – visokega kongoližana po imenu Jean-Claude. Prijazno nama je kazal slapove, rastline, razlagal, kakšne zdravilne učinke imajo, kako veliki so bili šimpanzi in kdaj so bili na kraju, kjer smo videli njihove iztrebke, da so v gozdu nekoč živeli tudi manjši sloni, vendar so vse pobili in sedaj jih skušajo ponovno naseliti na to območje. Hodili smo v vrsti po potki, Jean-Claude na čelu, ko sem na tleh pred njim nenadoma zagledala precej veliko zeleno kačo. Hrabri vodnik je prestrašeno skočil v zrak in se urno skrnil za mano. Nenadno srečanje nas je vse nekoliko iztirilo, kača pa se je popolnoma mirno in počasi odplazila v podrast. Po tem dogodku naju je Jean-Claude skušal pomiriti, da je ta kača popolnoma nestrupena in smo pravzaprav lahko srečni, da smo jo videli. Kasneje sva z Janjo ugotovili, da je latinsko ime te kače *Atheris nitschei* in je precej strupena. Toda Jean-Claude ima prav, lahko smo srečni. Da smo jo videli in je nismo zanimali.

Po nekoliko razburljivem pohodu sva nedeljo preživeli v univerzitetnem mestu Huye (Butare). Zjutraj sva šli predvsem iz radovednosti v cerkev, kjer je vse dogajanje mnogo bolj zanimivo. Tujci smo morali tudi stopiti pred mikrofoni in se predstaviti. Ko sva po maši hodili proti muzeju, se je ob nama ustavil možki na kolesu in se nama zahvalil, da sva obiskali njegovo cerkev. Ogledali sva si tudi Etnografski muzej, kjer je krasno predstavljena geografija, zgodovina in kultura te dežele.

Sledila je vrnitev v Kigali, Janja se je vrnila v našo domovino, sama pa sem pot nadaljevala v Ugando. Celotno potovanje je bilo resnično zanimivo. Država je pravzaprav dobro razvita, javni promet je precej dobro urejen in mesta, še posebno Kigali, so varna tudi ponoči. Vse krvave pretekle dogodke pa je nemogoče povezati s toplimi, prijaznimi in nevsiljivimi ljudmi. Dežela tisočerih gričev in neverjetno močnih ljudi.

Eva Ulčnik

eva.ulcnik@gmail.com

NORVEŠKA

InterRail potovanje po Skandinaviji in Baltiku

Slika 1: Iskanje tabornega mesta, Kjerringøy (foto: Janja Jeznik).

PODATKI O POTOVANJU:

Prepotovana pot: **Ljubljana – Kopenhagen – Höllviken – Oslo – Bergen – Ulvik – Alesund – Trondheim – Bodø – Kjerringøy – Sundsvall – Hudviksvall – Stockholm – Riga – Vilna – Vilkaviškis – Wasilkow – Varšava – Krakow**

Čas potovanja: **33 dni**

Načini prevoza: **vlak, avtobus, ladja**

Cena potovanja: **400 € za prvih 23 dni (InterRail karta brezplačna) + 120 € za zadnji teden (EGEA kongres)**

Osebni nasvet: **izkoristite brezplačno kampiranje v skandinavskih državah**

DEŽELNA IZKAZNICA - Norveška:

Lega: **Severna Evropa**

Glavno mesto: **Oslo**

Površina: **385.155 km²**

Število prebivalcev: **5.009.150 (2013)**

BDP: **99.558 \$ na preb.**

Uradni jezik: **norveščina, samijščina**

Valuta: **norveška krona (NOK)**

Skandinavija in baltske države? Preden sem v rokah imela enomesečno Inter-Rail vozovnico, ki po Evropi omogoči vožnjo z vlakom brez dodatnih doplačil, nisem resneje razmišljala o potovanju na Norveško. Zakaj ne? Najbrž zato, ker me je vedno bolj zanimala vzhodna Evropa in preostale države v razvoju. A po zmagi na natečaju »Brihtni potniki«, kjer se je izbiralo najboljši razlog v podporo študentskim potovanjem z javnim prevozom in ne z avtomobilom, je bilo odločeno. Sicer izjemno drago Inter-Rail karto je potrebno dobro izkoristiti za predele, ki sicer finančno niso ravno dosegljivi. Greva nekam daleč, greva na Norveško! In v preostale skandinavske države! In nato preko Baltika nazaj v vzhodno Evropo! Greva dokazat, da je potovanje z javnim prevozom vzneverljivejše. Da se dogodivščina začne že ob vstopu v vagon in ne šele ob prihodu na željeno destinacijo. Da tako spoznaš ljudi in si širiš poznanstva po celem svetu. Prvotni plan o potovanju po Ukrajini in Romuniji pa bo počakal do naslednjega poletja.

HOP NA VLAK ...

Nočni vlak do Münchna in nato preko Hamburga (vključno s kratkim potepom po precej sumljivih predelih) naju je pripeljal v Kopenhagen. Čas, večinoma porabljen za spanje, ampak tudi za vznemirljivo načrtovanje prihajajočega meseca, je hitro minil. Vlaki dandanes niso več počasni, predvsem pa ne v razvitih državah zahodne in severne Evrope. Impresionirani nad dejstvom, da lahko vlak zapelje na trajekt, sva prepluli ožino Fahrmanbelt med Nemčijo in danskim otokom Zealand. Po prihodu sva se nastanili pri svoji gostiteljici, geografinji, ki sem jo kontaktirala preko združenja EGEA in dvodnevno potepanje po Danski je pri naju pustilo samo dobre vtise. To je mesto polno življenja, ulice pa so bile polne študentov ravno zaradi začetka novega semestra. Pisane hiške, barke v kanalih sredi mesta in slavna Andersenova morska deklica, ki na obali nevzdržno čaka svojega odrešitelja, so naju očarali in Kopenhagen je v mojih mislih ostal kot mesto, kjer bi resnično lahko tudi živela. Najvišji »vrh« s 171 metri pove veliko o položnosti pokrajine in deluje v prid mnogim kolesarjem, ki se podijo po mestu. Vendar pokrajina nikakor ni pusta. Dnevni izlet na otok južno od Kopenhagna in kopanje v razburkanem morju pod več kot sto metrov visokimi krednimi klifi Møns Klint, sta naju je v to le še dodatno prepričala.

Evropa je majhna in iz dneva v dan so dosegljivejši tudi odročni predeli. Hop na vlak in čez pol ure smo že bili na drugi strani mosta – na Švedskem. Popolnoma brez meja, a druga valuta in drug jezik. Vedno bolj sem se za-

Slika 2: Piknik na bunkerju iz druge svetovne vojne, jug Švedske (foto: Janja Jeznik).

vedala dejstva o združenosti Evrope, a neizmerni raznolikosti kulture. Izmed šestih obiskanih držav jih je pet v Evropski uniji, a vsaka izmed njih ima drug jezik in denarno valuto, od tega zaenkrat niti ena evra. Kolesarjenje po jugu s soncem obsijane Švedske in piknik na plaži po osvežitvi v mrzlem in predvsem zelo plitvem morju sta bila čudovita.

AURORA BOREALIS

Norveški je bila posvečena polovica najinega potovanja. Od južnih do severnih predelov, tja daleč gor, vse do severnega tečajnika in še čez! Glavno mesto sva si za silo ogledali v enem popoldnevu, kajti vleklo naju je na zahodno obalo. V Bergen, drugo največje mesto na Norveškem. Mesto je obdano z gorami, katerih položni vrhovi so primerni za ure dolge pohode po navdihujoči in predvsem od slovenske zelo različni pokrajini. Jezera, zajeta v kotanjah magmatskih kamnin, so obdana z mahovjem in iglavci. In fjordi, fjordi vsepovsod! Bili so prvi dnevi septembra in ljudje so vsak dan govorili, kakšno srečo imava, da lahko še vedno uživava sončno vreme. A to so ponavljali sleherni dan, saj sva sončne žarke prenašali s sabo in kljub namočenemu slovesu Norveške, je bil deževen le en dan. Dan, ko sva bile zunaj od jutra do večera in v samotni uživali v pristni divjini z meglicami obdanih fjordov. Pot naju je postopoma vodila proti severu. Noč sva znova prebili na nočni vožnji, kjer na vlaku vsak potnik prejme odejo in masko za oči. Interrailing omogoča spontano menjavanje destinacij in tako naju je pot vodila do Ålesunda, ki ga odlikuje zelo skoncentrirana arhitektura v Art Nouveau stilu. Pred tem leseno mestec je leta 1904 pogorelo do tal in arhitekti iz različnih držav so ga obnovili v takrat popularnem stilu. Ålesund je z mnogimi sosednjimi otoki povezan s podzemnimi tuneli, tako da pokrajine na srečo ne kvari železje mostov. Sledil je obisk geografskih kolegov v Trondheimu, kjer

sva prisostovali sestanku njihovega študentskega geografskega združenja in osebno sva bili precej uspešna reklama za Egeo. Super so poskrbeli za naju in uslišali celo najino pogumno željo, da se želiva kopati. Podiranje rekordov v kopanju na vse bolj severnih geografskih širinah je skozi celotno potovanje padalo kot za stavo.

Sledila je najsevernejša točka najinega potovanja, Bodø. Mesto tik nad polarnim krogom, kamor sva odšli ravno zaradi tega. Kam lahko greva z vlakom, če ga želiva prečkati? Pojdiva v Bodø, saj se tam konča železniška proga in naprej ne moreva. In odločitev je bila popolna – ribiško mestece samo po sebi sicer ni nič posebnega, a obdajajo ga mnogi otoki in to kakšni! To so gorati otoki, katerih stene se strmo vzpenjajo iznad morske gladine. Predlog o kampiranju s strani gostitelja in njegovih prijateljev sva vzhičeno sprejeli in tega ne bova nikoli obžalovali. Severni sij! Bil je tam nad nami, atomi in mulekule so migetali v rumenkasto-zelenih odtenkih in se na široko raztezali po nebu, čeprav si niti drznili nisva upati, da bova severni sij zares doživeli. Ponoči je bilo zelo hladno, a stiskanje ob tabornem ognju in peka od jabolk do zrezkov sta nas za silo zagrela. Čez dan je bilo znova topleje in na tej točki je (sicer šele potem, ko smo se ogreli med vzpenjanjem na bližnji hrib) padel najin dokončni rekord v kopanju na najsevernejši geografski širini.

NAZAJ NA JUG IN PREKO BALTIKA

Interrailing po Norveški se je počasi bližal h koncu in preko Trondheima sva se napotili nazaj na Švedsko. Tam sva dodobra izkoristili skandinavski zakon o brezplačnem kampiranju tudi izven avtokampov. Tako sva odkrivali

naključna švedska mesteca, čez dan sva se potepali po Stockholmu, prespali na obrobju in se zjutraj spet vrnili nazaj. Bližal se je datum najinega odhoda iz Skandinavije in po sedemnajstih urah plovbe preko Baltika (v resnici šestnajstih, saj sva na pol poti ugotovili, da potujeva v naslednji časovni pas) sva prispeli v Rigo. Kako je bilo vse poceni! V resnici niti ne tako zelo, a po legendarnih desetih evrih, ki sva jih za pivo plačali na Norveškem (to je bilo nujno, sedaj imava eno izkušnjo več) je cenejše latvijsko pivo še bolj prijalo. Na celotnem potovanju sva jedli zelo dobro, saj sva kot gostji velikodušnih Skandinavcev bili vedno zelo dobro preskrbljeni, a ob prihodu v Rigo sva se vseeno veselili ovinka v restavracijo. Riga je zelo lepo mesto in prav tako litvijska Vilna, kamor sva se odpravili kasneje. A le po par dni v vsakem mestecu mi nikakor ni bilo dovolj, da bi si ustvarila pravi vtis o obeh baltskih narodih. V mestu sicer vrši od življenja, ob pohajkovanju po tržnici pa se zdi, da so na obrazih domačinov še vedno sledi preteklega ruskega zatiranja.

Po triindvajsetih dnevih me je nato čakal še nepozaben EGEA letni kongres na Poljskem. InterRail vozovnica je bila še zmeraj veljavna in tako sem med vračanjem s kongresa z vlakom vzporedno sledila kombiju, polnem geografskih kolegov iz držav bivše Jugoslavije. Sama na vlaku sicer nisem mogla botrovati njihovi izjemni zabavi v kombiju, sem pa z vlakom v Krakow prispela kar nekaj ur pred njimi.

Janja Jeznik

janja.jeznik@gmail.com

Slika 3: Navdihujoč razgled z otoka Kjerringøy (foto: Janja Jeznik).

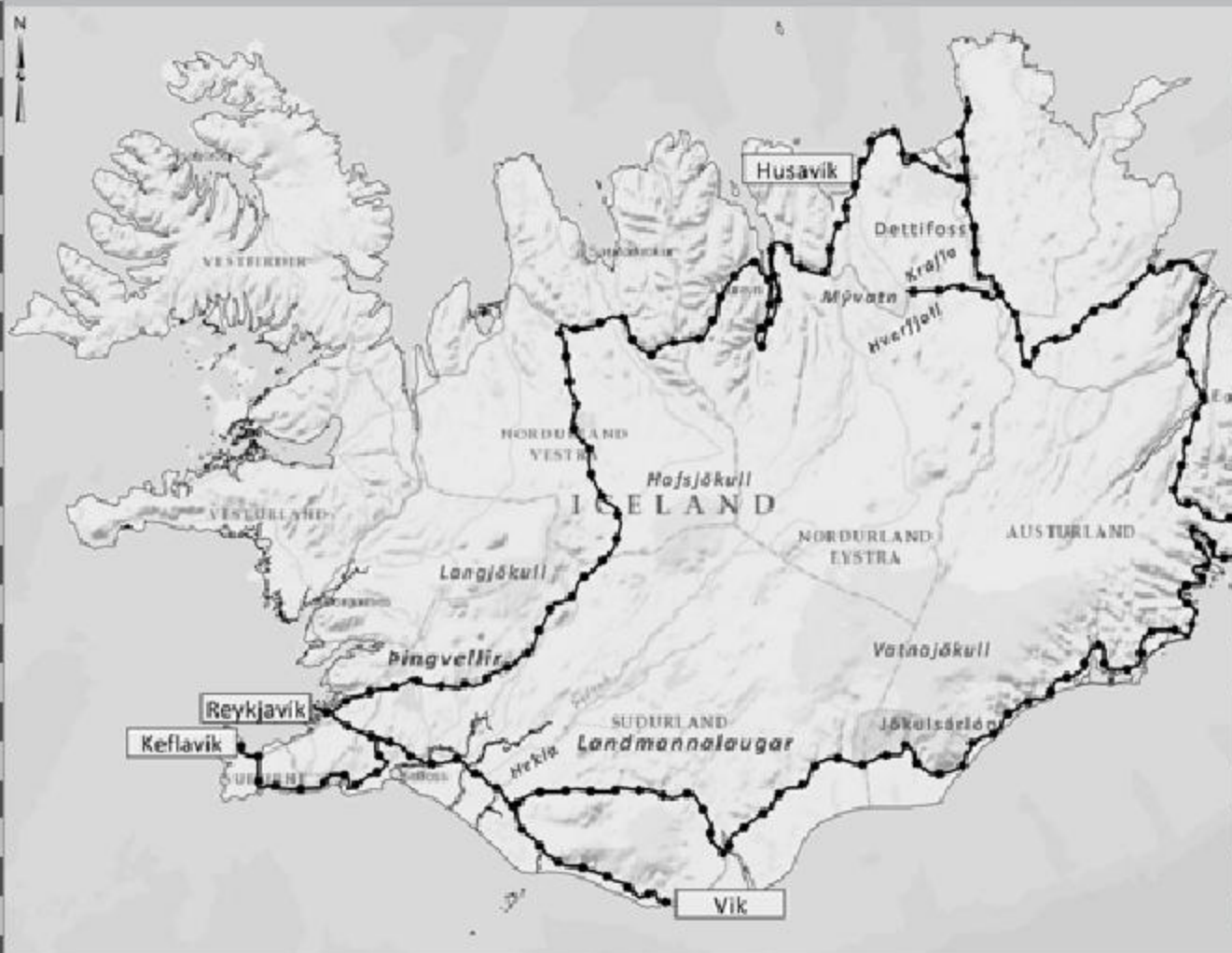
ISLANDIJA

Dežela ognja in ledu

Slika 1: Ledene gore v laguni Jökulsárlón (foto: Tjaša Kodela).

PODATKI O POTOVANJU:

Čas potovanja: **21 dni**
 Načini prevoza: **kombi**
 Število oseb: **9 študentov**
 Nastanitev: **šotor**

DEŽELNA IZKAZNICA - Islandija:

Lega: **Severna Evropa**
 Glavno mesto: **Reykjavik**
 Površina: **101.826 km²**
 Število prebivalcev: **319.575**
 BDP: **39.223 \$ na preb.**
 Uradni jezik: **islandščina**
 Valuta: **islandska krona (ISK)**

Nekje marca je bilo, ko sva se z Ano odločili, da se pridruživa Urški in Martinu ter še petim njunim prijateljem na popotovanju po Islandiji. Takrat si še nisva najbolje predstavljali, kako bo vse skupaj potekalo, vedeli sva le, da bomo spali v šotorih, s kombijem obkrožili državo, si vsak dan ogledali nove znamenitosti in tako košček za koščkom, dan za dnem sestavljali mozaik čudes Islandije. V valu navdušenja nad obiskom te dežele niti pomislili nisva, da se bova morali na potovanju soočiti tudi z nekoliko hladnejšimi vremenskimi razmerami, kot smo jih sredi poletja vajeni v Sloveniji in ki dajejo Islandiji tudi svojstven pečat, z mrazom in neprestanim pihanjem vetra.

Po štirih urah leta iz Münchna smo prileteli na okoli 8 °C ohlajen in deževen Keflavík, letališče, nekaj kilometrov oddaljeno od Reykjavíka, kjer nas je že pričakal Martin s svojim kombijem. Kljub dnevni svetlobi zaradi polnočnega sonca (ob eni uri zjutraj) smo poiskali primeren prostor za šotorjenje in odšli spat.

Slika 2: Kampiranje (foto: Tjaša Kodela).

Že prvi dan smo se srečali z aktivnim geološkim dogajanjem, saj smo obiskali nacionalni park Þingvellir, kjer poteka prelomnica med Severnoameriško in Evrazijsko litosfersko ploščo. Na tem mestu je bil leta 930 ustanovljen prvi parlament na svetu Althing.

Še vedno je deževalo, zato se nam je najbolj prilegla vožnja v prijetno toplem kombiju, ki nam je poleg šotora predstavljal edino zaščito pred slabim vremenom. Načrta ogledov vremenu nismo prilagajali, zato smo prvi dan odšli še na ogled geotermalnega polja. To je območje, kjer se para zaradi vročih vrelcev razlega daleč naokoli in kjer je moč občudovati izbruhe vroče pare in vode visoko v nebo – gejzirje. Bila sem presenečena, da še v tako neokrnjeni naravi, kot je na Islandiji, lahko vidimo negativne posege človeka v okolje, kajti Geysir (po katerem so poimenovani vsi gejzirji na svetu) zaradi neustreznega poseganja človeka v okolje skoraj ne deluje več. Še sreča, da je le nekaj korakov stran gejzir Strokkur, ki periodično vsakih šest minut bruha vročo vodo tudi do 15 m visoko. Pri Strokkuru smo se zadržali kar nekaj časa, saj smo hoteli ujeti visok curek vode v fotografski objektiv, kar se je izkazalo za precej težavno nalogo, saj sam izbruh traja le nekaj sekund.

Pot nas je vodila naprej proti ledenikoma Langjökull in Hofsjökull, kjer je bila pokrajina izrazito puščavska, več deset kilometrov samo kamenje, nobenega drevesa ali grma, le tu in tam se je mimo pripeljal kakšen terenec. Kampiranje sredi ničesar in mrzle noči so nas po približno dveh dneh vožnje kar »pognali« proti bolj omiljenim razmeram na severu države. Da smo za sabo puščali kamnito puščavo, je nakazovala tudi vedno bolj zelena pokrajina. Po nekaj dneh sredi divjine smo se ustavili v majhnem ribiškem mestecu Húsavíku, od koder se je z ladjo mogoče odpraviti na voden ogled kitov. Dva iz naše družbe sta se odločila za ogled, medtem pa smo ostali pohajkovali po mestu.

Ena izmed lepših znamenitosti na severovzhodnem delu Islandije so bili slapovi Dettifoss. Ogromna, 100 m dolga količina vode pada v globino približno 45 m, kar povzroča izjemno bučanje, ki se sliši daleč naokoli. Ni čudno, da je po količini pretečene vode to največji slap v Evropi. Po ogledu smo bili že pošteno lačni, saj smo skoraj ves dan porabili za

vožnjo in je bilo za malicanje le malo časa, zato smo skuhalo večerjo, nato pa poiskali primeren kraj za kampiranje in odšli spat.

Naslednji dan smo odšli v Mývatn, območje, ki slovi po geotermalnem polju, jezeru in dveh vulkanih, Krafli in Hverfjallu. Območje je vulkansko zelo aktivno, saj skozenj poteka razmikanje litosferskih plošč. Na tem mestu se nahaja tudi geotermalna elektrarna – s cevmi vodo speljejo globoko pod površje, kjer se ogreje, in jo nato na površju uporabijo za pridobivanje električne energije in ogrevanje stanovanj.

Naslednjih nekaj dni smo večinoma porabili za vožnjo, ustavili smo se samo v manjših mestih za nakup hrane, nato pa se v spremstvu glasbe podali naprej. Bližali smo se največjemu ledeniku na Islandiji Vatnajökullu, kar je pomenilo nekoliko hladnejše razmere. Ogledali smo si laguno Jökulsárlón, ki je nastala zaradi taljenja ledenika in v kateri plava ogromno število ledenih gora. Laguna se zaradi posledic podnebnih sprememb veča. Tukaj je mogoče videti tudi tjujnje, vendar mi nismo imeli te sreče, saj jih ob našem obisku ni bilo.

Slika 3: Slap Dettifoss (foto: Tjaša Kodela).

Zapustili smo krožno asfaltirano cesto in se usmerili na makadamsko in skoraj nevzdrževano cesto proti Landmannalaugarju. Vožnja tu je bila še posebej divja, zaradi ozkega cestišča je bilo oteženo srečanje avtomobilov, prečkati smo morali nekaj rek, izgubili smo avtomobilsko tablico in ves čas nas je treslo. Toda na koncu nam je uspelo in prišli smo v nekakšno dolino z zelo slikovitimi gorami. Lahko smo naredili čudovite fotografije, barve

okoliških gora niso bile tipične alpske sive barve, temveč so se prelivale v odtenkih rumene, rdeče, rjave ... Videti takšno pokrajino je bilo res posebno doživetje.

Naši dnevi na Islandiji so se hitro iztekali in da bi nam uspelo videti vse, kar smo imeli v načrtu, smo morali opraviti tudi kakšen nočni ogled. Eden takšnih je bil vzpon na Heklo, še vedno delujoč vulkan, ki bruha na deset let, nazadnje leta 2000, in vulkanologi pričakujejo, da bo kmalu ponovno izbruhnil. Zaradi te preteče nevarnosti lokalni vodiči ne priporočajo vzpona na sam vrh. Mi za ta opozorila nismo vedeli in smo se kar sami podali na dvourni vzpon. »Skale« oz. strjena lava so bili precej nazobčani, zato smo morali paziti, da se na njih ne bi poškodovali. Ponekod smo prečkali kakšno zaplato snega, drugače pa je

vzpon potekal brez posebnosti. Na določenih mestih se je iz vulkana kar precej kadilo, tako da smo se lahko na lastne oči prepričali, da se v zemljini notranjosti nekaj dogaja.

Naš naslednji cilj je bila vasica Vik, kjer smo si ogledali pafine, ptiče, ki krasijo mnoge islandske razglednice in so skoraj nekakšen islandski simbol. Imeli smo srečo, da

Slika 4: Krafla (foto: Tjaša Kodela).

smo Islandijo obiskali ravno v času njihove gnezdilne sezone, saj jih sicer ne bi videli. Večino življenja namreč preživijo na morju, kopno pa obiščejo le v času parjenja. So zelo fotogenični, predvsem zaradi svojega pisanega kljuna. Visoki so okoli 30 cm in imajo zelo nesimetrično zgrajeno telo. Zaradi svojih, glede na preostalo telo zelo kratkih, peruti morajo pri letu močno frfotati, če se želijo obdržati v zraku.

Naš zadnji obisk smo namenili Reykjavíku, najseverneje ležeči prestolnici na svetu. Za ogled nam je ostal le en dan, ki smo ga porabili za pohajkovanje po ulicah, obisk znamenitosti in kupovanje spominkov. Mesto mi je bilo zelo všeč. Je dovolj majhno, da ga lahko prehodiš peš in dovolj veliko, da občutiš utrip mestnega vrveža. V samem jedru se je tudi brez zemljevida zelo lahko orientirati, saj nekoliko višja od ostalih stavb v centru stoji protestantska cerkev Hallgrímskirkja, ki je tudi glavna znamenitost mesta.

Tako so se končali trije tedni, preživeti na Islandiji. Kljub temu da se mi je bilo na začetku kar težko privaditi na spanje v šotoru, mraz in kuhanje na prostem, sem vesela, da sem se odločila za to nekoliko bolj robinzonsko vrsto potovanja ter pokrajine nisem doživela le skozi avtomobilsko okno, temveč sem bila del nje same.

Za Islandijo lahko rečem, da je država, vredna obiska, predvsem zaradi svoje bogate narave, ki nobenega obiskovalca ne pusti ravnodušnega. Islandci zaradi nenehnih sprememb v zemljini notranjosti nikoli ne vedo, kaj se bo zgodilo jutri, morda uničujoč potres, izbruh vulkana, poplava – kdo bi vedel. Prav zaradi nenehno preteče nevarnosti pa se bolj kot kdorkoli zavedajo, da je narava še vedno močnejša od človeka in da se moramo ljudje prilagajati njej in ne ona nam.

Tjaša Kodela

feronija123@gmail.com

Slika 5: Pafini (foto: Ana Marija Lednik).

Slika 6: Nacionalni park Þingvellir (foto: Ana Marija Lednik).

Slika 7: Landmannalaugar (foto: Ana Marija Lednik).

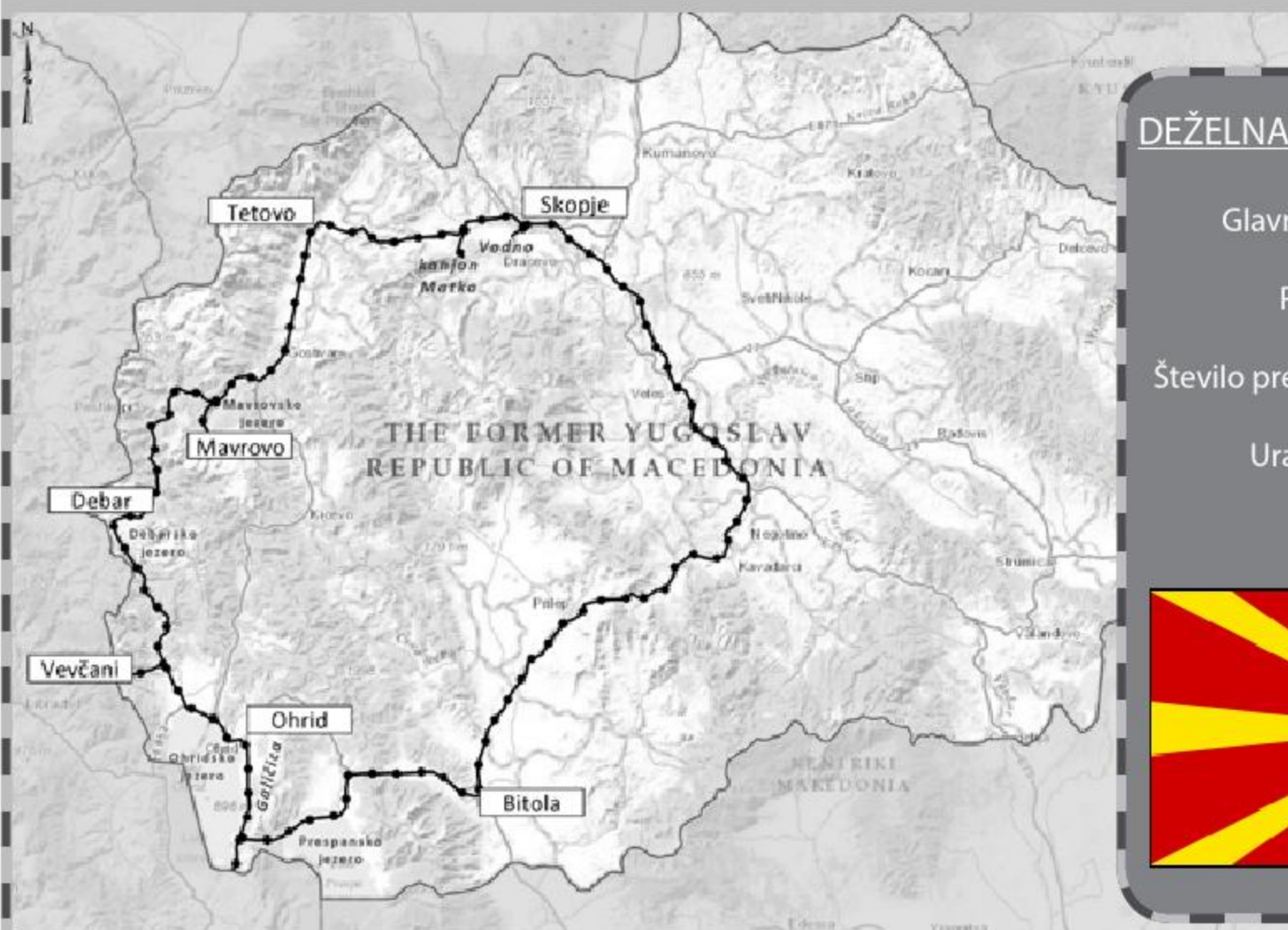
MAKEDONIJA

Ajvar za zajtrk – 2. del izmenjave z EGEA Skopje

Slika 1: Slovensko-makedonska zasedba na planini Vodno (foto: Ajda Kafol Stojanović).

PODATKI O POTOVANJU:

Prepotovana pot: **Skopje - Tetovo - Mavrovo - Vevčani - Ohrid - Bitola - Skopje**
 Čas potovanja: **7 dni**
 Način potovanja: **vlak, avtobus/kombi**
 Cena: **120 € (vlak, spominki)**

DEŽELNA IZKAZNICA - Makedonija:

Lega: **JV Evropa**
 Glavno mesto: **Skopje**
 Površina: **25.713 km²**
 Podnebje: **sredozemsko, celinsko**
 Število prebivalcev: **2.055.000**
 BDP: **10.112 \$ na preb.**
 Uradni jezik: **makedonski**
 Valuta: **makedonski denar (MKD)**

Po več kot 20-urni vožnji z vlakom smo prispele na cilj – v mesto spomenikov in začetno točko naše kulinarčno obarvane izmenjave. Kljub zgodnji uri so nas makedonski prijatelji pričakali z nasmehi na obrazih in nas takoj odpeljali na obilen zajtrk. Prvi dan je vsaka preživela na svojem koncu mesta, zvečer pa smo se ponovno zbrali in odšli na Skopsko pivo v stari del mesta, kjer smo uživali v dobri irski glasbi.

Delno spočiti smo se naslednji dan odpravili na Univerzo Sv. Cirila in Metoda, natančneje Naravoslovno-matematično fakulteto, kjer se nahaja oddelek za geografijo. Tam nam je profesorica Biljana Apostolovska Toshevska v srbsčini pripravila zanimivo predavanje o osnovnih geografskih značilnostih Makedonije.

Predavanju je sledil vzpon (z žičnico, saj planinarjenje ni njihov najljubši hobi) na planino Vodno (1066m), ki jo krasi z vseh koncev Skopja viden 66m visok križ. Z Vodnega smo imeli čudovit razgled v vse smeri. Proti zahodu smo opazovali planino Žeden in Šar planino, na severu pa skopsko Crno goro. Ob vrnitvi v mesto smo obiskali vsakoleten festival vina – Vinoskop, na katerem smo okušali vina iz različnih delov Makedonije.

Z naslednjim jutrom smo se s kombijem in osebnim voznikom odpravili na tridnevno potovanje po zahodnem delu države.

Naš prvi postanek je bil v Šutki, največjem romskem naselju na Balkanu, kjer smo se sprehodili po bazarju in si po smešno nizkih cenah kupili »čarape« (nogavice). Makedonci so bili nad našo željo po obisku Šutke zelo presenečeni, saj romsko naselje med prebivalci Skopja nima najboljšega slovesa. Pot smo nadaljevali proti kanjonu Matka, kjer teče reka Treska. Za ogled celega kanjona je sicer potrebno več kot le nekaj ur, a smo vseeno uživali.

Popoldne smo preživeli v Tetovem, mestu z večinskim albanskim prebivalstvom. Sprehodili smo se po bazarju in ulici, kjer se v dolžini 150m zlatarne nahajajo ena ob drugi, ter si ogledali Šareno džamijo (v slovenskem jeziku bi to pomenilo Barvita mošeja). Zanimivost te mošeje je, da je pobarvana le z barvami, ki se lahko pridobijo iz narave, zato med barvami prevladujejo rdeča, rumena in zelena. Večerjali smo na hribu nad mestom, in sicer tradi-

cionalno makedonsko jed tetovsko tavče gravče, ki je bil po mnenju Ajde in Darkota slabši od dračevskega (Dračevo je naselje 12km oddaljeno od Skopja). Tavče gravče je podobno prebrancu; je v glineni posodi pečen kuhan fižol, čebula in suha rdeča paprika. Po večerji smo se odpeljali v nacionalni park Mavrovo, kjer smo prenočili ob Mavrskem jezeru. Zajtrkovali smo seveda domač ajvar s sirom in se nato po močvirnatem terenu sprehodili do poplavne obale umetno nastalega jezera. Ob reki Radiki, ki je najčistejša reka v Makedoniji, smo se odpeljali naprej do kraja Rostuše in slapa Duf (28m).

Naš naslednji postanek je bil ob še enem umetno nastalem jezeru, Debarskem jezeru, čigar gladina je bila nenavadno nizka. Razlog je bil v potrebi po električni energiji,

ki jo proizvajajo v HE Špilje pod jezero. Popoldne smo bili lepo sprejeti v samooklicani Republiki Vevčani, naselju ob Albanski meji. Skoraj smo si dali narediti njihov potni list, ki stane le okrog dva evra. Ogledali smo si izvor Vevčanske reke, kjer se izvajajo krsti, in vaški vodni mlin, ki še vedno obratuje in služi proizvodnji moke. Kot zanimivost naj povemo, da se v vseh lokalih v naselju prodaja La-

ško pivo, saj je dobavitelj Laškega piva za Makedonijo iz Vevčanov.

Tu so nam gostitelji privoščili še eno gurmansko večerjo, ki je vsebovala velike količine mesa, belega sira in burek. Siti smo nato prenočili v Ohridu, naslednje jutro pa smo si po zajtrku na obali Ohridskega jezera ogledali antični teater, Samuelovo trdnjavo, cerkev sv. Klimenta in sv. Pantelejmona in samostan sv. Kaneo.

Ob obali Ohridskega jezera smo pot nadaljevali do največjega kraškega izvira v državi in istoimenskega samostana sv. Naum. Iz samostana se razprostira prelep razgled na Ohridsko jezero, poseben pečat pa mu dajejo veličastni pavi (samo samčki). Sledil je 800-metrni vzpon (s kombijem seveda) na kraško planoto Galičico, pod katero se voda iz Prespanskega jezera pretaka v Ohridsko jezero. Topel večer smo preživeli v pozimi najhladnejšem mestu v državi – Bitoli. Poleg temperaturne inverzije pozimi je to mesto znano tudi po številnih konzulatih. Zadnja večerja je presegla naša pričakovanja – po Janetovem nasvetu smo jedli »sirenje vo furna« in pili Skopsko pivo.

Slika 2: Kanjon Matka (foto: Ajda Kafol Stojanović).

Zadnji dan smo preživel v Skopju, kjer smo se sprehodili čez Most umetnosti in Kameni most (slo. Kamniti most), in si ogledali vse spomenike, ki so bili na poti. Skopje je znano kot mesto sedmih vrat in skozi vsaka od njih je v mesto vstopil drugačen stil gradnje, ki je s seboj prinesel mnoge spomenike. Sledil je ogled rojstne hiše Matere Tereze, stare železniške postaje, ki je postala muzej in danes še vedno odraža škodo, ki jo je napravil potres 26. 7. 1963. Dela postaje, ki se je porušil v potresu, namreč niso popravili, ura nad vhodom pa naj bi se ustavila ob 5:17, ko se je zgodil potres. Sprehodili smo se skozi čaršijo do trdnjave Kale, kjer smo še zadnjič pogledali na Skopje, ki se je izgubljalo v smogu. Da pa Makedonije nismo zapustili lačni, je poskrbela Ivana, ki nas je v svojem malem stanovanju še zadnjič pogostila z ne ravno tipično makedonsko hrano, s špageti s sirovo oz. gobovo omako.

Ker nam ni uspelo obiti še vzhodnega dela države in poskusiti še ene izmed mnogih vrst sira, se v Makedonijo zagotovo še vrnemo!

Ajda Kafol Stojanović
kafol.ajda@gmail.com

Jasmina Obrstar
jasmina.obrstar4@gmail.com

Nika Knez
nica.ragva@gmail.com

Lena Kropivšek
lenakropivsek@hotmail.com

STE VEDELI, DA ...

- imajo v območju Strumice najboljše paprike za ajvar;
- All-starke v Šutki stanejo 1,5 €;
- dimenzije zelenjave na tetovski tržnici presegajo meje domišljije;
- so Makedonski dečki prav čedni;
- imajo v Makedoniji leseni kip, ki ima še vedno korenine – kip svetega Nauma;
- pri njih »sir« pomeni beli sir, »kačkavalj« pa navadni, rumeni sir;
- je Slovenski konzulat v Bitoli.

Slika 3: Cerkev sv. Klimenta in sv. Pantelejmona (foto: Ajda Kafol Stojanović).

IRSKA

Štirideset odtenkov zelene

Slika 1: Velikanov nasip, Severna Irska (foto: Katja Polc).

PODATKI O POTOVANJU:

Prepotovana pot: **Dublin–Belfast–Ballymena–Portrush–Derry–Omagh–Galway–Canemara–Limerick–Cork–Kenmare–Kerry**

Čas potovanja: **23 dni**

Načini prevoza: **do otoka z letalom, po otoku avtoštop, peš, avtobus**

Cena potovanja: **250 € (150 € letalske karte + 100 € evrov hrana, ogledi ...)**

DEŽELNA IZKAZNICA - Irska:

Lega: **Zahodna Evropa**

Glavno mesto: **Dublin**

Površina: **70.237 km²**

Podnebje: **oceansko**

Število prebivalcev: **4.234.925**

BDP: **43.592 \$ na preb.**

Uradni jeziki: **irščina, angleščina**

Valuta: **evro (EUR)**

Irska, zeleni otok, ki s svojimi štiridesetimi odtenki zelene zleze pod kožo. Irska je dežela posebnih ljudi, ki jih je G. K. Chersterton v Baladi o belem konju opisal takole: »Veliki irski Gelci so ljudje, ki jih je bog ustvaril nore; vse njihove vojne so vesele, vse njih pesmi so žalostne.«

TAM, KJER SE POT ZAČNE – DUBLIN

V času vročinskega vala prejšnjega poletja sta se dve dekleti z »ruzakom« na ramenih odpravili na pot. Začelo se je z letališčem v Trstu in z vmesnim postankom v Londonu, kjer so se prikradle prve male nevšečnosti (beritriurna kontrola in skoraj zamujeno letalo) in nato nadaljevalo z jutranjim pristankom v Dublinu. Sprva sva se počutili precej izgubljeni in nič kaj srečni sva uporabili avtobusni prevoz z letališča do centra mesta. Najin cilj je bil namreč prepotovati pot na čim bolj ekološko in ekonomsko varčen način, predvsem pa je bila v ozadju želja po spontanosti.

Najin prvi postanek je bilo glavno mesto Dublin, ki nama je pokazalo predvsem neverjetno prijaznost in gostoljubnost domačinov ter njihovo pravilno predvidevanje, da z narobe obrnjenim zemljevidom nikoli ne veva točno, kje sva. To prisrčno mesto naju je očaralo. Z veseljem sva skupaj z svojimi couchsurfing gostitelji spozna-

vali tiste turistično tako znane pube, uživali ob tradicionalni irski glasbi in pivu ter se izgubljali v antikvariatnih predelih. Prisoten je bil preprost občutek, da vse še ni podvrženo kapitalistični miselnosti in da večini pogovor mimogrede v trgovini pomeni več kot pa nakup njihovih izdelkov. Veliko časa sva namenili za sam ogled mesta, pri čemer pa so nama domačini velikodušno pomagali. Mesto je znano po Trinity collegu, kolidžu, na kateremu si je vredno ogledati knjižnico Long Room v obliki predora, kjer je shranjena tudi znamenita Knjiga iz Kellsa, ki velja za enega izmed najlepših rokopisov na svetu. Obiskali sva gradove, katerih ne manjka na vsakem koraku, največji park na Irskem, imenovan Phoenix, in hiše mnogih svetovno znanih pisateljev, kot sta tudi Oscar Wilde in James Joyce. Najbolj znani predel v Dublinu se imenuje Temple Bar. To je predel ulic, kjer se iz pubov sliši celodnevno muziciranje, Guinness pa se gladko pije. Kljub prijetni atmosferi sva kaj kmalu ugotovili, da se pristni irski publi najdejo le še na podeželju; v Dublinu so bolj kot lokalnemu prebivalstvu namenjeni turistom.

Blizu največjega irskega mesta se nahaja tudi Glendalough, ledeniška dolina, ki je znana predvsem po zgodnjerednjeveškem samostanskem naselju, ki ga je v 5. stoletju ustanovil Sv. Kevin, znan po svojem puščavskem načinu življenja. Čudovita narava, mir in spokojnost.

Slika 2: Glendalough, kraj miru (foto: Katja Polc).

BELFAST

Druga najina destinacija je bilo največje mesto na Severnem Irskem, Belfast. S skupino glasbenikov sva prispeli v mesto, ki je predvsem zanimivo zaradi svoje zgodovine in še vedno prisotnih katoliško-protestantskih konfliktov. Imeli sva srečo, da so nama ogromno povedali domačini, tako z irske kot tudi z angleške strani. Še vedno je močno prisotno razlikovanje, otroci hodijo v ločene šole, neformalno so določeni pubi za pripadnike enih in drugih. Ob obisku Peace walla začutiš precej konfliktnosti in priznam, da sva se kaj hitro odločili, na čigavi strani sva. Belfast pa ni znan samo po irsko-angleških sporih, bil je tudi edino napadeno mesto na Irskem v drugi svetovni vojni; tu so namreč gradili angleške ladje. Če govorimo o ladjah, ne smemo pozabiti na Titanik, ki je bil zgrajen prav tu, danes pa si je možno ogledati njegov muzej.

Privoščili sva si tudi pravi irski zajtrk, ki je zadostoval za celodnevno tekanje naokrog. Izkupiček dneva so bili razpadli čevlji.

KELTSKI VELIKAN

Irska je super, ker tudi ko si v mestu, nimaš prav zares občutka, da si se umaknil iz narave; majhna mesta se zlivajo s čudovitim podeželjem. Eno izmed takih mestec je tudi obmorsko letovišče Portrush. Prav blizu peščenih obal se je nahajal tudi eden od najinih glavnih ciljev. Velikanov nasip, pravi geografski čudež. V prepadni steni pečine sva si ogledali osupljivo skupino bazaltnih stebrov, ki spominjajo na cevi ogromnih orgel. Tu je tudi gmota okoli 40 tisoč skoraj povsem pravilnih bazaltnih prizem, ki se prilegajo ena drugi. Velika večina jih je šesterkotnih. Najvišje dosežejo celo 12 m. Podoba je tako neverjetna, da si v starih časih ljudje preprosto niso mogli misliti, da bi to lahko bilo delo narave. Tako je nastala legenda o keltskem velikanu Fionnu, ki ga je škotski Benandonner izzval na dvoboj. Zato je Fionn zgradil nasip čez Severni kanal, ko pa je na oni strani zagledal mnogo večjega Benandonnerja, je pobegnil domov. Doma ga je žena Una preoblekla v dojenčka in ga položila v zibelko. Ko ga je Benandonner, ki ga je zasledoval, videl, je presodil, da mora biti njegov oče velikan nad velikani. Zdaj je pobegnil on in za seboj porušil nasip. Znanstveniki pa razlagajo, da je nasip nastal pred 50–60 milijoni let, ko je stopljeni bazalt prodiral v kredasto podlago. Ker se je lava hitro ohlajala, je prišlo do krčenja in pokanja kot pri sušenju blata. Pojav se je širil v globino in nastali so nekakšni večkotni bazaltni stebri.

NA POTI ...

S severnega dela sva potovali počasi. Želeli sva začutiti utrip ljudi na tem otoku, njihova življenja in kulturo. Po povprečnem čakanju 20 min na prevoz, so naju vozniki vedno znova presenečali s svojo gostoljubnostjo in odprtostjo. Priznava, da se naju je kakšen bogati golfist usmilil tudi zato, ker je menil, da sva ubogi deklici iz vzhodnega

bloka. Iz Severne Irske sva potovali skozi idilično naravo in manjše vasice. Omeniti moram mesto (London) Derry; od tega, kaj sva zapisali na svoj znak je bilo tudi odvisno, kdo nama bo tu ustavil. Derry je tudi mesto, kjer se je zgodil tragičen Bloody Sunday leta 1972.

GALWAY

Večji postanek je bilo umetniško mestece, priljubljen kraj za svetovne popotnike. Ni naključje, da ga imenujejo najbolj »irsko mesto«. Galway ali Gaillimh je prava mala galerija. Vsaka hiša, vhod v pub je delo drugega umetnika in je zato poln različnih barv in dizajnov. Beseda »Gaills« je v starodavni irščini pomenila tujci in verjetno ime izhaja iz časov, ko so se tu naselile prve tuje kolonije. Ribiška vasica se je razvila v prikupno mestece, polno študentov in uličnih glasbenikov. Največ časa sva preprosto prislunili ulicam.

V naslednjih dneh sva se odločili za pot v neznano. Ves čas so nama domačini na poti svetovali, da se morava nujno za dalj časa ustaviti v pokrajini Connemara. Turistični vodniki pišejo o idilični in slikoviti neokrnjeni naravi. Prav imajo, saj sva na vsakem koraku občudovali prostrane travnike, na katerih so se pasle ovce in konji, divjo pokrajino s številnimi jezери, kamnita obzidja in majhne samotne kmetije, ki mejijo na čudovite peščene obale Atlantskega oceana. Najboljši dodatek k vsem tem lepotam pa je bilo prisluniti ljudem, ki so govorili v pristni keltščini. Ta jezik lahko zasledimo le še na nekaterih območjih in med starejšim prebivalstvom. Težek in nerazumljiv irski jezik, ki pa žal tone v pozabo.

Ni težko najti koticov zase. Svet se ustavi in če se ustaviš tudi sam, se resnično zaljubiš v lepoto narave. Nič čudnega, da od tod izvirajo mnogi irski pesniki. No, vse dokler pomotoma ne odkriješ nudistične plaže.

Tu sva imeli tudi prvič pravo irsko vreme. Spremljali so naju topli sončni dnevi, ki si zaslužijo zapis v irsko zgodovino; na tem mestu pa sva le naleteli na občasne padavine. Nabiranje robid je bilo tako le še bolj zabavno.

STRME PEČINE ...

Poslovili sva se od Galwaya in se vozili po veličastni pokrajini Burren. Tu sva uporabili javni prevoz, ki pa je bil zaradi neverjetne prijaznosti voznika, brezplačen. Apnenčasta izsušena regija, a s hranljivimi snovmi bogata zemlja se meša z blago klimo Atlantika in tako spodbuja rast nenavadne mešanice sredozemskih in planinskih rastlin. Ustavili sva se na Abbey Hillu in se sprehodili po značilni kraški pokrajini.

Ena izmed turistično najbolj znanih destinacij pa so zagotovo Cliffs Of Moher. Najvišji evropski klifi se dvigajo iz morja do višine 220 metrov; bučanje valov nekje daleč spodaj in neverjeten razgled privabljata turiste z vsega

sveta. Prav pripravno je bilo, da sva prav tam srečali nekoga gospoda, učitelja geografije, s katerim smo skupaj prevedrili nevihto ob irskih kulinaričnih specialitetah.

S prihodom v bolj obljudene predele se je začel daljši štop proti drugemu največjemu mestu na Irskem, mestu Cork. Kljub zatrjevanju, da je mesto uvrščeno med najlepša mesta na svetu in nosi naziv »Irski Pariz«, naju ni preveč navdušilo in odločili sva se, da se vrneva v neokrnjeno naravo.

PROTI KONCU ...

V zadnji dneh potovanja se je nama uspelo izgubiti in občutiti nekakšen filmski trenutek, ko sva sredi noči premočeni obstali sredi ničesar in ugotovili, da se je Evi spraznila baterija na telefonu, moj prenosnik pa se je izgubil neznano kam. Dandanes je na Irskem obilica krompirja. Na koncu sva nevihto preživel v podeželskem pubu ob

res pravi irski glasbi, kar je bil tudi eden izmed vrhunecev potovanja.

Najini dnevi na Irskem so se po navadi začeli z različnimi velikopoteznimi plani in končali s sicer neizpoljenimi načrti, zato pa toliko več vtisi, izkušnjami popolne spontanosti in vznemirljivo zavestjo, da si lahko še vedno kot majhen otrok, ki ga očara vsak kamen ob poti. To je prednost potovanja – odvržeš vse obveznosti, strukturo, organizacijo in tvoj svet se naenkrat razširi.

Najina Irska je bila Irska ljudi. Oni so bili tisti, ki so najino potovanje osmislili. In tako veliko se učiš o sebi, o ljudeh in ugotoviš, da je ta sreča prava le, če jo deliš.

Katja Polc

polckatja@gmail.com

Slika 3: Najin način potovanja (foto: Katja Polc).

PORTUGALSKA EXPRESS

Slika 1: Porto (foto: Živa Novljan).

PODATKI O POTOVANJU:

- Prepotovana pot: **Ljubljana–Benetke–Lizbona–Coimbra–Porto–Peniche**
 Čas potovanja: **5 dni**
 Načini prevoza: **kombi, letalo, podzemna železnica, avtobus**
 Cena potovanja: **390 €**
 Osebni nasvet: **Za pohajkovanje po mestih nujno potrebni treking čevlji.**

DEŽELNA IZKAZNICA - Portugalska:

- Lega: **Južna Evropa**
 Glavno mesto: **Lizbona**
 Površina: **92.391 km²**
 Število prebivalcev: **10.605.870**
 BDP: **22.930 \$ na preb.**
 Uradni jezik: **portugalščina**
 Valuta: **evro (EUR)**

V poletnem izpitnem obdobju sva načrtovali počitnice v Puli, ki pa so se na predlog dveh sošolcev spremenile v počitnice na Portugalskem. Tri tedne pred odhodom je še vse viselo v zraku, ampak ker bi letalske karte skoraj pošle, je odločitev padla. Ker sva bili precej časovno omejeni in sva želeli videti čim več, je bilo potrebno veliko predhodnega planiranja; oboroženi s podrobnimi potovalnimi informacijami, vodiči in interaktivno analogno karto, sva se na pot podali na deževno nedeljsko popoldne ...

PRVA ETAPA: 'BZZZZZ'

Že na letalu sva bili v nizkem štartu, da bi po pristanku ujeli zadnje večerne metroje, ki bi naju popeljali do najinega prenočišča, vendar se je to kasneje izkazalo za popolnoma nepotrebno. Namestili sva se pri prijateljici, ki naju je prijazno sprejela, vendar pa so naju prvo noč prikrajšali za spanec nadležni komarji, ki so zatočišče pred dežjem našli ravno v najini dnevni sobi.

Prvi dan sva preživel v Lizboni. Prva hiša, obložena s keramičnimi ploščicami, naju je zelo navdušila, vendar pa se nama takrat ni niti sanjalo, da naju bodo te spremljale vse do konca potovanja. Kasneje sva izvedeli, da so portugalske fasade hiš in številnih cerkva obložene s keramičnimi ploščicami po zaslugi doma Manuela I., ki se je nad njimi navdušil v Granadi ter sklenil obložiti z njimi svojo palačo v Sintri, blizu Lizbone.

Iz okrožja Estrela, kjer sva bili nastanjeni, sva se peš odpravili proti Alfami, ki je najstarejše okrožje Lizbone in se razteza na pobočju med Lizbonskim gradom in reko Tejo. Tu je veliko pomembnih zgodovinskih atrakcij ter veliko fado barov in restavracij (fado je glasbena zvrst, ki se je sprva pojavila v revnih četrtih Lizbone in Porta, pozneje pa se je s študenti prenesla tudi v staro univerzitetno mesto Coimbra), zaradi katerih Alfama zares zaživi pozno popoldne oz. zvečer. Na poti sva se ustavili na zajtrku v manjšem baru, kjer pa so nama postregli z ogromnimi toplimi sendviči v velikosti štruce kruha, s katerimi sva si poleg zajtrka zagotovili tudi malico za cel dan. Pot sva ob rečnem bregu nadaljevali do Praça do Comercio – tam stoji kraljeva palača, kjer ima prostora vladna administracija. Trg je odlično izhodišče za ogled mesta, saj je okrog njega zgoščenih kar nekaj znamenitosti. V njegovi neposredni bližini stoji katedrala Sé, ki je bila po prevzetju oblasti od Mavrov zgrajena za prvega lizbonskega škofa. V številnih potresih je bila katedrala mnogokrat poškodovana in tudi obnovljena, kar

se vidi v mešanici arhitekturnih slogov, ki jih najdemo na in v katedrali. Skozi Alfamo, ki je polna strmih ulic in stopnic, sva se nato sprehodili na vrh griča, kjer stoji Castelo de São Jorge, grad, ki je viden s skoraj vsake točke v mestu. Velik del gradu je bil sčasoma uničen, vendar pa je od njega ostalo veliko obzidij in stolpov, po katerih se lahko prosto sprehodiš in ob pogledu navzdol doživiš tudi malo vrtočlavice, po njih pa se sprehajajo tudi pavi, ki se nastavljajo fotografom.

Na poti navzdol sva obe že intenzivno razmišljali o kosilu in si v iskanju denarnicam in okusu primerne restavracije (povsod namreč najdemo ogromno količino morske hrane) na hitro ogledali še eno izmed najbolj znanih nakupovalnih ulic v mestu, Rua Augusta, pa Elevador de Santa Justa, edino preostalo vertikalno dvigalo v mestu (Lizbona ima zaradi lege na gričih kar nekaj dvigal in vzpenjač, ki povezujejo različno visoke dele mesta) ter ruševine gotske cerkve Igreja de Carmo, ki so tu ostale po potresu leta 1755. Preostanek časa, ki sva ga še imeli, pa sva namenili sprehodu čez trg Rossio, ki je bil v preteklosti središče bikoborb, vojaških parad in festivalov, danes pa je znan predvsem po tlakovcih, ki so razporejeni v valovitem vzorcu. Ogled mesta pa sva sklenili z obiskom stavbe lizbonskega geografskega društva ter si v parku privoščili hladnega »Sagresa«, kot se za študentki geografije spodobi :).

Slika 2: Pred pročeljem lizbonskega geografskega društva (foto: Nela Halilović).

Slika 3: Pastel de nata - portugalska slaščica, ki naj bi jo v 18. stoletju začele izdelovati nune v samostanu Mosteiro dos Jeronimos v Lizboni (foto: Nela Halilović).

DRUGA ETAPA: 'ČEZ DRN IN STRN'

Ker javnega prevoza v mestu še nisva dodobra spoznali, ravno tako pa naju celodnevna hoja po gričih ni izučila, sva ponovno drveli – tokrat na avtobus proti Coimbri. Pešačenje, vožnja z metrojem in na koncu tekanje po avtobusni postaji in iskanje pravega okenca za nakup kart ter terminala tri minute pred odhodom avtobusa je izgledalo kot v filmu. V Coimbri sva se prav tako namestili pri prijateljici, ki je v enem izmed najstarejših evropskih univerzitetnih mest na študijski izmenjavi.

Jutro najinega tretjega dne na Portugalskem sva začeli počasi – s kavo, tradicionalno slaščico »pastel de nata«, ki jo tu najdeš na vsakem koraku, ter rezervacijo hostla za naslednjo noč. Ogljed mesta sva zaradi slabega vremena malo zamaknili, vendar časa ni bilo veliko, zato sva se kljub nalivu podali na strmo pot proti centru.

Najprej sva naleteli na botanični vrt, kjer sva si med množico eksotičnih rastlin in ob visoki vlagi zlahka predstavljali, da sva na veliko nižjih geografskih širinah. Pot se je nato spet vzpenjala, ampak ker višje kot na vrh ne gre, se je kmalu tudi strmo spustila proti reki Mondego in čez njo, kjer stojijo ruševine samostana Saint Claire, ki je bil zgrajen v 14. stoletju, vendar ga je reka skozi čas zasula s svojimi nanosi med poplavami. Samostan je bil približno do polovice zakopan, v zadnjih desetletjih pa ga počasi izkopavajo. Še posebej zanimiv je bil pogled skozi geografska očala na sledove poplav ter ostanke fluvialnih nanosov v zgradbi. Naprej naju je pot vodila mimo velikega števila fakultet in famozne univerze, kjer ti že samo pogled nanjo in študente ter študentke v tradicionalnih uniformah zbudi željo po študiju v tem mestu.

Čeprav sva bili še na počitnicah, pa zvečer nisva pozabili, da sva v študentskem mestu, kjer se je študijsko leto prav tako že začelo. Kot se za tako mesto spodobi, so cene pijač neverjetno prijazne študentskemu žepu.

TRETJA ETAPA: 'ZA VSAKIM DEŽJEM POSIJE SONCE'

Kljub naporni noči je bilo treba zjutraj spet na pot, saj je na najin prihod čakal Porto, po mnenju večine najlepše mesto na Portugalskem. Stavbe v Portu so veliko starejše kot tiste v Lizboni, vzrok za to pa je hud potres, ki je prizadel prestolnico, in tako so tam veliko hiš morali obnoviti ali pa jih zgraditi na novo. Izmed vseh mest sva imeli za ogled Porta še najmanj časa, saj sva morali popoldne

že odriniti na dolgo pot proti jugu, vendar pa je bilo tempo v znamenju prejšnjega večera bolj umirjen kot prejšnja dva dni.

Mimo številnih cerkva sva se spustili do nabrežja reke Douro, kjer stoji slavno okrožje Ribeira, znano po visokih pisanih hišah, ki so simpatično nagnetene ena zraven druge. A če greš dol, je treba tudi gor, sva spoznali tudi v tretjem od obiskanih mest. Pred nama je bila dilema – stopnice ali vzpenjača. Čeprav nisva imeli terenskih čevljev, sva se odločili, da oviro premagava peš. Stopnicam kar ni bilo videti konca, tolažbo pa je predstavljal pogled na mesto in most Ponte Luiz I., ki vodi na drugo stran reke v "deželo portovca" (vino, ki ga proizvajajo v porečju reke Douro).

Po lastni presoji sva ugotovili, da Porto leži na najmanj razgibanem terenu, to pa najbrž potrjuje dejstvo, da sva tam prvič videli mestne kolesarje in sisteme za izposojanje koles na Portugalskem. Do odhoda avtobusa nama je ostalo še nekaj časa, zato sva se odpravili še do kristalne palače oz. velikega kupolastega paviljona, ki je palačo nadomestil v zelenem okolju njenih vrtov. Paviljon se danes uporablja kot prizorišče za koncerte in različne druge dogodke. Na poti do tam pa se nama je prvič v tednu prikazalo sonce in kar naenkrat celodnevna utrujenost ni bila več pomembna! Sonce je najbrž tudi pospešilo najin korak, saj prvič v štirih dneh nisva drveli v zadnjem hipu in skoraj zamudili prevoza, ampak sva na postajo prišli skoraj eno uro prezgodaj. Sledila je štiriinpolurna vožnja v Peniche, ki pa je bila dobra predvsem za nadoknadenje primanjkljaja spanca ter preverjanje aktualnih informacij doma in po svetu, saj so (skoraj) vsi medkrajevni avtobusi opremljeni z WiFi-jem.

ČETRТА ETAPA: 'VALOOOOVII!'

V Peniche sva prispeli v poznih večerih urah in takoj poskali zelo simpatičen (in poceni) hostel, ki je bil kot nalašč poln Slovencev. Po (prepotrebem) tušu sva si končno privoščili pivo z geografskima kolegoma, ki sta bila na nek način tudi povod za obisk Portugalske. Naslednji dan sva se po krepčilnem zajtrku odpravili proti surf campu, kjer sva nestrpnost čakali na prve napotke portugalskega učitelja surfanja. Ta nama je v polomljeni angleščini razložil osnove, nato pa sva po mučenju na suhem svoje večine končno preizkusili tudi v vodi. Prvi vtis je bil fenomenalen, vendar pa se je kmalu izkazalo, da je tempo prejšnjih dni naredil svoje in sva po nekaj po(ne)srečenih poskusih na deski ostali brez energije. Preostanek dneva smo se nastavljali soncu, večer pa smo izkoristili za kratko raziskovanje ribiškega mesteca, kjer je, temu primeroma, na vsakem koraku mogoče zavohati ribe.

Zadnje dopoldne pred odhodom na letališče sva si želeli ogledati še Belém – Lizbonsko četrt, kjer so locirane še tri markantne znamenitosti; Ponte de 25 Abril – most, posvečen nageljni revoluciji 25. aprila 1974, ko se je

Portugalska znebila diktatorskega režima; Torre de Belém in Monsteiro dos Jeronimos – slednji sta uvrščeni na seznam svetovne kulturne dediščine UNESCO. Prav tako sva si želeli ogledati tudi Padrão dos Descobrimentos – spomenik posvečen portugalskim raziskovalcem in trgovcem, ki so zaznamovali dobo odkritij v 15. in 16. stoletju. Posledica teh medkulturnih stikov je tudi portugalski jezik, ki je, zaradi lažjega sporazumevanja z domačini, prevzel nekaj tujk, največ iz kitajskega jezika.

Po pregledu vremenske napovedi v Sloveniji sva se odločili, da preostali čas raje nameniva lovljenju še zadnjih poletnih sončnih žarkov, Belém pa sva uvrstili na vrh seznama ogledov ob ponovnem obisku Portugalske.

Nela Halilović

nela_halilovic@yahoo.com

Živa Novljan

novljan.ziva@gmail.com

Slika 4: Surfanje v Penichu z geografskima kolegoma (foto: Julija Petek).

ZBORNİK 17. GEOGRAFSKEGA RAZISKOVALNEGA TABORA ŠKOFJA LOKA 2013

Rezultat raziskovalnega dela 17. geografskega raziskovalnega tabora Škofja Loka 2013, ki je potekal pod geslom »Srednjeveško mesto v duhu prostora in časa«, bo zbornik, ki bo izšel aprila 2014. Geografska monografija o občini Škofja Loka bo vsebovala strokovne članke s fizično in družbeno geografsko tematiko. Predstavljeni bodo tudi rezultati štirih raziskovalnih delavnic (trajnostna mobilnost, geografski vidik prostorskega razvoja, poplave in zemeljski plazovi ter lokalna oskrba s hrano), s katerimi so se ukvarjali udeleženci tabora.

Zbornik je namenjen širši javnosti, saj lahko marsikdo izve kaj zanimivega in koristnega o občini Škofja Loka. Študentje geografije ga lahko uporabljate pri študiju kot dodaten vir koristnih informacij npr. za predmet Geografija Slovenije ali pri raziskovalnih nalogah. Morda vas bo zamikalo, da bi tudi sami spisali kakšen podoben članek ali naredili karto, zato ste vabljeni k sodelovanju na prihodnjih taborih.

Organizacijski odbor: Maja Gostenčnik, Alenka Jelen, Simon Koblar, Valentina Pajk.

Društvo mladih geografov Slovenije

te vabi na:

18. GEOGRAFSKI RAZISKOVALNI TABOR SPODNJA SAVINJSKA DOLINA 2014 (predvidoma 5.–13. 7. 2014)

Več informacij kmalu ...

Organizacijski odbor:

Alenka Jelen
Miha Klemenčič
Katja Polc
Ester Popovič

OVEN

Pogumni, avtoritativni in spontani ovni – kdo je lahko boljši voditelj kot vi? Redko kdo, a vseeno ne bodite preveč ošabni, da vas ne odnese burja. Kamorkoli se odpravite, imejte s seboj fotoaparata, ker nikoli ne veste, kdaj vam bodo fotografije s tistega konca prišle prav. Ker je po toči zvoniti prepozno, se na Blejski otok raje podajte že v pomladanskih mesecih. Veliko boste odločali!

V letu 2014 se odpravite proti: vzhodu

BIK

Vas je pa res težko vreči iz tira! Trdni živci in smisel za humor vas bosta rešila, ko bo v poletnih mesecih kot dež z jasnega pridrvel hudournik in vam v življenje nanesel kar nekaj plavja. Praktični, kot ste, in ob pomoči vam najbližjih bo kmalu posijalo sonce. V vinorodni deželi Podravja se vam obeta dogodivščina, ki je zlepa ne boste pozabili. Malce se igrajte turista, ne boste ostali ravnodušni!

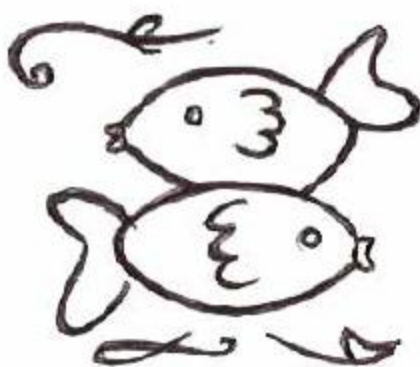
V letu 2014 se odpravite proti: jugovzhodu

RIBI

Ker ne morete iz svojih lusk, si boste v letu 2014 težko postavili, kaj šele izpolnili novoletne zaobljube. Najbolje se boste počutili v oligotrofnih tekočih vodah, vendar pazite, da ne zaplavate v preveč neznane vode, še posebej ob visokih srednjih dnevnikih pretokih v spomladanskih mesecih. Poslušanje pri vam sicer neljubih predavanjih se vam bo obrestovalo. Verjemite!

V letu 2014 se odpravite proti: severu

NOVO
GEO S

VODNAR

Znova se vam bo dokazalo, da pretirano obremenjevanje s težo čustev le še pogloblja erozijske jarke v vas, zato boste v letu 2014 še posebej objektivni do vsega, česar se boste lotili. Ker ste nagnjeni k preučevanju družbenih sistemov in hkrati nikakor ne morete zatreti svoje duhovne plati, vas čaka kar nekaj meditativnih mednarodnih izkušenj. Glejte le, da si ne povečate ekološkega odtisa. Svet se spreminja, spreminjajte se z njim!

V letu 2014 se odpravite proti: severozahodu

KOZOROG

Kot močnim in vzdržljivim ljubiteljem gora vam tudi v letu 2014 ne bo manjkalo gorskih prelazov niti plezalnih podvigov, ki pa jih boste, ambiciozni kot ste, premagali brez večjih težav. Pred vami je svetla prihodnost, tudi dolgoročno. Pazite le, da se ob povečanem delovanju sončnih peg ne zaplezate preveč. Svoj prosti čas vlagajte v GIS-programe in zmagovali boste!

V letu 2014 se odpravite proti: jugu

STRELEC

Čeprav se v tujini počutite kot doma, v letu 2014 ne boste pogosto zapustili dežele na sončni strani Alp. Kar pa nikakor ne bo potlačilo vaše raziskovalne žilice. Predvsem vas bo privlačilo kraško podzemlje in slepe doline Matarskega podolja. A bodite previdni, kamen je lahko zahrbtna reč. Optimizem, ki seva iz vas kot halo, bo okužil še takega godrnjača. Navdihovali boste!

V letu 2014 se odpravite proti: jugovzhodu

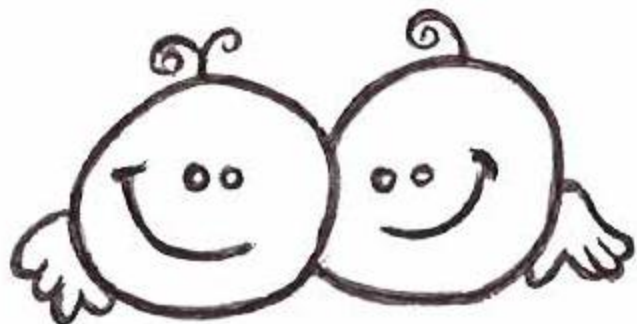

DVOJČKA

Dvojčki, nikar tako ne hitite! Vse bo prišlo ob svojem času. Težave, ki se bodo prikazale na začetku leta 2014, se bodo do sredine leta izravnale do peneplena. Ko se vam bodo na oknih pojavile ledene rože, veste, da morate svoje življenje malce prezračiti. Učenje vam ne predstavlja pretiranega napora, zato bo za vas izpitno obdobje precej manj stresno kot za vaše kolege.

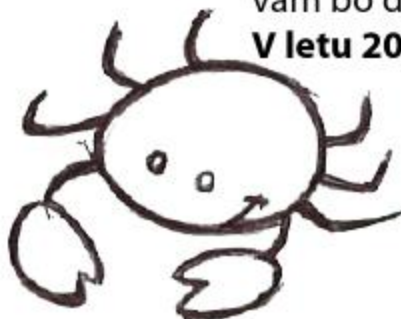
V letu 2014 se odpravite proti: jugozahodu

RAK

Čeprav se zelo previdni in preudarni ter se ob kakršnem koli sumu na nevarnost raje skrijete pod oklep, se tokrat niti ob rdečem alarmu na ne boste dali motiti. Teren je pač potrebno opraviti, v kakršnem koli vremenu že. Abrazijske police so vaš dom, ki ga redko zapustite. Kljub temu se boste v letu 2014 zaradi osebe, ki vam je blizu, večkrat podali v Julijske Alpe. Svež gorski zrak vam bo dobro del!

V letu 2014 se odpravite proti: severu

LEV

Iskrenost in velikodušje bosta v letu 2014 vela iz vas kot topel zrak iz Županove jame. V zimskih mesecih bo z gora povlekel karavanški fen in povzročil kar nekaj toplih, a včasih presuhih sprememb. Ker ste zaščitniški »kralj«, boste v mesecih januar, februar in junij ljudem okoli sebe precej pomagali, a pazite, da vas ne zasačijo tisti, ki vas zaradi tega ne bodo preveč občudovali!

V letu 2014 se odpravite proti: severozahodu

DEVICA

Ne bodite tako samokritični! Včasih si lahko pustite dihati, pa čeprav zgolj za dan ali dva. Sicer pa bo leto 2014 vaše leto, brez kaosa v popolnem ekološkem ravnovesju. Ker vse podvržete logiki in razumu, vam samostojne naloge pri Geoinformatiki in Metodah za geografe ne bodo delale težav. Zaslužili boste in se podali na nepozabno potovanje ali dve!

V letu 2014 se odpravite proti: jugozahodu

TEHTNICA

Vedno diplomatske neodločne tehtnice ... ne boste verjele, a tokrat vam bo v vsaj treh situacijah v letu 2014 vaše tehtanje prišlo celo prav. Zaradi čuta za estetiko boste blestele pri oblikovanju kart v GIS-programih. Ker za dobro delovanje potrebujete veliko miru, se večkrat odpravite na mirne koticke mokrišč. Na trenutke boste tako lene, da vas iz postelje ne bi premaknil niti potres. Dogovarjanje je vaša vrlina!

V letu 2014 se odpravite proti: zahodu

ŠKORPIJON

Če bi z Richtarjevo potresno lestvico merili vašo zalogo energije, bi se kazalec nedvomno gibal nad osmimi magnitudami. Problem bo nastal, če boste energijo sprostili ob nepravem času, saj boste s tem povzročili popolno uničenje, a ne sebe, temveč ljudi okoli vas. V drugi polovici leta 2014 boste nase kot magnetni pol povlekli čuda ljudi. Vaša trdnost jim bo za zgled. Premagovali boste in redko boste premagani!

V letu 2014 se odpravite proti: severovzhodu

LETNI SKOP

Avtorica ilustracij: Elodie Kovačič

Tema naslednje številke GEOmix-a bo DIDAKTIKA GEOGRAFIJE

Podajanje geografskih znanj je bila pogosto pereča tema. Kako podajati geografske modrosti, kdo je za to primeren in usposobljen, kdo je didaktik geografije, je didaktika sploh znanost ...? Na ta in na podobna vprašanja bomo odgovarjali v spomladanski številki.

Kolegice in kolege, ki ste se s to pomembno temo ukvarjali, vabimo k sodelovanju.

Uredniški odbor

(foto: Borut Stojilkovič)

Navodila za pisanje člankov in GEOmix v digitalni obliki
lahko najdete na spletnem naslovu

<http://geomix-dmgs.weebly.com>

Sponsorji GEOmix-a in DMGS

Študentke in študenti Oddelka za geografijo FF UL Generacija 2010–2013

Vir: Miha Brkinjač

**Fotografije z natečaja
DESTINACIJA: SLOVENIJA**

